

Szendrői Győző

Újpogányok

Szendrődi Győző

ÚJPOGÁNYOK

INSTITUTIO

Kiadja az
Institutio Könyvkiadó
7624 Pécs, Kóczián Sándor u. 1.
www.institutio.hu

A borítón látható kép a szerző Mantra
elnevezésű installációját ábrázolja.

Műszaki szerkesztő: Vértesi Lázár
Nyomdai kivitelezés: Virágmandula Kft.
Felelős: a Kft. ügyvezetője
www.mandulavirag.hu

ISBN

© Szendrői Győző
© Institutio Könyvkiadó

Pécs, 2020

*Géczi József és Csehi Károly
56-os vértanúk emlékére*

De te fabula naratur

A regényben ábrázolt cselekménynek a valóságban lejátszódott történések szolgáltak mintául. Minden megjelenített alak ugyanazt a családi és keresztnévet viseli a műben, mint a valóságban. Eltérő nevű személyekkel fennálló esetleges hasonlatosságok a véletlen játékának tulajdonítandók.

TARTALOMJEGYZÉK

I.	<i>Álom az álomban</i>	9
II.	<i>„Ami az, az nem biztos, hogy az...”</i>	18
III.	<i>„Aki hatalommal bír, bírja az igazságot is...”</i>	36
IV.	<i>Miből lesz a cserebogár</i>	47
V.	<i>Hívatlan vendégek</i>	56
VI.	<i>Arzénos Blanka</i>	62
VII.	<i>A költő álma</i>	68
VIII.	<i>Börtöntöltelékek</i>	114
IX.	<i>A Gépszobában</i>	156
X.	<i>Tegnap és ma holnap</i>	170

I.

ÁLOM AZ ÁLOMBAN

Hidegre ébredtem. Felhőmaszatos egeken vándorolt a Hold kelet felől keletre. Tejfehéren mosolygott a Szent Tehén az újpogányok áldozati asztalán és ott vigyorgott mellette az Ördögös Kecske is, hűvösen mekegve. Csak látni kellett volna a tőgyüket a nem-mindennapos félhomályban, bizony, csak látni kellett volna a tőgyüket, tőgyeket, tőgyüket – nekem vagy másoknak, de nem látott az emberfia ezen a világon már semmit, csak a célzatosan odahintett reményeket, melyek, ha elfogadjuk őket, a mi kárunkra súlyosbítják a helyzetet. Éjszaka se volt, nappal se, ékes sugarakkal ragyogtak a csillagok az egeken, ám ott virrasztott felettünk a Magyar Nap is, fakón, fenségesen. Ebben a semmihez nem fogható csillagzatos helyzetben, amely az Úr hidegében didergetett, a legrövidebb út az Éjszakai Kávéházba vezetett, ahol ingyért adták a meleget.

“Milyenek odakünn a szelek, erdők, bozótok fák és az a miegymás, ami úgy megrémisztett bennünket, hogy leszöktünk a mélyekbe?” kérdezte a pincérnő minden érdeklődés nélkül, csak az udvariasság kedvéért, miközben az asztalon motozva letett elem egy kávészerű folyadékkal teli csészét. “Majdhogynem

jegesek”, mondtam ridegen. Ne szóljon egy szót se többet ez az álomszerű lény, megbékélni jöttem ide, nem ostoba dolgokról ostoba módon fecsegni. Ám Ancilla, így neveztem el magamban a pincérlányt, akinek szép gömbölyű melle volt, de rongyos volt a köténye és nem volt rendes neve sem, kegyetlenlen kérdezősködésbe kezdett. „Ne érts félre!” mondta lázongva. „Itt élek a világtól elszakadva száz éve már, bár húsz is alig múltam még és csak azt szeretném tudni, vannak-e még bogarak a réteken, vagy már csak hangyák bolyongnak az ágyásban a gaz között, és a hőscincér, a galacsinhajtó meg az orrszarvú is úgy tett, mint én, aki behúzódott oda, ahol saját fényében ragyogva nem hat rá a sötétség. Ennyit szeretnék tudni, többet nem, pedig érdekelné még az is, mi történt a medvével. A kardfogú tigris, a mamut és a stegedon, úgy tudom, kihalt már, bár ezt tudom is meg nem is, mert nem biztos, hogy jól értem a híreket, melyekkel azok traktálnak, akik azt akarják elhitetni mindenkivel meg velem is, hogy a téli álmukat alvó medvék se dacolnak már odafenn az újpogány rezsimmel. De ez csak hazugság lehet, és mert minden hamis híresztelés gyomorforogató undorérzetet vált ki bennem, tudni akarom az igazságot...”

Szakad a szó belőle, mint esővíz a lyukas ereszből. Hiába kérem, hallgasson el, ő csak zagyvál, be nem áll a szája, válasza nem várva gyömöszöli zavaros világa zavaros termékeit, kérdést kérdésre halmozva agyamba, míg csak rá nem mordulok erélyesen: „Ne kínozz, te ostoba! Megbánod még, ha be nem fogod a szádát!” A fenyegetés azt eredményezi, hogy már nem Ancilla irányítja badarságai garmadával a közös gondolatok menetét, hanem saját képzeitem szülik az álmot, melyek a szememben tükröződő benyomás

alapján az ő fejében szövődik rólam: "Kár, hogy elmúlt már az ideje annak, ami valóra válhatott volna, mégse lett belőle semmi, pedig volt jövője köztünk egy délutánnak, éjszakának vagy tán egy fél élettettel is felérő nyárnak..." Váratlan elhatározással hozzám hajol, arcon csókol, és azt súgja fülembe forró lehelettel, hogy szívesen megvendégelne kecsketejjel, csak ki kéne mennie érte az akolba, és nem bánná, ha nyomába szegődnék...

„Itt vagy hát újra”, tudatosul bennem Napnál is világosabban. Ijesztő csengéssel kondul meg fejemben valahol messze egy vészharang. Ismerem az édeskés mérget, amely, ha múlandó örömök kedvéért feladom jobb belátásra épülő meggyőződésemet, könyörtelen következetességgel hat agyamra és megbénítja cselekvőképességemet. Látom a közelgő veszedelmet, hallom az intelmet: „Magadra vess, ha naiv elvárásoknak esel áldozatul!” Szívem is azt dobogja egyre csak, „Ne higgy neki... Ne higgy neki... Ne higgy neki...” Ebben a ritmusban kell megingatnom fejemet, ami annyit jelent: „Hamis fény csillog a szemedben, nem az vagy, akinek kiadod magadat, te is azok közé tartozol, akik gyilkolni járnak, hogy ne kerüljenek a minden ízében gonoszságok által átszőtt világból oda, ahonnan jöttek. Megéltem már százszor-ezerszer, hogy rám gyújtottad a házat, letapostad a vetésemet, ebeket uszítottál pusztá kedvtelésből a macskámra... Eredj vissza oda, ahonnan jöttél, a pokolba!”

Az őszinte ráolvasás nem lepi meg Ancillát, szép arcának csupán a színe változik rózsaszínről fehérre, egy vonása se rezdül meg, miközben a szavaim által kiváltott ellenérzetet igyekszik kontroll alá vonni magában. "Köszönöm a nyíltságot", mondja inkább

megvetőn, mint sértődötten. Rövid tépelődés után a földre veti magát, hogy aztán szándékoltszeggel üvöltözni kezdjen. „Ne játszd az ártatlant, alávaló gazember! Látom a szemed állásán és mozgatásán, már te is a hódítók szekéréhez kötötted a saroglyádat, és ha nem is vallod be, az újpogányok malmára hajtod a szelet meg a vizet. Lelkeddel fizettél azért, hogy Kénkövesdi bandájába állhass üveggyönggyel fizetett fullajtárnak.”

Az újpogányok világot átfogó bünszövetkezetét és annak különféle, magát más-más névvel illető, ám egy paplan alatt megbúvó és egy követ fúvó fiókvállalatait mindenkinek ismernie kell, aki még nem felejtette el gyermekkorá gonoszszívű Gyurikáját: Ő volt az, akinek nagy öröme tellett benne, ha felrúghatta a magunk alkotta közösségi szabályokat. Ne így, hanem úgy, motyogta kényeskedőn, ne ezt csináljuk, hanem azt, ne erre menjünk, hanem arra, ne lecsót együnk, hanem köleskását, ne kopogtassunk, hanem dörömböljünk, ne imádkozzunk, hanem káromkodjunk, ne nőszemélyekhez vonzódjunk, hanem a magunk fajtaját szeressük, ne kérjünk, hanem fosztogassunk, raboljunk, gyűjtogassunk. Ha megkérdeztük tőle, mire irányulnak jövőbeni tervei, kihívó büszkeséggel vallotta, ő lesz az amerikai elnök és a római pápa titkos, mégis mindenki számára nyilvánvaló tanácsadója, ura és parancsolója. Ebből az agyalágyult csemetéből fejlődött ki mihelyst meggazdagodott, az a közismert, önmagát imádó mindenki mást megvető istentelen csavargó, Kénkövesdi György, aki, ha autóval utazik valamerre – innen oda vagy onnan ide – és messziről meglát egy templomtornyot, izgatottan felkiált: „Na, még ilyet, na, még ilyet, micsoda borzalom! Nem hiszek a szememnek!

Ez még mindig egy szörnyűséges templomtorony, vagy micsoda! Tennem kéne itt is már valamit!”

Ilyen és ehhez hasonló, normálisan gondolkodó ember számára érthetetlen felzúdulások jellemzik Kénkővesdi György sajátos lelki világát, amely abban a minden egyéb vágyat felülmúló óhajban nyer kifejezést, hogy a madár, melynek csőre a templomtorony, örök időkre eltűnjön a Föld színéről. Éppúgy, ahogy a Hitler-Sztálin páros, ő is a megrontás hatalmi követelményeinek hódol; a kötelező istentagadás törvényesítésével igyekszik beírni magát az emberiség történelmébe. Benne látott napvilágot a hazugságok atyja, akit a pokol azzal a feladattal okádott ki magából, hogy elhitesse a világgal, nem Jézus Krisztus, hanem ő az emberiség megváltója. A jelszóval: „ha megszűnik a családi összetartozás egysége, elmosódik a nemzetek, valamint a férfi és nő lényegisége közti határ, meg fognak szűnni a háborúk”.

Eleinte csak kedvemre szegi a felismerés, hogy egy ártatlannak tűnő emberpalántában is ott lakozik már a rontás írmagja, de Ancilla vádjához kötődve egyre nagyobb haraggal árasztja el szívemet. „Még, hogy részese lennék én is a bűnszövetkezetnek?!” suttogom magam elé, hogy aztán Ancillához forduljak és ráordítsak, mint egy szófogadatlan ebre. „Neked meg mi jut eszedbe? Ötre senki se mond nálam bátrabban hatot! Anyámat hívhatnám tanúnak, ha még élne, hogy gyermekként is százszor inkább elnászpángoltattam magamat, semhogy szót fogadtam volna dolgokban, melyek nem voltak kedvemre valók.”

Ha férfi lenne, alighanem párbajra is kihívnám Ancillát, olyan sértőnek tartom állítását. De ő csupán gyenge nő, aki a maga módján harcol a férfiakkal való kiszolgáltatottság ellen. Igaz, elvetendő eszközökkel,

bár ahhoz se férhet kétség, hogy kettőnk közt én vagyok az erősebb, okosabb és minden szempontból értékesebb emberi lény. A lovagiasság szabályai szerint elnézően kellene bánnom vele, nehogy eluralkodjék rajtam egy önemésztő harag, mely rögvest méreggá válik, ha az alárendeltség érzete is belevegyül. A legegyszerűbb megoldás az lenne, ha jelenné válna a múlt, melynek szépségét többek között az adta, hogy Gyurikát az igazság és igazságosság nevében jól elagyabugyáltuk, ha gonoszkodáson kaptuk rajta. De az a Kénkövesdi György, aki az alattomos csemetéből nőtte ki magát, igazságtételre felszólító parancsot kiváltó lényként nem létezik már. Ha rendelkezik is hússal-vérrel imponáló megjelenési formával, lényegét tekintve csupán sátáni sugallatként búvik meg az újpogányok alapvető dogmájában, mely kimondja, hogy addig kell a hazugságot a befolyás alá vonandó polgárok fejébe sulykolni, míg csak ki nem elégíti tudatukban az igazság ismérveit. Ezt a célt szolgálja az Újpogány Kódex legfőbb tanítása is, melynek értelmében balgává válik a legpallérozottabb intelligenciával rendelkező bölcs is, ha balgával áll vitába. Gyakorlati vonatkozásban ez azt jelenti, hogy szellemi hiénák és lelki bérgyilkosok martalékává válik mindenki, aki nem képes idejében a tudatosan gerjesztett meddő diskurzusok kelepcejéből kikecmeregni.

„Hagyjuk az értelmetlen incselkedést!” igyekszem a hasztalan vita színterét elhagyni, mielőtt a *vakabulancia* vesztőhelyén találnám magamat. „Felejtsük el a bántó szavakat, melyek azért borzolják a kedélyeket, mert nem fedik a valóságot. A magam részéről nem restellem bevallani, hogy hibáztam, lásd be kérlek te is, hogy nem én, hanem te kezdted a becsületbe gázoló, senki által el nem fogadható sértegetést.”

Ancillát csak most ragadja el igazán a harci hevület. Két tenyéréből, tölcserít formál és mintha nemcsak nekem szánná üzenetét, visszahangozva kiáltja a világ minden tája felé: „Vedd tudomásul te átokverte bolond, átlátok a szitán, kibújt a szög és kilóg a lóláb a zsákból, tudom, hol van a kutya elásva, amelyből nem lesz szalonna, azt is tudom, miként kell veled és az összes hozzád hasonló anyámasszony katonáját színlelő anyaszomorítóval elbánni. Valamikor szerettem azt a lelketlenné vált monstrumot, akivé önszantadból váltál az újpogányok között, amikor úgy döntöttél, hogy engedsz az erkölcsi halni vágyásnak és szakítasz a becsületes emberek becsületes életmódjával meg velem. Ne tégy úgy, mintha nem éreznéd minden ízedben, hogy lélekben halott vagy már. Nézz csak a tükörbe! Az vagy te, akit ott látsz, nem az a másik, aki az agyad leghátsó szegletében kergeti a fellegeket.”

Minden igyekezetével azon van Ancilla, hogy lélekbe vájó bökődésekkel válassza el bennem – mutató- és kisujjából sebesen növekvő villákat formálva – a Rosszat a Jótól... Bódító szédület vesz rajtam erőt, védekezni szeretnék szóval és tettekkel, de csak hangtalanul tátozok, mint az a semmiből előtűnő halféleség, amely a tükörből tekint rám dőlt szemekkel, miközben kerekded pofája néma törekvéssel igyekszik félig kigondolt, félig valós világában a választóüveg falát legyőzni. Kényszerítő belátások lesznek úrrá a sejtelmeken, és a lassan felgyülemelő, már-már poshadásnak induló gondolati zagyvalék, melyet az agytekervények zsákutcájába tévedt képzetek torlódása idéz elő, olyannyira elködösíti tudatomat, hogy gyertyát kell gyújtanom. A vézna fény szétárad a penész lepte, vakolatlan falakon, és

miközben a sötétség félhomállyá szelídül, gyalázkodó harsonák csendülnek fel, hogy szennyvízként zúdítsák nyakamba az újpogányok ricsaját. Tenyereimet fülemre tapasztva menekülök a kelepceből, ám a hanghullámok átvedlenek fényjelekké és most már árnyakban megjelenő rajzolatok hirdetik meggyőző erővel, hogy nem vagyok méltó jobb sorsra: Aki a vesztesek oldalán harcol, megérdemli a büntetést!

Ide kerültem hát a kalodába, és ha él is még bennem valami kis remény, tudnom kell, olyan törvényt szegtem meg, melynek áthágása maga a bűnhődés. Ám mi is a bűn, saját gyengeségünk előtt való hajbókolás? Isteni hatalom elleni lázadás? Sátánnak való behódolás, vagy még több? Mi jobb, farkasként ordítani farkasok közt és fagyoskodni a hideg vacokban vagy annak a házát őrizni, aki bottal súlyt ránk, mielőtt enni ad? Van-e szabad akarat? Lesz-e végső elszámolás? Ki volt az, akit megkínóztak a kereszten, csak azért, mert tudták róla, hogy bűntelen?

A kétségek torlódása elborítja agyamat, már-már letaszít a fekete csillagok minden-mindegy végletébe, ha Ancilla, tán önzetlenül, tán a maga számára hasznos megfontolások alapján, nem siet segítségemre: "Álmodni akartál, ugye? Nos, álmodtál már eleget, nyisd ki hát a szemedet, szükség lesz még rád odafenn. A gondolati csávéból, melybe belekeverted magadat, ki kell szabadulnod mielőbb. De ehhez be kellene látnod, hogy onnan, ahol most vagy, se térben, se időben nem vezet út sehová."

Egyfajta szellemi-lelki megújulás ellen nem lett volna kifogásom, mégse akartam az immáron megszokottá vált problémák köréből kilépni. Lidérces látomásként telepedett rám a félelem, hogy gyúlékony képletként lobbanok el abban a szellemi közegben,

melynek tűzfészke kimondottan az én számomra lett az újpogányok elméjében megalkotva. Ebből a rémképből tört rám a szorongás, melynek tárgyi irányultsága nem volt, szavakba foglalni nem lehetett, nem is kutattam nyelvi megfelelők után, melyek a dolog természeténél fogva nem létezhettek. Utolsó mentsvárként bíztam lelkemet a fohászkodásba foglaltak beteljesülésére és buzgó imádsággal kértem az Urat, miközben szaporán dobogtattam szívemet, űzze ki a démonokat fejemben biztosnak hitt rejtekükből. „Add meg Uram, add meg most, hogy elszálljon a félelem! Ne rabszolgaként tilalmak közt, hanem hóval borított erdők és mezők ordasaként éljem meg a holnapot!”

Múló pillanatként költözik megváltás a hamis jelenbe. Eleinte csak az agyperem zezzugos tájaira nehezedik egy alig észlelhető kicsinyke kis szédelgés, ám mert az apró megingásoknak nem tulajdonítok jelentőséget, finom átmenetekben érlelődik a parányi révületek sereglete átfogó erejű önkívületté. Az ájulat akkora hatalommal üli meg a mindenséget, hogy kifogy tüdőmből a levegő, szívem markolása erejét veszti, és már csak halovány fény vetül a világ tőlem független megnyilvánulásaira. A fojtó pára gyors ütemben kezdi elfoglalni a sebesen táguló téridő tájait. „Keress magadnak egy délutánt!” suttogja Ancilla varázslatos kézjelek kíséretében. „Milyen délutánról beszélsz?” kérdem érthető aggodalommal, hiszen már csak egy tű hegyén egyensúlyozódó, alig élhető pillanat van birtokomban. „Milyen délutánról beszélsz, milyen délutánról beszélsz?” nevetgél Ancilla, szavaim csengését vidáman utánozva. Hangja egyre halkabbá válik, árnyai elmosódnak, míg csak el nem merülnek teljesen a nemlétté váló világfolyamatban.

II.

„AMI AZ, AZ NEM BIZTOS, HOGY AZ...”

Az alig mozgó felhőkkel megrakott délutánnak, mely teret nyert az önmagában megújuló jelenben, az volt a legfőbb jellegzetessége, hogy a naptárnak egy olyan eldugott szegletébe esett, amelyre nem figyelt fel még senki sem. A lányok, asszonyok, férfiak, nőtény-hím-nőtények, valamint hím-nőtény hímek és más emberszerű lények, melyek pupillámon át férköztek tudatomba, mint a káposztalepke hernyói a káposztáskerteket, citromsárga köntösben tündökölve lepték el az utcákat és tereket. Legtöbbjüknek kevés pénze, rossz kedve, kis fejfájása és már-már pszichés jellegű gyomorpanasza is volt. Harsányan szidta mindenki a maga módján, az ilyen vagy olyan, kedvére nem való életet.

„Nézze kedves barátom,” fordult hozzám a köcsögkalapos úr, akit minden bizonnyal Vakabulainak hívtak és talán ismertem is valahonnan, csak nem olyan jól, hogy tudtam volna, mi készteti a kapcsolat-felvételre. „Nézze uram”, mondta gondterhelt arccal és bocsánatkérőn széttárta karjait, „nem akarok személyes dolgaiba avatkozni, de tudnia kell, bizonyá-

ra tudja is, hogy mi olyanok vagyunk mindnyájan, amilyenek vagyunk. Ezen változtatni nem lehet. De ha akarjuk, ha nem, nagy szükség lesz e tekintetben egy kiadós reformra, mert ugye ön is tisztában van azzal, hogy nemcsak szándékok mentén, hanem külső hatásoknak engedelmeskedve is felelősséget kell vállalnunk magunkért és másokért. Higgye el uram, tennünk kell valamit – a már messze meghaladott életviteli formák felülvizsgálása és célszerű adaptálása érdekében, mert ami az, az nem biztos, hogy az...”

„Tökéletesen igaza van”, mondtam olyan hanglétjével, mely kifejezésre juttatta, hogy egyrészt nem érdekel, milyen szükségszerűségekről beszél, másrészt nem értek egyet a mondottakkal. Még akkor se fogadnék el tanácsokat tőle, ha tudnám, milyen szándékkal igyekszik látásmódomat zavaros elképzeléseinek megfelelően átformálni. Válaszom Vakabulait némileg meglepte. Fogai közül egyfajta szitkozódásféleség szűrődött felém magyarul vagy más nyelven, melynek értelmét nem tudtam kivenni. Hangja összerosódott a galambok turbékolásával, melyek a fejünk felett tornyosodó felhők mögül leereszkedve topogtak felénk kisebb-nagyobb kacskaringókat leírva az avarban. „Hozzám jönnek a kedveskék, látom, megismernek”, suttogetta Vakabulai átszellemülten, miközben boldog mosollyal arcán, uzsonnapapírba csomagolt kenyérszeleteket vett elő mohazöld felöltője számos zsebének egyikéből. „Távol áll tőlem, hogy hálára kötelezzem őket, akiket élelemmel látnék el naponta akkor is, ha szájamtól kéne megvonni a falatot.” mondta kenetteljesen. „De valójában nem is tudom, kiérdemlik-e jószágomat”, jegyezte meg némi szünet után önmagának ellentmondva, „mert ami igaz, az igaz, nem szállnak soha az ablakomba, amikor reggelente vajaskenyérké-

met eszegetem a konyhai asztalnál sótlanul, hogy fel ne menjen a vérnyomásom, és kávémat iszogatom feketén, mert a tejet nem bírja a gyomrom. De ha adósok maradnak is a joggal elvárható hálával, nem tudok haragudni a kis zsványokra. Haragvó magatartás nem illik hozzám, én ugyanis Jóember vagyok. Ezeknek az ünneprontóknak mégis azt kívánom, törjön ki a nyakuk”, rázta meg öklét az út végén közelgő füstgránátokkal lövöldöző egyenruhások felé sötétre váló arc kifejezéssel. „Útálom őket, mint a bűnömet, meg még annál is jobban, mert okom is van rá, hiszen mindenki és talán ön is tudja, hogy lőfegyverrel közelednek felénk... Nem a magam bőrét féltém, kis állatkáim életéért aggódok. Tudnia kell, tisztelt uram, én nem félek a haláltól se, pedig megjelent már előttem a Kaszás Ember képében is, de én tudtam, mit kell tennem tettem és eltapostam szeme láttára egy arra járó bogarat. Lerántottam arcáról a leplet, hogy szemei üregébe meredjek és ráolvassam: 'Te se jelentesz számomra többet, mint én jelentettem ennek az emberi lét magvát is magában hordozó féregnek. Nézz rá a tetemére és jegyezd meg magadnak: én emberi körülmények közt vagyok képes tetteimért felelni, nem úgy, mint te, akinek szolgai módon kell faladatát a természet törvényei szerint ellátni. Ez az értelemmel csupán szűkösen megáldott kis teremtmény leélte már bogárnyi életét, bogárnyi boldogan. Tette, amit tennie kell, nem ábrándozott se gazdagságról, se jólétről...' Magának is tudnia kell kedves barátom, a bogarak igenis, példás értékű életet tárnak elénk. Füre-fára felmásznak, poros utakon robognak, megállás nélkül dolgoznak, nem úgy, mint az egysejtűek, melyek léte csupán annyiból áll, mint a tied: elviselik a természet rájuk nehezedő hatalmát. Sokan mégis azt tartják róluk, hogy örök

életűek. Nem pusztulnak el soha, csupán osztódnak, egyfolytában osztódnak, osztódnak, osztódnak, megmaradnak annak, amik a kezdetek kezdetén voltak és az idők végeztéig lesznek. Létük egy esemény nélküli folyamat, melynek nincs vége, és aminek nincs vége, az nem lehet élet. Annyit se tesznek ezek a véglények, mint a pókok, amikor hálójukban ücsörögve unatkoznak, se örülni, se bánkódni nem tudnak, mint mi emberek, akik a lét és nemlét ellentétének feszültségmezejében keressük azt, ami még nem volt, csak lesz, hogy kitegye életünk valós értelmét – tényekben, gondolatokban, tettekben. Mint a gyermekekét, akik dacoskodnak, ha szüleik le akarják fektetni őket este, ám nyűgösek is egyben, mert álmodni szeretnének, hiszen a valóság túl fárasztó álmok nélkül, ami abban is megnyilvánul, hogy mi se létezhetnénk a világ miriádnyi véletlenszerűségének eredményeképpen emberi lényekként. Annak ugyanis, hogy mi ketten, te meg én, itt vagyunk, nem volt nagyobb a valószínűsége, mint két porszemcsének a Szaharában arra, hogy egymás mellé kerüljön. Nem volt semmi esélyünk arra, hogy emberként váljunk létező dolgokká a mindenségben. A létközeg ugyanis, melyben a jelenlegitől eltérően még nem voltunk és már nem leszünk, egyugyanazon médium, melyet soha meg nem ismerhetünk, lényegét azonban szűnni nem akaró szócsatákban vitatjuk. A nemlét ezen formája lenne talán az a híres-nevezetes mennyország, amelyben a csoda nem csoda, hanem valóság? Ha van ilyen, én oda kerülök, hiszen Jóember vagyok, még ha nem is hiszek Istenben, mert kérdem én, mire jó az olyan Isten, akinek emberi teremtményei között több a pokolra való gazember, mint szemét a szemétdombokon és szemétládákban együttvéve? Csak a tévedések elkerülése végett szeretném hang-

súlyozni, nem olyan személtládákra gondolok, melyek Schmutzwasser Leó bácsiban és a hozzá hasonlítható jómadarakban öltenek testet, hiszen ez esetben magamat is közéjük kéne sorolnom, és ha számolás közben meg nem fájdulna mindig a fejem, kiszámíthatnám, hogy az út végén lövöldöző gengszterek nem csupán békegalambokat, de embereket is képesek halomra lőni, mint ahogy ezt Napóleon tette, aki azzal vetette meg karrierje alapjait, hogy ágyúgolyókkal durrantott ártatlan tüntetők közé, amikor azoknak az érdekeit védte, akiknek szolgai módon engedelmeskedett...”

Vakabulai önmaga szórakoztatását szolgáló szóáradata ezzel a történelmileg igazolható állítással véget ért. Nagyokat ásítottam, hogy kifejezésre juttassam, mennyire untat értelmetlen zagyválása. „Az a baj”, mondta a kelleténél hangosabban és könnyökével oldalba bökött, amikor tudatosult benne, hogy nem a kifejezésre juttatott zavaros gondolatok foglalkoztatnak, hanem egy az avarban boklászó keresztespók köti le figyelmemet. „A baj az, kedves barátom, hogy maga nem rám figyel, hanem azt a förtelmes lábasfejűt szemlélgeti és azt se tudja, ki fia-bórja vagyok. Butaságot és tudatlanságot nem szoktam szemére vetni senkinek, maga mégis kiváltja ellenszenvem, és ez előbb-utóbb kárára fog válni. Gondoljon csak rám, ha majd arcába fúj barátaim és eszmetársaim bosszújának jeges szele.”

A fenyegetés arra készítetett, hogy bemutassam neki, tudok én is, ha akarok, érdeklődési körére ügyet se vetve, öncélúan szónokolni. Döntésem azonban hiábavaló igyekezetnek bizonyult: Vakabulai helyeslő bólintásokkal és tátott szájjal hallgatta tudományosnak álcázott beszámolómat a kavics- és homokhordalék közti különbség statisztikai módszerekkel

kimutatható lényegéről, hogy ezzel azt jelezze, semmitmondó információk is alkotó jellegű feldolgozásnak lesznek szerteágazó érdeklődési körében alávétve, de az olcsó színjáték magán hordozta a ripackodás minden jegyét. Érezte ő is, hogy felismerem a képmutatást, ami abból is kiderült, hogy kínosan kerülte pillantásomat.

„Mért nem nézel a szemembe, te átokverte *vakabulátor*, ha én beszélek veled?” rivalltam rá, előadásomat váratlanul megszakítva. „Nem a fejedben parancsolgató hangokat hallod, hanem az enyémet!”.

„Nem nézek a szemedbe, mert nem szoktam hazudni”

„Most is hazudsz!”

Vakabulai arcán önelégült mosoly jelent meg, mellyel azt igyekezett érzékeltetni, hogy nála érvek és ellenérvek megítélése tekintetében logikának helye nincs. „Akkor és azzal hazudtam volna”, mondta orrát fintorgatva, „ha szónoklásod közben a szemedbe nézek, mert valójában merő udvariasságból tettem úgy, mintha érdekelne, amint nyomod a sódert meg a homokot, hogy statisztikai síkon különítsd el dolgokat, melyek az életben összetartoznak.”

Bármit válaszoltam volna, talált volna Vakabulai egy ésszerűtlen kibúvót. Nem is szóltam semmit, egyetlen érvem abban állt, hogy megvetésem jeléül magam elé köptem és pillantásomat mereven a földre szegeztem. Tartózkodó magatartásomat Vakabulai vereségem jeleként igyekezett feltűntetni és úgy tett, mintha belém fojtotta volna a szót. „Temérdek bajom van veletek”, mormogta orra alá és figyelmét újfent a madáretetésnek szentelte.

Bizonyára hibáztam, amikor hiábavaló szellemi aktivitásokba gabalyodtam az untató monológ cse-

lével, ahelyett, hogy a kérdésre igyekeztem volna választ kapni, miként oldható fel a galambok fogalmában rejlő ellentmondás, mely abban ered, hogy az egymás körömhelyére hágva turbékoló tubicák a közhiedelemben egyrészt sült galambként röppennek a semmittevők szájába, másrészt a békeség és szelídlelkűség megtestesítőinek minősülnek. Hiába igyekeztem Vakabulai véleményét az antinómia feloldását illetőleg kikérni, tudományos szigorral megfogalmazott kérdésekre ő csupán szimpla gesztusokkal válaszolt. Szemei csúfondáros forgatása mellett jobb keze mutató és középső ujjával kétszer is a halántékára bökött – azt jelezve, hogy én vagyok a bolond, nem ő.

Amikor az utolsó nem túlságosan nagyra méretezett kenyérszelet is elfogyott, a galambok emberi szemmel alig látható morzsákat csippentgettek az avar rejtekeiből a mondás reális alapjának bizonyítékát szolgáltatva, hogy vak tyúk is talál szemet. Ezt a jelenséget Vakabulai számomra érhetetlen módon a megállapítással nyugtázta, hogy nem csoda, ha a keresztespók mélyebbre ható averziót vált ki az emberekben, mint a kaszáspók, mert amíg emez, tehát a kaszáspók, a mezőgazdasági munkálatok képzettársítási útjait egyengeti agytekervényeink mélyében, addig amaz, tehát a keresztespók a gyilkos szándékú keresztes lovagok öldöklő hadára emlékeztet minden jóérzésű embert.

Ezt a gyűlölködő előítéletekkel terhelt posztulátumot megkérdőjelezhettem volna logikus érvekkel, véleményemet mégis megtartottam magamnak, mivel biztos lehettem benne, bármit is mondanék, szavaimat Vakabulai Jóember szokásokhoz híven szándékolta félreértéssel kommentálná. Azt monda-

ná talán, hogy a magunkfajták nemcsak az ateistákat nevezik pogányoknak, hanem azokat is, akiknek istene nem azonos azzal az Istennel, melynek imádoitól vissza akarták hódítani a Szentföldet. Ilyen körülmények között csak hangtalan ajakmozdulatokkal, minden mimikai kíséreléssel magamban tartva jegyeztem meg, hogy a keresztespók valóban visszataszítóbbnak tűnik, mint a kaszáspók, de az egymástól eltérő érzelmi reflexiók, az újpogány képletekkel ellentétben, csakis arra vezethetők vissza, hogy a keresztespók nem eredeti alakjában, hanem elidegenített formában hordozza kihívón pöffeszkedő potrohán a kereszténység szimbólumát. Valahogy úgy, ahogy ti is, krisztófób Jóemberek, tudatosan értelmezitek félre a keresztény hitvallás tanait!

Hiába igyekeztem mimetikusan kifejeződő lelki rezdüléseimet magamban tartani, Vakabulai közel járt a valósághoz, amikor leolvasta arcomról a meggyőződést, amely szerint vesztésre ítélt diskurzusba keverednék, ha véleménye helytállóságát vita tárgyává tenném. „Látom”, kiáltotta izgatottan, „maga nem tudja elviselni, hogy szemébe mondják az igazságot. Azt kívánja tiszta szívből, csapjon belém a mennykő, ne holnap, hanem ma, és ha lehet, most rögtön!”

A vád messze járt a valóságtól, gyilkos gondolatokat nem tápláltam magamban soha, senki ellen, ám jó irányban tapogatódzott Vakabulai, ha azzal a gyanúval élt, hogy nem sorolom a szeretetre méltó személyek közé. Egy belső hang mégis arra intett, kezeljem őt is a balgáknak kijáró tisztelettel, mint mindenki mást, akit nem áldott meg a Teremtő a rám jellemző kiváltságokkal. „Hogyan is gondolhat maga ilyeneket”, kérdeztem meglepetést színlelve, „hiszen örök hálával tartozom önnek! Ne feledje, a

meglepően új szellemi perspektívákat megnyitó felismerést, miszerint ami az, az nem biztos, hogy az, csakis önnek köszönhetem.”

Megjegyzésemet Vakabulai szokásához híven a maga módján értelmezte. „Biztos benne” kérdezte dagadó kebelével, „hogy valóban megértette, mit akartam ezzel a jelentéktelennek nem minősíthető megállapítással kifejezésre juttatni?”

A fene egye meg, dorgáltam magamat bosszúsan, nem akartam fölényemet kihasználni és tessék, itt az eredménye! Mondhatok, amit akarok, mindig támadó módon lép fel. De mielőtt ismét meddő vitába bonyolódnék, jobb lesz, ha kitérően csak annyit jegyzek meg, hogy a népiesen kifejezésre juttatott gondolat, miszerint kutyából nem lesz szalonna közel jár az általa megfogalmazott igazsághoz.

Ez a bolond meg se hallgatta, mit akarok mondani. Már az első szavak hallatán magasba röpítette kalapját és diadalmasan felkiáltott: „Elég, elég, elég! Lásza be őszintén, hogy több bizonyítékra nincs is szükségem. Mindazok alapján, amit eddig papolt és gyáván elhallgatott, de hozzágondolt, arra a következtetésre jutottam, hogy maga éjjel-nappal a népnemzeti keresztény-banditák felségvizein evez, mert azt hiszi, ott biztonságban érezheti magát. Jóindulattal figyelmeztetem, hagyjon fel ezzel a náci agitációval, és ha nem akarja, hogy pellengérre állítsam a világ színe előtt, mutasson szolidaritást azokkal, akiket maga rendre újpogányoknak nevez, holott ezek a fiúk és lányok meg lányfiúk és fiúlánysok éppolyan becsületes emberek, mint amilyen én vagyok. Mert ami az, az nem biztos, hogy az. Ugyebár?”

Egyre zavarosabb gondolatok tekeregtek Vakabulai agyából elő. Kritikus állapota nekem azonnali

feltűnt, de ő csak akkor vette észre, hogy bajban van, amikor úgy lebénuult a nyelve, hogy már beszélni se tudott. Visszamenőleg, miután legbelső magvát rendbe tudta szedni valahogy, rájött ő is, hogy kis híján belefulladt a hasztalan igyekvésbe, ám sok gondot ez nem okozott neki, mert most már arra fókuszálta minden erejét, hogy a szájából továbbra is bőségesen áradó szavak segítségével eltorlaszolja agyát idegen ráhatások elől. „A Krisztusimádók, vagyis bálványimádók nem buta emberek” mondta gögös elismeréssel hangjában, mintha önmagát is az említettek közé sorolná. „Sokan közölük írni, olvasni is tudnak, mint például Kalocsa Ági néni, aki megígérte, hogy végrendeletében megemlékezik rólam is mielőtt meghal, mert később ezt már meg nem teheti, mint ahogy Kénkövesdi György se, akinek ellenségei és örökösei nagy örömeire szintén el kell egyszer hagyania az élők világát, éppúgy, mint a pápának, aki nem térítő szándékkal, hanem azért hajbókol krisztófób gyülekezetek előtt, mert pápább akar lenni minden eddigi pápánál...”

A számára is észlelhető, egyre abszurdabb módon manifesztálódó tudati zavarokat azzal igyekezett Vakabulai kontroll alá vonni, hogy jobbra-balra csóválta fejét és el-elhúzta szája szegletét, ahogy eszébe jutott, egyszer ide, máskor oda, bár tudta ő is, hogy ez nem sokat segít annak, akinek hideg verejtékcseppek verik ki homlokát és ettől úgy kiszárad a torka, hogy már csak bölömbika hangon tud beszélni, mégis akkora hangerővel okádja magából a szavakká tett bárgyú gondolatokat, hogy saját hangomat se hallom, amikor kérdőre vonom: „Mondd csak kedves barátom, téged miféle logikai bakugrások vetettek abba a szellemi őserdőbe, melyben a kereszténység, a dik-

tatúra és a nacionalizmus liánjai azonos jelentéstartással fonódnak össze? Elárulnád talán tán azt is, mi fán terem az olyan jellegű tolerancia, melyre ti újpogányok hivatkoztok, amikor arra kérték bennünket, nem éppen barátságos módon, hogy tekintsük magunkra nézve is kötelezőnek erkölcstelen erkölcsi meggyőződéseket, mert az nem járja, hogy nekünk van valamink, tudniillik Istenünk, amit ti nem birtokolhattok. Ne követeljenek szolidaritást tőlünk, ti istenverte istentelenek, hiszen még egy újszülött is tudja, hogy ellenséget láttok bennünk!”

Hiába igyekeztem Vakabulait megfelelő szigorral vagy bensőséges intelmekkel jobb belátásra bírni, ő rám se hederített, mondta tovább a magáét. Amikor világossá vált előttem, hogy azért fújja töretlen odaadással a butabeszéd tubáját, hogy magánál tartsa a kinyilatkoztatások jogát, tudtam már, mit kell tennem. Amilyen hangosan csak tudtam, rázendítettem a tűzéségi indulóra: „*Mennydörgés vad láhááángja csattog, a szélvész torka zúgsüvőőhőhölt... Ágyúszóóóól, a tüűühüze pattog, zengazég és zengaföld, zengaföld...*”

A művészeti alkotások teremtő erejét meglovagló támadás áttörte a szemfényvesztés falanxát. Vakabulai először befogta a fülét, hogy védelmet biztosítson magának a harmonikus hangzatok igazságában rejlő hatások ellen, de amikor látta, hogy ez nem használ semmit, keservesen jajveszékelni kezdett. A nyilvánvaló győzelem elégtétellel kellett volna, hogy eltöltjön, valami oknál fogva mégis inkább szánalommal figyeltem vergődését, és azzal igyekeztem az ügy végére pontot tenni, hogy orra alá dörgöltem öklömet a kérdés kíséretében: „Ezt akarod?!”

Egyenes válasz helyett Vakabulai zavartan hebegni kezdett... Arról, hogy ő természetesen nem veszi

rossznéven, ha valaki a maga módján közli vele, mit tart helyesnek, mit nem, hiszen őszintén érdeklí, miképpen vélekednek mások a közösen megoldandó problémákról. Szívesen meghallgatná véleményemet, adott esetben igazat is adna nekem, de be kell, lássam, rossz fényt vetne rám, ha nem ismerném el, hogy bizonyos jogai neki is vannak. Hálás lenne mindenesetre, ha megengedném, hogy kifejtse véleményét.

„Mért ne engedném meg, te tökéletlen?” bődul-
tem rá ingerülten. „Nem ezt csináltad addig, amíg
félbe nem szakítottalak?” Csavaros észjárását ismer-
ve, látszatbehódolásként értelmeztem szavait, me-
lyek éberségem kijátszására irányultak azzal a céllal,
hogy előlről kezdhesse fogd-meg-erezd-meg macs-
ka-egér játszadózást. Egyik pillanatról a másikra
elapadó könnyei is arról tanúskodtak, hogy előzőleg
csak úgy tett, mintha keseregne, valójában azon töp-
renkedett, hogyan járhatna túl az eszemen. Kutyák
is vonyítanak, ha bajban vannak, ám rögtön elhall-
gatnak és megfontoltan cselekszenek, ha felfedezik
céljaik elérésének alternatív eszközét.

Fogja csak be a száját ez a ki tudja honnan, mi
célból rám uszított különös szerzet. Ha tudni akarják
felbújtói, tudják meg, mit tartok az úgynevezett nyílt
társadalom hamis prófétáiról, akik egyszer azt han-
goztatják, hogy a demokrácia jogrendszere többségi
akaratban érvényesül, máskor meg azt igyekeznek a
gyengeelméjűnek tartott polgárok agyába tömköd-
ni, hogy a többség nem viselkedik erkölcsi követel-
ményeknek megfelelően, ha nem tanúsít megértést
kisebbségi érdekekkel szemben. Szóhasználatukban
a kisebbség fogalma persze nem az egymással kon-
kuráló minoritások összességét, hanem kizárólag azt
a szánnalmas egyletet jelöli, melyet ők maguk képví-

selnék. Minden más társulást kirekesztő, antiszemita, szélsőjobb, náci, jobbesetben nőellenes, homofób, xenofób, populista, rasszista tömörülések segédcsapataként bélyegeznek meg – egy kivétellel, melyet természetesen a kommunista szektáriánusok élveznek. Ha ezeknek a liberális fasisztáknak a bal-balos libsikkal nem gyűlik meg sohasem a bajuk, akkor ezen nincs mit csodálkozni, hiszen mindenki tudja, egy töről fakadnak, amit indulójuk nyíltan bevallott jelszava is bizonyít: „... .. és nemzeközivéhéhéé lesz holnaaapra aaa világ.”

A történesek tárgyilagos szemlélőjének feltűnt bizonyára az is, hogy a globalizáció félhomályában derengő zsinórpaddlásáról irányítgató próféták lépésről lépésre haladva fejtik ki destruktív hatásukat és ugyancsak óvakodnak attól, hogy kiderüljön, milyen diktatórikus végcél lebeg lelki szemeik előtt. Vajon miért? Attól tartanak talán, hogy ha kiderül, miféle tervek végrehajtásán ügyködnek az áldásosnak meghirdetett világkormányzat palástja mögött, elriasztják maguktól gyanútlan fegyverhordozóikat, a vakbulátorokat, akiknek szolgálataira egyelőre, mielőtt kikiáltanák a nyílt-társadalom-diktatúra örökérvényű törvényét, szükségük van még? Tudja az egész világ, hogy Magyarországon az 1848-as törvénykezés idején csupán a polgárság hét százaléka élhetett választójoggal. Az államügyekre való ráhatás lehetőségének ilyen mértékű szűkre szabottságát az újpogányok történelmileg meghaladott abszurdumnak tekintik, elfelejtik eközben, hogy az általuk hően áhított világkormány megalakulása esetén megbízható becslések szerint a Föld lakosságának csupán 0.000 000 000 014%-a gyakorolhatna befolyást a kötelező gondolkodási módot és életviteli formát meghatáro-

zó szankciók törvényi szabályozására – millió számba menő kisebbségi érdek ignorálása mellett. Akárhogy is vesszük, a világkormányzat fantazmagóriája egy olyan brutális diktatúra körvonalait jeleníti meg, melyet a világ nem látott még soha.

Vakabulai, aki idegesen topogva követte gondolataim menetét, egyszeriben élénk tiltakozásba kezdett. „Milyen jogon állítasz te engem egy sorba a szörnyűséges Napóleonnal, Sztálinnal, Hitlerrel, Rákossival, Clintonnal, Merkellel?” kiáltotta felindultan. „Az ugyan tagadhatatlan, hogy Iván Petrovics Pavlov nemigen hitt az erkölcsös életmód mennyei hozadékában és emellett látszatra vagy meggyőződéssel bolsevista elveket is vallott, ám ebből arra következtetni, hogy én az emberidomítás bevetésének híve lennék, az kérem szemen szedett hazugság. Annyi mindenesetre biztos, hogy a kutyából nem lesz szalonna szentenciában elavult, a mai kor embere számára érvényét veszített látásmód tükröződik. Az igazság az, hogy hízők főleg szalonnát adnak, de a pavlovi kutatás eredményeként házőrző szerepének ellátására is kondicionálhatók, meg még sétálni is lehet velük az utcákon és tereken. Házőrzőnek tökéletesen megfelel a sertés is, és mivelhogy szalonnát, húst meg tepertőt ad és ráadásul nem is ugat, csak rőfög, böfög, szörcsög, többet ér a kutyánál. Ha eddig nem tudtad volna, tudd meg tőlem most rögtön, hogy amiképpen az ebek ideje lejárt, fölöslegessé váltak mára már a nemzetállamok is. A történelmi fejlődés kidolgozta magából azt az emberidegen salakot, melyet a fasiszta, xenofób, populisták kirekesztőkkel karöltve szórtak náci keretlegények és keresztények az erkölcsi fejlődés gépezetébe.”

Vakabulai ominózus megnyilvánulásai felvetették bennem a kérdés, mért pont engem szemelt ki magá-

nak áldozatul ez a vásári szemfényvesztők fogásaival trükköző különös szerzet. Válaszreakciómat, ha nem akartam beleesni a már ismert csapdába, alaposan meg kellett fontolnom. Melléfogásaim egyikeként könyvelnem el a hibát, hogy ha nem is tekintettem rá egyenrangú félként, komolyan vettem minden szavát – egy kivétellel. Ismeretségünk kezdetén biztosítottam róla, hogy nézeteit minden tekintetben osztom. Mindketten tudtuk, hogy épp ellenkezőjét gondoltam annak, amit mondok. Most is ezt a harcmódot állítottam az elképzelés középpontjába, amellyel törbe akartam csalni, hogy kiszedjem belőle, kik azok és mit akarnak tőlem, akik rám állították besúgóként.

„Ha úgy gondolja, kedves barátom, hogy a kutya-tartást korunkban nem indokolja már az észszerűség elve, igazat kell, adjak önnek”, mondtam elismerést színlelve. „Kiegészíteném azonban az elképzelést egy célszerűnek tűnő módosítással. Javaslom az lenne, hogy az ebek szubsztitúcióját ne sertésekre, hanem egy célzatosan kitenyészett hibrid-háziállatra bízuk, amely nemcsak őrzi a házat, de tejet és szalonnát is ad, meg még tojást is tojik és a szőrét is fel lehet használni birkagyapjú gyanánt vagy ahelyett. Egy ilyen tulajdonságokkal felruházott lény jobban megfelelne az önök által megálmodott világállam-elképzelésnek, hiszen egészként biztosítaná ugyanazt a komfortot, melyet a nemzetállamok idejétmúlt berendezkedési típusa csak kirakós játékok modellje alapján képes izolált megjelenési formákban szolgáltatni. Effektivitás tekintetében, többet nyújt a magam ebtelenítő programja, mint az ön ódon pavlovi koncepciója, ezt őszintén be kell látnia.”

Vakabulai réveteg pillantást vetett a cipőfűzőjére, majd megcsóválta a fejét. „Nem a cipőfűzőmet né-

zem”, mondta, mintegy engem kioktatva, „a cipőmet vizsgálgom. Azt szeretném tudni, hol sározódott be ilyen lehetetlen módon, hiszen tegnap suvickoltam lakkfényesre és azóta se jártam lápos-mocsaras helyeken. Erre a természet törvényeibe ütköző kép-
telenségre csak egyfajta transzcendens jellegű kapcsolódás szolgálhat magyarázattal, ami nyilván azzal áll összefüggésben, hogy én olyan mennyországba vágyódom, melynek nincsen kapuja, de ha van is, azt nem holmi Szentpéter féleségek, nem állítólagos szentek őrzik, és egyéb buktatók sem akadályoznak senkit abban, hogy élete legszebb pillanatait, mint egy képeskönyvében lapozgatva élvezhesse újra.”

Látom, nem is vagy te olyan félnótás alak, amilyenek tartottalak, gondoltam némi elismeréssel, miután megállapítottam, hogy cipőjéhez nem tapad sár, de még egy homokszemcsét se lehet látni rajta. Jól érted a módját annak, hogyan kell elkerülni a kelepccéket. Sebaj! Kezddhetjük a türelemjátékot újra, de ne ringasd magadat a hitben, hogy régi szerepedben tetszeleghetsz előttem. Beszédesen megpaskoltam az arcát, és csak ennyit mondtam: „A pokolba kerülsz barátocskám, nem a mennyországba. Ott se te fogsz lapozni a Nagykönyvben, hanem a Gonosz maga, aki szép napok helyett rongyéleted kínjait eleveníti fel benned újra meg újra.” Arra számítottam, hogy Vakabulait megdöbbentik, legalábbis fájdalmasan érintik a szavak, de őt nem zavarta az általam lefestett, rózsásnak nem mondható szcenárió. „Ha én ezen a világon a Kísértőnek engedelmeskedtem”, mondta nevetgélve, „akkor nem is tudom, mi készítené őt arra, hogy a másvilágon sanyargasson?”

„Ennek legfőbb okát abban látom”, vágtam rá gondolkodás nélkül, „hogy minden idők végeztével

a sátán is a Mindenható parancsára teszi majd azt, amit tennie kell. Ha kedve telik benne, hogy kínozhathat, akkor csupáncsak azért, mert ő a Gonosz, és ha már gonosz, nem várhatsz tőle szolidaritást. Mért ne gonoszkodna veled szemben is? Sorolhatnám az okokat tovább, de azt kell inkább mondanom, hogy azzal tennél jót magadnak, ha a bűnbánat jegyében hamut szórnál a fejedre, bár esetekben ennek se látom értelmét. Nem akarlak tanácsokkal ellátni, mivel tudom, számodra, mint minden állattá vált emberi lény számára az számít csak logikusnak és igaznak, ami a múló pillanatok örömét szolgálja.”

„Ebben tökéletesen igazad van”, mondta Vakabulai kaján vigyorral az arcán. „Magának árt mindenki, akinek azon jár húsevés közben az esze, hogy a jó falatért levágtak egy bárányt, borjút, csirkét vagy malacot. A szemérmetes tudós macskája hideg kályhán ücsörög és korog a gyomra, míg a hétpróbás henteslegény szelindeke meleg kuckóban zabálhatja teli magát háromszor is naponta. Mért törődne azzal, milyen nézeteket vall az, aki őt kövérre hizlalja. Nem kell tudnunk nekünk se, mit terveznek nyíltan vagy burkoltan azok, akik a világkormányban adott lehetőségek alapján kovácsolnak szebb jövőt maguknak, miközben akarva, nem akarva juttatnak nekünk is valamit...”

Vakabulai úgy érezte, hogy megbízatása értelmében megtett minden tőle telhetőt és végső érvként pofon vágott – minden bizonnyal annak viszonzásaként, hogy megpaskoltam az arcát. Váratlanul ért az ütés, és ha fájt is nem a testi erőszak háborított fel elsősorban, hisz valamiképpen megértettem a nem éppen arányos riposztot, hanem a szellemi erőszak, amely minden logikus érvet elutasító, indokolatlan

igazságérzetként íródott arcára. Falra hányt borsó lett volna, ha csak egy szóval is megpróbálom jobb belátásra bírni, ám, hogy mégis tegyek valamit, jelbeszédben közöltem vele, mit tartok személyéről és a kinyilvánított látásmódról. Két tenyeremmel gödörforma alakzatot formáltam és hosszan bólogattam, hogy megértse: „Az újpogány erkölcsi pócegödör előbb-utóbb fel fog falni téged is és megemészti majd testestől-lelkestől.”

Vakabulai szenvtelen érdeklődéssel várta, hogy szavakban is kifejtsem véleményemet, de én tudtam, bármely logikus eszmefuttatásban fejezném is ki magamat, érveim hatástalanul leperegnének róla; tökéletlen ellenérvei ott fészkeltek már üres frázisok formájában kicsinyke kis agyában. Erről tanúskodott szégyentelen tekintete, melynek tükrében a lelke mélyén lakozó pávián is megjelent, hogy meztelen ülepének mutogatásával nyomatékosítsa ész-érveket tagadó álláspontját. Adekvát válaszként fenéken akartam billenteni, ő azonban kitalálta, mi jár a fejében és gyorsan leült a földre.

Épp, hogy csak megismertem ezt a sötét alakot, máris befészkelte magát parazita féregként a lelkemben. Nem az érdekelt elsősorban, hogy kicsoda, hanem hogy mit tud rólam. Hangom a zavarodottság legcsekélyebb jelét se mutatta, amikor rákérdeztem, honnan tudja, ki vagyok, mit gondolok, miről álmodok, miért követ már évek óta, mit akar tőlem, meg akar-e ölni, és ha igen, ki a megbízója?

„Várd meg, mit hoz a délután, minden kérdésedre megkapod a megfelelő választ”, kiáltotta Vakabulai, hangjával egy távolodó zivatar dörgedelmét idézve, de hiába is kutattam a hang forrása után, nem láttam őt már sehol...

III.

„AKI HATALOMMAL BÍR, BÍRJA AZ IGAZSÁGOT IS...”

Zászlókkal, molinókkal díszelgő seregek vonultak hangzatos jelszavakat harsogva egy ismeretlen, a jövő sejtetéseibe burkolódzó cél felé. Ahhoz képest, hogy a naptár lapjainak kötege a lombhullatás idejét idézve alaposan megsoványodott már, az időjárás majdhogynem nyárias volt. A délután satnyuló fényével együtt csökkent ugyan valamelyest az érzékelhető hőerő, de a tüntetők legtöbbször nélkül, néhányan közülük ingujjban élvezte az év- valamint napszak tekintetében kései napfény melegét.

Aki az utcára ki nem mehetett, mert aszott vénasszony, törődött aggastyán, pisis kis leányka, félénk fiúcska vagy elesett beteg volt és nehezeére esett volna a krump lifőzelék szagú bérházak lépcsőinek megmászása (a macskaköves járdák próbatételéről nem is beszélve), és az olyanok is, akik kimehetett volna az utcára, de otthon akadt teendőjük vagy fáradtak, ha nem éppen lusták voltak, nyitott ablak előtt állva követték az utcán történeteket.

Nyitott ablak előtt állva figyelte Tibeti Peti is az események menetét. Úgy érezte, nem kell a mézga-csorgású fénymelegben attól tartania, hogy hűvös levegő járja át lakását, lehűti a falakat és megbetegszik a nyirkos hidegben, olyan súlyosan talán, hogy kórházba kerül, esetleg meg is hal. Ijesztően csupán a morajlás hatott rá, amely egyre nagyobb hangerővel rezgette meg dobhártyáját és az ablakok üvegét. Nemkívánatos élményként könyvelte el azt is, hogy a levegőben, melyet szolidan áthatott már a közelgő est édeskés illata, érezhetővé vált a kicsomagolt, de még el nem lőtt könnyfakasztó gránátok szaga. A fenyegetettség érzetét kiváltó ingerek jelentéstartama váltotta ki végezetül a védekezési reakciót, mellyel elhatárolódott Tibeti Peti mind az események további követése, mind az eddigi benyomások értékelése elől. Becsukta az ablakokat, magára zárta a bejárati ajtót, leeresztette a redőnyöket, elhúzta a függönyöket, vécére ment és sietve ágyba bújt. Nem hallott, nem látott már semmit, nem is gondolt semmire, amidőn álomba merült, hogy holtnak tetesse magát önmaga és a világ előtt. Tibeti Petiben ugyanis nem korcsosult még el az a különleges, a tudósvilág számára mindmáig magyarázhatatlan hatodik érzék, mely a katasztrófák bekövetkeztét jelzi.

Patkányok, melyeket egyesek undorító férgeknek, mások simogatni való kedves állatkáknak tartanak, sivalkodva menekülnek a süllyedő hajóról, a süjtőlég által veszélyeztetett tárnákat pedig ösztönösen kerülik. Elcsendesednek, fészükbe húzódnak a madarak, pimasszá válik a bögöly, ha vihar közeleg. Ideoda ugrál a díszpinty, rémülten rebegteti szárnyát a kalitkában, földalatti járatokból rókák, görények, borzok bújnak elő, barlangjából kijő a medve, vész-

jeleket trombitál az elefánt, hírül adja a majomnak és minden más barát-nak-ellenségnek, hogy az ázsiai kontinensen megbillentette szárnyát az a bizonyos pillangó, hogy megindítsa a folyamatot, amely Európában földrengést fog okozni.

Az első nagyerejű dörrenést kisebb-nagyobb durranások, pukkanások, süvöltések követték. Egyszer csak azt vettem észre, hogy egy különös kinézetű, különleges rendeltetésű szerkezet pörög a lábam előtt. Fel akartam emelni, hogy megvizsgáljam közelebbről, de kézbe venni nem lehetett, olyan forró volt. Valamivel kisebb volt, mint egy fél rúd szalámi, a füst szaga, melyet haragos sistergéssel árasztott magából, záptojásra és frissen reszelt tormára emlékeztetett. A különféle ingerületeket összegezve arra a meggyőződésre jutottam, hogy a meghatározni kívánt furcsaság esetében másról nem, csakis egy romboló célzatú apparátusról lehet szó. További ismérvek, melyeket a konstrukció titokzatos hang- és füstjelek sorozatával ontott magából, arra a következtetésre juttattak, hogy valahonnan könnyfakasztó gránátokkal lövöldöznek felém... Minden előjel nélkül és anélkül, hogy ennek bármely oka valószínűsíthető lett volna, a tömegek hirtelen irányváltozással felém kezdtek hömpölyögni. Fiatal anyák futottak az út közepén visszafelé, kisdedjeiket védelmezően keblükre szorítva, mögöttük érettebb korú férfiak iszkoltak, gyermeküket kézen fogva maguk után vonszolva. Drámai hírtelenséggel állt be a változás. Képtelen voltam kideríteni, mi lehet az oka, ki elől, mi okból menekülnek futva a mindeddig békésen menetelő emberek. Nem az a bátor, aki nem érez félelmet soha, suttogtam biztatón magamnak, hanem aki legyőz magában minden veszélyérzetet, és elindultam

a menekülőkkal ellentétes irányba, hogy kiderítsem, mely teendők várnak rám itt és most. Néhány lépés és némi megfontolás után arra a következtetésre jutottam, hogy annak a napszaknak az eseménykötegébe keveredtem, melyre más-más célzattal, egymástól függetlenül hívta fel figyelmemet Ancilla és Vakabulai. Mindketten profetikus jelentőséget tulajdonítottak ennek a téridő semmijéből előbukkanó időtlen időket idéző októberi délutánnak.

Messziről egy meghajszolt lovas különítmény tűnt fel a tőlem balra eső járdán vágta, és miközben a harci ménnek patkói a gyalogjáró kövein tüzes szikrákat vetettek, megértő sietséggel húzódtak félre a járókelők, hogy a paripáknak szabad utat engedjenek. Csak néhány idősebb, mozgásában korlátozott képességű férfiút és asszonyságot gázolt le a különös lovasereg, mely első nézésre úgy tűnt, mintha menekülő félben lett volna, de akinek alkalmá adódott arra, hogy jobban megfigyelje az egymástól alig különböző újpogány arcokat, láthatta, nem a félelem, hanem egy diadalittas fensőbbiségi érzület hatja át és serkenti vad hajszára az Istentől elrugaszkodott harcosokat.

A kocsúton egyenruhások közeledtek zárt sorokban. Vízagyú mosta tisztára előttük az aszfaltot és festette az ünneplők arcát, haját, cipőjét, ruháját gyep-zöldre. Műanyag-rudacskák röpködtek, kiszámíthatatlan pályáikat rajzolva a levegőben. Látni nem, csupán hallani lehetett a májusi cserebogarak zümmögésével röpködő lövedékeket. Gyorsak voltak, mint a kisördögök, elhajolni, félreugrani előlük nem lehetett. Minden bizonnyal a véletlen hozta úgy, hogy a céltalanul röpködő lövetek egyike a tőlem balra eső férfi jobb szemét, és nem az én bal szememet verte ki.

Annyira lekötötték figyelmemet a fejlemények, hogy eleinte észre se vettem a fiatalembert, Bajffy Benőt, aki a tömegből kiválva állt mellém és udvarias várakozással bemutatkozásra készülődött. Tévelygő pillantása minduntalan szivarzsebemen állapodott meg, amelynek mélyén nagyapámtól örökölt ezüst fedelű óráam lapult. A céltalannak tűnő nézelődésben némi megfontolás után rendszert véltem fölfedezni, mely azt sugallta, hogy az illetőnek vagy nincsen, vagy megállt az órája, vagy talán van is és jár az ugyan, de tulajdonosa nincs birtokában az algoritmusnak, melynek alapján analógiát teremthet a mutatók állása, valamint az egységekre osztott napszakok fejlődési folyamatai között és csupán azt szeretné tudni, mennyi az idő. Talán tisztában volt azzal is, hogy én a rám jellemző precízen tervezhető életviteli forma jegyében a pontos időt fejben szoktam tartani, és így anélkül, hogy órámra kellett volna pillantanom, nem esett volna nehezemre, a kért felvilágosítást megbízható pontossággal megadni. Már akartam is mondani, hogy öt óra ötven lesz öt perc múlva, azaz háromnegyed hat van, amikor nyelvem az élem táruló látvány hatására megakadt...

Egy tucat egyenruhás újpogány rontott Bajffyra, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy mit sem sejtő áldozatát a támadás előtt betanult ocsmány szavakkal szidalmazza. Bajffy Benő érdeklődéssel vegyes nyugtalan sejtelmekkel konstataulta, mi történik eleinte körötte, majd aztán vele. Rideg valósággá akkor váltak vészterhes megérzései, amikor földre teperték és ütötték, vágták, rúgták, harapták, ahol csak érték. Ő azonban, ha meztelen bőrén érezte is a bántalmazást, nem óbégatott, nem jajgatott, csak egyszer tört elő belőle a vádló kiáltás: „Miféle nyílt társadalom

ez, ahol már azt se szabad kérdezni, hogy állunk időben az Úr színe előtt?”

A panaszos kiáltás arra utalt, hogy ha Bajffy maga is a tömegek nézetét osztotta ugyan, nem állt szándékában az újpogány összeesküvők ellen menetelni. Azért jött le harmadi emeleti lakásából az utcára, hogy megkérdezze valakitől, történetesen tőlem, mennyi az idő. És lám, mit tesznek a vadállatok!

„Mit tesznek a vadállatok? kérdem én is”, szóval meg mögöttem éneklő hangon valaki és rácsap a vállamra akkora erővel, hogy majdnem összeroskadok. Ijedten fordulok hátra. Kénkövesdit látom magam előtt – öntelt vigyorral arcán és azzal a semmi által nem indokolt elvárással képére íródottan, hogy látványa örömmel tölt majd el. Széles gesztussal, melyet minden bizannyal egy Sztálin vagy Lenin szoborról másolt le magának, a hömpölygő tömegek felé mutat: „Nincs közöttük se barát, se ellenség, féleszű lóköető, ez itt mind. A maradiság ázaléka tüntet ellenem. Vagy mondjuk talán úgy, önmaga boldogulása ellen? Hamis propagandával sikerült rávenni szegény bolondokat arra, hogy maguk alatt vágják a fát. Bizonyára nem tudják a szerencsétlenek, hogy a társadalmi fejlődés ma már nem a populista szólamokkal rászédhető polgárok akarata szerint, hanem a kor haladó szelleme értelmében alakul. Elmúlt az idő, mely alkalmat kínált a nemzeti eszméket hirdető anti-krisztófób demagógok számára, náci látásmódok hangoztatásával maguk mellé állítani a tömegeket. Ma már haladó elvközösségek alkotják a népeket, nemzeteket átölelő egységerőt. Nem féljen senki, attól, hogy a világkormányzat megfosztja őt az önálló gondolkodás lehetőségétől. Halak se félnek az esőtől!”

Dermedten hallgatok... Nem hiszek a fülemnek, nem hiszek a szememnek, azt kell gondolnom, álmodok. Elöttem áll Kénkővesdi, akiről mindenki úgy tudja, úgy tudom én is, hogy rég elvitte már az ördög, mégis élő személyként szállja meg most agyam minden tekervényét, lelkem minden rejtékét. Kaján vigyorral veti rám sárgás tekintetét, sötétkéék árnyékát, zárványos fogai búbáját, bűnei ígézetét... Rajtam keresztül magyarázza el a világnak, hogy nem létezik erkölcsi valóság, nincsen népakarat, nincs nemzeti öntudat, nincs lelkiismereti szabadság, és amióta zsványok örködnek a moralitás mércéje felett Isten elleni vétség sem minősül bűnnek, hanem csak ösztöntevékenységnek; olyasvalaminek, amit ők a reális valóság eredendő megnyilvánulásának tekintenek. Ej, Kénkővesdi, mit vétettem Isten ellen, hogy rám uszítja a szellemedet? Mire akarsz rávenni hamiskártyás szózatoddal? Vésd agyadba, nem vagyunk mi, nem is lehetünk soha eszmetársak, sorstársak, de még üzletársak se, mert én ellentétben veletek ember vagyok. Ami nálatok számítás az nálam felelősség, ami nálatok érdekszövetség az nálam szeretet, vonzalom, igazságba vetett hit, ami nálatok szokásos életviteli forma, az nálam bűn. Pusztulj innen! Nem kérek a kegyeidből, sátáni fajzat! Mindenki póru jár, aki rád hallgat.

„Velem nem ellenkezhetsz. Én a korszellem, a globális világhatalom elve vagyok.”

„Mit akarsz, te szerencsétlen?”

„Jó állást kínálok, csak bólogatnod kell. Hamar megtanulod...”

Közelebb lép, felém nyújtja izzadmányos kezét, és én bolond reflexszerűen belecsapok. „Jó alany vagy”, mondja elégedetten, „csinálok belőled valakit, csak fejlődöd kell még valamelyest.”

Talán még hízelgőnek is találhatnám az elismerést, hiszen nagyhatalmú személyiség munkálkodik azon, hogy bizalmasai körébe vonjon, ha nem is azt becsüli bennem, amit magamból kimutatok, hanem egy mit sem sejtő bugyuta alakot, akit könnyen rávehet arra, hogy a hatalomban való részesedés reményében feladja erkölcsi meggyőződését és őszinte odaadással szolgálja majd érdekeit. Hideg borzongás fut végig a hátamon.

„Neked elárulom barátom, hiszen ismerjük egymást gyerekkorunk óta és tudhatod, én soha nem hazudok”, folytatja Kénkövesdi meghitten duruzsoló hangon, inkább önmagához, mint hozzám szólva. „Valójában túlkésőn jöttem a világra. Ha én álllok Napóleon ellen a seregek élén, bizony másképp alakul mára a világ sora. Bonaparte jó sakkjátékos, ám gonosz ember volt, akinek hatalmi pöffeszkedése mellett mérhetetlen hiúság irányította minden lépését. Számára nem léteztek emberek, fababákkal, élettelen figurákkal folytatta hódító hadjáratait, melyeknek szerető családapák, testvérek, gyermekek ezrei estek áldozatul. Ha én győzöm le Waterloonál, annyi biztos, hogy háborús bűnösként felel tetteiért. Főbe lövtem vagy veszett rókákkal zártatom egy cellába, hadd törjön ki rajta a gyilkos nyavalya, melyben kezdettől fogva szenvedett...”

„Úgy veszem észre”, szakítom félbe az önfeledt ábrándozást, „saját bűneidet igyekszel másokra vetíteni. Holt lelkek ezrei kívánják a mennyekben és minden bizonnal a pokolban is, hogy legalább egy részét éld át azoknak a szenvedéseknek, melyeket, ha nem is magad okoztál, de parancsodra hajtottak végre kitartottjaid. „Hazugság, szemtelen hazugság”, bődül fel Kénkövesdi sértődötten, „egy szó sem igaz

abból, amit terjesztenek rólam! Voltak ugyan ellenfeleim, nem tagadom, és voltak kocsmai ellenlábasaim, azt se tagadom. De olyan gazfickó egy sem akadt közöttük, aki szívesen megfojtott volna, ha csak egy kanálnyi vízben is, mert én elnéző voltam minden emberrel, minden országgal szemben, melyet anyágilag tönkretettem. Nem fosztottam ki, csak magam mellé állítottam őket. Nem küldtem bitóra azokat sem, akik rólam sugdostak vicceket egymás fülébe a villamoson meg az autóbuszon, vagy elátkoztak Istent és sátán előtt, vagy akiknek a gyermekeit meg kellett pofoznom, mert ellopták a biciklimet vagy betörték az ablakomat vagy kövekkel dobálták meg tyúkjaimat, hogy azok eszeveszett kotkodácsolásba kezdjenek és kutyaugatás verjen föl délelőtti sziesztámból, amire azért van szüksége az embernek, hogy megálmódja, mi a teendő, ha jó megint az ellenség, saját soraiból vagy máshonnan, mert ebből csak olyan moslék állhat elő, melyből a bitang keresztények halásszák ki megint a legjobb falatokat, mivel nekik ízlik az is, amire nekem nem fűlik a fogam. Minden ellenségem és rosszakaróm egészségére esküszöm, engem jobban szeretnek az emberek, mint az amerikai Bush apukát vagy fiát, meg az Obama és Clinton elnököt. És ki van még? Ja? Azt a Trumpot is... Bármelyiket legyőztem volna, ha kiáll ellenem ökölvívásban, teniszben meg sakkjátékban, és szebb is meg okosabb is vagyok mindegyiknél – mert én vagyok az amerikai király..., irgum-burgum, brum-brum-brumm...”

Lelassult lemez módjára forog Kénkövesdi nyelve, rozsdás hangokat hallatva, nyekergetve. Hervadozni kezdenek arcának, hajának, szemének színei az űrben... Fogai vacognak, térdéi remegnek, vértelen

ajka alig mozog már, mégsem adja föl az ármánykodást. Szavak töredékét hallatva vagdossa magát a földhöz, nevetlen kölyök módjára sírva bömbölve, hogy kierőszakolja anyjából, Arzénos Blankából, aki a világ másik végéről figyelő fia akasztásának előkészületeit, a végső elismerést.

Nem tudom, sajnáljam-e vagy undorodjak tőle: ettől az embernek nem nevezhető lénytől, akit gyerekkorunkban valahogy még elviseltünk, mert, ha mindenáron fölénk is akart kerekedni, ragaszkodott hozzánk, bár alig tudta elviselni, hogy nekünk volt Istenünk és emellett kutyánk is, macskánk is, míg neki nem volt még csak egy táncos egere sem. Láttuk rajta, nagyon bántja, hogy időről időre eltűnik otthonról anyja, néha napokra, néha hetekre, ám rajtam kívül nem tudta senki, hova... Szigorúan őriztem a titkot, amely teherré csak akkor vált volna számomra, ha megosztom valakivel és így Gyurka bukásáért felelősséget vonok magamra. Én voltam talán az egyedüli, akinek vele fájt a szíve, ha sírni hallottam, pedig csak úgy sírt, mint egy gyárilag előállított bőgőbaba vagy a telihold felé vonzó kutya. Legtöbbször apját siratta, akiről rajta kívül mindenki tudta, hogy anyja tette el láb alól, miután nem sok pénzt hozott haza. Azt is tudtuk, hogy Arzénos Blankának ez volt a harmadik férje. Az előző kettő hirtelen halt meg keserves kínok között, a halottkém számára magyarázhatatlan módon. Már halála napján falánk kukacok marakodtak rajta és temetőbogarak ügködtek azon, hogy az oszladozó félben lévő hulla lágyrészeiből új életet kreáljanak, teremtményüket a maguk alakjára formálva.

Ahogy érettebbé vált Gyurka, egyre több gondot okozott neki, hogy anyja lopásra tanítja; nem nagy-

szabású bankrablásra, amelynek csínját-bínját maga is szívesen elsajátította volna, hanem kisebb-nagyobb bolti csenésekre, csórásokra. Jellemző módon olyan esetekben, amikor sietve kellett beszerezni valamit, amire főzés közben anyjának szüksége volt...

IV.

MIBŐL LESZ A CSEREBOGÁR

Türelmetlenül várta Gyurka a kemence sutjában heverészve, hogy elkészüljön kedvenc étke, a mákos-tészta, melynek gyúrását, metélését, szikkasztását, kifőzését már maga mögött tudta anyja, Arzénos Blanka. A kínzó kérdésen túlmenően, miért tartanak olyan sokáig az előkészületek, amikor ő már éhes, más se járt Gyurka fejében, aki koránál fogva képtelen volt bepillantást nyerni a létmegvalósulási folyamatok rejtelmeibe és csak várt, várt, várt, míg fel nem csendült anyuka hangja: „Eredj fiam mákot lopni, hogy asztalra tehessem az ebédet.” Erre a kiábrándító parancsra, mely arra irányult, hogy megfossa őt meleg kuckójától és a semmittevés komfortjától, nem volt Gyurka felkészülve, fel is jajdult zúgolódva. „Hunnajd lopjak én mostand mákot, amikor fű sem nyő a hó alatt. Tán csak nem kívánja idesanyám, hogy elhervadjak én is betegen, mint megboldogult jóapám, aki azért szerette jobban a sört, bort meg pályinkát, mint magát, mert maga mindig csak incselkedett vele, és velem is, egyszem fiával, amikor nem csínyálom aztat, amit maga akar az önző buta kis fejével! Nincsen nékem semmi kedvem, a kemence

sutját elhagyni, nem mozdulok innejd egy tapodtat sem, nehogy meg kelljen fáznom.” Erre fegyelemsértésre Arzénos Blankának fejébe szállt a vér és palóc asszony létére szögediesen kezdte el zabolázni engedetlen fattyát. „Ne felösölj”, mondta, „hanem tödd, amit mondtam, mer’ fő’ talállak lökni!”

A kis intermezzo után, mely arra szolgált, hogy anyuka a verbális ráncba szedés mellett fakanállal is elássa engedetlen gyermeke baját, Gyurika villogó szemekkel gatyába rázta magát, majd zúgolódva útra kelt, mint mesékben a harmadszülött gyermek, aki elindul szerencsét próbálni. És a szerencse nem is kerülte el, mert alighogy kilépett a kapun, találkozott a fűszeressel, Schmutzwasser Leó bácsival, aki jól ismerte a dolgok rendjét és a világ menetét irányító talányok rejtelmait. „Látom fiam, keseregsz”, mondta és háta mögött összekulcsolta kezeit, ami azt jelentette nála, hogy hosszabb előadásra készül. „Úgy veszem észre, nehezen viseled el a kurtításokat, melyek folyamatosan csökkentik a világegészen betöltött szereped jelentőségét. Márpedig ahhoz, hogy kicsinyke kis pórszemek vagyunk a kozmoszban és még inkább az emberi univerzumban, hozzá kell szoknod, mert a leértékelődés megszokása, nem pedig az akarat szolgáltatja evilági sikereink fundamentumát egészen addig, míg el nem jön értünk a halál angyala, hogy átsegítsen bennünket a más-lét egészébe, ahol kezdetét veszi az örömök évadjja, melynek bekövetkeztét buta kis fejeddel nem tudod türelemmel kivárni és már most igényt tartasz a szubsztanciális kiváltságokra, melyekre még nem érdemesültél. Anyád jóindulattal páholt el a fakanállal, ezt meg kell értened. Már az ószövetségben is az áll, hogy aki a fiát szereti, az erővel fegyelmez.”

Gyurka türelmes megvetéssel hallgatta a nem kért felvilágosítást. Cseppet sem érdekelték a bölcselkedések, melyek kiérdemelt adományok formájában helyezték kilátásba az élet napfényes oldala élvezetének lehetőségét, olyan visszás megfontolások alapján, melyek meghatározták anyja viselkedését is, aki teljesítményeket várt el tőle ahelyett, hogy anyai kötelességét teljesítve lássa el őt étellel, itallal. Van nekem magamhoz való eszem, gondolta magában jogosnak vélt sértődöttséggel, jobban tudom, mint bárki más, mit kell tennem, hogy olyan nagyokosoknál, mint anyám meg Schmutzwasser bácsi hamarabb érjek célhoz.

Egyelőre azt szerette volna csak megtudni az öregtől, akinek bozontos szakálla, bőrnadrágja és bőrzekéje volt, mint törpéknek a mesékben, hogy van-e mákostésztahoz való darált mákja. Céljának tekintette azonban azt is, hogy kifürkésze, miféle további előnyökkel járhat a vele való, véletlenek láncolata folytán létrejött találkozás. Schmutzwasser bácsinak se voltak kétségei afelől, hogy a fiú nem vásárolni, hanem lopni akar, és ha ezt szépszerével meg nem ejtheti, erőszaktól se riad vissza. Így aztán elárulta, mondhatni, bevallotta neki a mák rejtékhelyét, csak arra kérte az ifjoncot, hogy amint kiásta az igényeinek megfelelő mennyiséget, fizesse meg az érte járó pénzt – jól tudván mellesleg, hogy erre úgyse kerül sor. „Nézd fiam”, mondta rövid megfontolás után, „jobb, ha tőlem tudod és nem az élet kegyetlenkedései tanítanak meg rá: a dolgok sohasem olyanok, amilyenek első rápillantásra tűnnek. Nem bátorságból, ahogy hajlandók lennénk ezt elhinni, hanem gyávaságból, sunyi számítások szelleméből táplálkozik a hatalom. Fortélyos cselszövők mindig a náluk erősebbek árnyékában

lopják magukat a cél felé, sohasem igyekeznek, még ha stréberek is, pártfogójukat megelőzni. Hiénaként kujtorognak áldozatuk nyomában; hűséget színélve gondoskodnak róla, hogy el ne tapossák őket, mint a férget. Az okos mindig mentora mögött kushadva kaptat egyre magasabbra a hatalomgyakorlás különleges érzelmeket kiváltó grádicsán fölfelé. Önálló véleménnyel nem tűnik fel soha, szolgálatkész szajkózással teszi magát láthatatlanná, hogy amikor nem fenyegeti már senki felől sehonnan veszély, ha kell árulóként feddje fel magát olyan személyiségként, aki megmutatja barátoknak és ellenségnek, ki a hatalom kizárólagos birtokosa.”

Az unalmasnak megítélt okfejtést Gyurika úgy értelmezte, hogy az öreg valami oknál fogva tart tőle; talán azért, mert kincset rejteget... „Mária-Terézia tallérokat talán?” villant át agyán. Erre a gondolatra előkapta pisztolyát és ráfogta a fűszeresre. „Azon nyomban elárulod, hol ástad el az aranyat!” Schmutzwasser bácsi, aki élete termékét látta veszendőbe menni, megmakacsolta magát és mutatóját Gyurka orrának hegyére nyomta. „Mákot azt kaphatsz”, mondta, „azt én is úgy loptam a parasztoktól, de aranyat nem adok, mert azt becsülettel megkerestem.”

„Hogyan kereshet becsületes módon aranyat az olyan, aki mákot lop a parasztoktól?” kiáltotta Gyurka lelkesen és a logikai ellentmondás felfedésének örömeiben meglegyintette Schmutzwasser bácsi arcát a pisztollyal. „Hol ástad el az aranyat? Na, ki vele!” Az öregúr beletörődött a megváltoztathatatlanba és azt hazudta, hogy az arany ott van, ahol a mák, csak négy-öt méterrel mélyebben és olyan kevés van belőle, hogy meg sem éri a fáradság, odáig leásni. Nem

ment sokra a turpisággal, mert Kénkövesdi Gyurka másodszor is meglegyintette arcát, immáron mutató és középső ujjával, mint ahogy ezt a püspökök tesszik. Az erkölcsi jellegű figyelmeztetésnek nagyobb hatása volt, mint a képletesen bevetett fegyvernek, és a fűszeres másodszor is belenyugodott a meg nem változtathatóba. “Mit adsz érte, ha megkapod az aranyat?” kérdezte engedékenyen. “Én ugyan semmit”, mondta a fiú hetykén, “de talán anyám, aki biztosan kimossa egyik vagy másik ingedet, ha szépen megkéred rá. Ő ugyanis foglalkozására nézve mosónő, mint József Attila anyja volt, és szereti, majdhogynem hivatásként végzi ezt a tevékenységet, de még vasalni is tud; mindezt úgy, hogy én nem is írok verseket.” A fűszeres megingatta a fejét. “Nem! Ez nekem túl kevés. Ingeimet magam is ki tudom mosni, és azok meg is száradnak maguktól, ha akarom”, mondta határozottan, majd komor pillantással maga elé meredt és mélyen elgondolkodott. Valószínűleg azon, hogy valójában nem is folytat háztartási tevékenységet – bosszúból, mivel elhagyta asszonya, aki mindig nagy súlyt fektetett a tisztaságra.

Ezek után hosszú csend következett. Az egyre nehezebbé váló felhőkből szállingózni kezdett nagy pelyhekben a hó, varjak röppentek egymás közt lényegtelen dolgokról vitázva hangos szárnycsattogással a magasba. “Nem bánom, meghagyom az életemet”, mondta Gyurka megenyhülve.

“Nézd fiam, ne marhászkodj”, mondta a fűszeres elkomolyodva. Biztos volt benne, hogy a kölyök rosszban töri a fejét és ezt nem is akarta eltitkolni előtte. “Nem kezdheted életed fontosabb felét, úgy értem, a felnőttkort rögtön gyilkossággal! Hallgasd meg a jótanácsot! Ha elkapnak és rád bizonyítják

az emberölést, véged van, felkötnek, pedig, tudjuk jól mindketten, szép jövő áll előtted. Gyilkolni ráérsz majd akkor is, ha elegendő hatalmad lesz ahhoz, hogy elsöpörtethess bárkit az utadból, aki ellened szegül, esetleg érdekeid kiteljesedését gátolja nyíltan vagy burkoltan. Nem vagy te olyan élheteretlen kis bitang, amilyennek kinézel, tudod te jól, mit kell tenned, hogy elérd a célodat. A te korodban én még olyan együgyű voltam, hogy behúztam a hasamat, ha ráálltam a mérlegre, mert azt hittem így kevesebbet nyomok. Te egy értelmes, jóra való fiúcskának nézel ki, bár az is lehet, hogy megölted apádat, miután elvert, mert rossz bizonyítványt hoztál haza.”

“Nem én öltém meg”, mondta Gyurka határozottan. „Apám úgy halt meg, hogy kifeküdt az udvarra és megették a bogarak.” A fűszeres nevetségesnek találta a bogarokról szóló mesét, de úgy tett, mintha kételkedve borzongana. “Még, hogy szegény apád a bogarak martalékává vált volna?” csóválta hitetlenkedve a fejét. “Vannak ugyan temetőbogarak, az igaz, de azok nem esznek élő embert, hanem csak holtat. Apádat a bogarak nem ölték meg, szerintem csupán a tettemén lakmároztak – a maguk módján, hogy elszaporodhassanak benne, mint benned a téveszmék és bolondos gondolatok gonosz anyád hatására.”

“Már pedig apámat a bogarak ölték meg!” zárta le Kénkövesdi Gyurka egyszer s mindenkorra a számára értelmetlennek tűnő diskurzust. Elégedett volt a fűszeres is a vita kimenetelével, mert így biztos lehetett benne, hogy átkergette a beszélgetés fonalát egy számára kevésbé veszélyesnek tűnő témára. A fiú felé nyújtotta jobbját, amely a fekete körömszegélyek benyomása alapján arra engedett következtetni, hogy mosdóvíz már régen nem érte. “Itt a kezem nem

disznóláb”, mondta, “engem Schmutzwasser Leónak hívnak. És téged?”

“Barna Barnabás a becsületes nevem”, hazudta Kénkövesdi Gyurka, hogy megőrizze inkognitóját. Semmi kétsége nem volt afelől, hogy Schmutzwasser bácsi most látja őt először, és nagy erővel belecsapott a fűszeres koszos mancsába. “A disznólábról jut eszembe”, mondta aztán elmerengve, „apám egyszer azt mondta, eredj fiam ki az ólba, vágd le a hízó egyik lábát és hozz érte fröccsöt apádnak a kocsmából.”

“Megtetted, amit kért tőled?”

“Nem! Ki nem állhatom apámat, ha részeg. Józanon még elviselhető valahogy, néha viccelődni is tud. Igaz, mindig csak mások rovására, legtöbbször rajtam gúnyolódva.”

“Jelen időben beszélsz róla, él hát mégis?”

“Nem, megették a bogarak, de álmomban eljár hozzám. Amíg volt benne lélek, nem sok dolgunk akadt egymással, sohasem tudtam, hányadán állok vele. Most, hogy kapcsolatunk magasabb szintre hágott, felismerem benne a betörőt, szélhámost, duhajkodó csaplárost meg még a kéményseprőt is, aki pékinasnak álcázza magát és kutyaürüléket süt a kenyérbe, hogy kártérítési pert indíthasson a pék ellen. Nem jó, ha az embernek olyan apja van, aki sok dologban jártas, fiának mégsem árul el semmit...”

„Ha csak ez a gondod”, szakította félbe Schmutzwasser a panaszos beszámolót, „segíthetek rajtad, de ne ácsorogjunk itt a hidegben, jobban tesszük, ha beülünk a körtéri Vadvirág presszóba és ott beszéljük meg tüzetesen a dolgokat.”

“Szó sem lehet róla! Nem ülök időgépbe, száz év ide vagy oda többet jelent az én életemben, mint a történelem folyásában.”

„Ahogy gondolod”, mondta a fűszeres engedékenyen. „Elmondom hát gyorsan és röviden, itt és most, mit kell tenned ahhoz, hogy meg ne rontsanak az ármanýkodók, akik az elkövetkezendő száz esztendőben meghatározzák majd tyúkszaros kis életedet.”

„Tartsd meg a jótanácsokat magadnak, nekem most más gondjaim vannak”, morgolódtott Gyurika, akit éhség gyötört és a cipője is átázott már a latyakos hóban. A fűszeres arra vezette vissza az ellenkezést, hogy szavai egy neurotikus komplexust bolygattak meg a kölyökben és úgy döntött, jobb lesz, ha közvetlen módon tér rá arra, amit mondani akart. „Hallgass rám, te oktondi”, mondta megfelelő szigorral, „tudom, hogy téged nem Barna Barnabásnak, hanem Kénkővesdi Gyurkának hívnak, hiszen itt laksz a szomszédomban. Anyádat is látom naponta, ha nem épp az erdőket járja vasorrú bába módjára. Nem árt, ha eltitkolod valódi énedet, mert a Kénkővesdi név elárulja, hogy pokolra való gazember vagy; pokolból jössz és oda tartasz vissza. Elég, ha csak mi tudjuk, hogy kötnivaló gazember vagy, akár csak én, aki méltósággal őrizi magában azt, amit a krisztophil bolondok hatalmi vágynak és nyerészkedésnek tartanak. Ha rám hallgatsz, elhited ezekkel a címeres barmokkal, hogy szegényes lelki kalyibád irigylésre méltó úri palota, és máris nyert ügyed van. Igaz, ezzel számos anti-krisztófó ellenséget szerzel magadnak, akik gombostűkkel fogják átszurkálni a rólad készített viaszfigurákat és mielőtt rendeltetésének megfelelően használnák fel vécépapírjukat ráírják majd a nevedet, hogy ugyanaz az érzés hatalmasodjék el rajtad, amely azokat kínozza, akik a pöcegödör-reáritás erkölcsi fertőjébe süllyedtek, miután eladták neked a lelküket. Mindezt elkerülheted, ha tudod,

hogy ráolvasásokkal szemben egy megfelelő hangzású név segítségével immunissá teheted magadat. Ilyen szempontból a sárkányölő György neve nagyjából megfelelne, mivel előlről és hátulról olvasva is egyformán hangzik; különös tekintettel arra, hogy a betűírás kezdetén csupán a mássalhangzók bírtak jelentőséggel. De a Kénkövesdit jobb, ha megváltoztatod mondjuk Sörösre. Az effajta tükörtengelyes nevet viselő személyeket az teszi immunissá távhatásokkal szemben, hogy visszaveri az átkokat az átkozódóra. Milyen jól hangzana például a Sörös György név! Az ilyen hátulról-előlről azonos olvasatú nevek védelmet nyújtanának minden ráolvasással szemben és átértelmezik a rád is jellemző zsákmányszerző magatartást erénnyé. Igaz, hogy ezzel a sátán segítségét veszed igénybe, de az ne legyen gondod, mert így legalább nem fogja megkérdezni senki tőled, mennyi marad a zsebedben, ha a fosztogatásokkal összeharácsolt vagyonodnak csupán egy töredékét fekteted etikus hangzatú alapítványokba, melyek azt hirdetik, hogy az Ördögös Kecské imádóinak tisztességben felülmúlhatatlan vezérét kell tisztelni benned. Bármely gyilkos eszme terjesztésével bízod is meg az általad létrehozott alapítványok tisztségviselőit, kevesen fogják tevékenységük destruktív hatását felismerni. Végy példát Robin Hoodról, aki voltaképpen közönséges haramia volt, mégis nemzeti hősként vonult be a történelembe, mivel akadtak olyanok is, akiken segített.”

V.

HÍVATLAN VENDÉGEK

Éjszakai nyugalمامat hangos, meglehetősen meszterkéltnék tűnő szóváltás zavarta meg, melyet nyilván azzal a szándékkal adtak elő ágyam alatt, hogy felverjenek álmomból. Ám a nem kis hangerővel folytatott csevegés koncepciós jellege annyira nyilvánvaló volt, hogy bolond lettem volna, ha felülök az olcsó trükknek és részt veszek a végső kimenetelét illetőleg rég eldöntött vitában. Csukva tartottam továbbra is a szememet, és fületem se használtam rendeltetésének megfelelően, hisz ez is csak az irritáló akusztikus ingerek befogadását eredményezte volna. Az információk özönének megszürését indokoltta tette az is, hogy meg se ítélttem volna a ricsajozókat olyanoknak, amilyenek valójában voltak. Más körülmények között is meggyőződhettem már arról, hogy léteznek minden hájjal megkent szélhámosok, akik nemcsak szavakban, de tettekben és kinézetükben is képesek hazudni.

A hamisított ingerközeg által keltet benyomások zavaró hatását agyamból kiszűrve, valós képekbe és hangzatokba rögzítetten álmodtam az igazak álmát saját belátásom szerint tovább egy olyan világban, melynek szívárványszínű szürke eminenciásai ter-

mészetellenes gondolati konstrukciók szövevényébe ágyazottan buzdították bűzös irományokban és penetráns szövegekben keresztényelleni támadásokra újpogány híveiket – attól a megingathatatlan hit-té vált reménytől eltelve, hogy az emberidomítás imígyen megvalósított technikájával a világ uraivá válhatnak, mindegy milyen mércével mérve, csak épp nem olyanal, amelynek megalkotásában mi is részt vehetünk.

Kénkövesdiék nem elégedtek meg azzal, hogy Germanisztánt és Franciaországot meghódították, behódolásra akarták kényszeríteni Magyarországot is. Céljuk egy erőszakkal terjesztett virtuális létkö-zeg létrehozása mellett a természetes viselkedési formák ellehetetlenítésében fogalmazódott meg, ami többek között az úgy nevezett politikailag korrekt beszédmódban nyert kifejezést, kötelező magatartási formává tette volna egy istentagadó hitvallásnak is beillő ideológia előtt való térdre esést. A tantétel ele-meit egy külön erre a célra létrehozott intézmény-rendszer segítségével igyekeztek világszerte érvényre juttatni – emberbaráti szeretet megtestesítőinek ál-cázott intézmények, ügynökségek, szervezetek, me-lyek valójában a gazdasági élet törvényeit szigorúan szemmel tartó reklámirodáknak is nevezhető üzleti vállalkozások voltak és mesés nyereséget biztosítot-tak befektetőiknek – zagyva tudományos elméletek, bosszantóan buta művészi alkotások, alaptalan rágal-makkal telített híryanagyok útját egyengetve.

A nagyitokban végrehajtott, mégis mindenki számára nyilvánvaló operációk működési elvét jól ábrázolja Majmossy Barnabás esete, aki eredetileg népdal- és operaénekesnek készült átlagon aluli tehetséggel és meglehetősen rossz, ám életveszélyes

fenyegetésekre kiválóan alkalmas hanggal, jobban szólva hangerővel, amely csendes nyári éjszakákon kilométernyi távolságokra is elhallatszott. És ha alvás közben hatott valakire süvöltéses zengzete, mely a dunai uszályvontató hajók ködkürtjével vetekedett, rémálmok kezdtek gyötörni áldozatát. Lidércnyomások képzetei úgy megkínózták szegényt, hogy kérdezés nélkül számolt be úton-útfélen ismerősnek, ismeretleneknek olyan bűnökről melyek lelkére nehezedtek, bár soha el nem követett őket. Bűnbocsátó feloldás vigaszára vallási meggyőződése alapján se számíthatott. Gyónás közben is minden ízében remegnie kellett attól való félelmében, hogy szentségtörő álmaiért, melyekről az atyának beszámolt, talán még rosszul fizetett munkahelyét is elveszítheti, hiszen megkörnyékezték már a pápát is a krisztofób árulók.

Seszínű szemével, tömpe orrával, átlátszó gyér hajával, kis pocakjával olyan gyámoltalannak tűnt Majmossy, hogy rosszat feltételezni róla nem lehetett. Épp ez a jelleg- és jellemtelenség tette őt veszélyessé mindenki számára azáltal, hogy beteges kíváncsiságait ellenállásmentes külső és gátlástalan belső közegben volt képes kiélni. Értelmi képességeit tekintve Majmossy félművelt, üresfejű alak volt, akinek intellektuális képességeit mégis, vagy éppen ezért egekig magasztaltak nála egy fokkal értelmesebb harcostársai azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy önmaguk szimplicitása ezzel relatív értelmet nyerjen. Azonos módon – egymást kölcsönösen vállon veregetve – varázsoltak érdemtelen, sunyi keretlegények és politikai szerencselovagok a náluk butábbak számára egy értelmiséginek nevezett társadalmi elitet a semmiből elő, amely megfellebbezhetetlen ediktumok formájában szülte és hirdette

ítéleteit társadalomelméleti és világnézeti kérdésekben. Ők döntöttek badar eszmefuttatások kereteiben arról, mely ismérvek jellemzik a legfőbb Jó, valamint legfőbb Rossz fogalmát és mely istenkáromláshoz hasonlítható véleménynyilvánítások elfogadhatók, melyek nem. Összehasonlíthatók-e például Sztálin rémtettei Hitlerével, léteznek-e nőkön és férfiakon kívül más nemű emberi lények vagy sem. Gátlástalan propagandával igyekezett ez a szellemi és lelki bérgyilkosokból álló csőcselék hitelessé tenni azt a hazugságot, hogy értelmi képességei és megszerzett tudása alapján nyerhet felvételt bárki a társadalmi folyamatokat irányító oligarchia körébe. Mindenki tudta, akinek megvolt a magához való esze, hogy a szellemtudományi és művészeti alkotások megítélése éppúgy, mint a náci és kommunista diktatúrák idején, nem a minőség, hanem kizárólag az eszmei tartalom szemrevételezése alapján valósult meg. Az elfogadásra alkalmasnak minősített nézetek, látásmódok és beállítódottságok az Újpogány Kódexben összegyűjtött ideológiai megfontolások alapján létrehozott vezérfonal mentén rendeződtek, melyben csak, aki nem akarta, nem ismerte fel a közönséges véleménydiktatúrák markánsan kirajzolódó körvonalait. Nem zavarta az elfogadható gondolkodásmód konkretizált tartalmát formáló összeesküvőket az sem, hogy időnként nevetségessé tették magukat, például azzal, hogy örömhír számba menő közleményben hozták nyilvánosságra az egyhangúlag törvényesített véleményalkotási szabadság mintaértékű szabályzatát, mely szerint jogában áll mindenkinek eldönteni, kezét mos-e ebéd előtt vagy mosatlan kézzel ül asztalhoz. Humánus nagyvonalúság bizonyosságaként rendelkezett ugyanez a törvény arról

is, hogy nem ütközik erkölcsi jellegű tilalomba a meggyőződés kinyilvánítása, mely szerint a köleskása kutyának való eledel – még akkor is, ha állítólagos egészségmegőrző hatása miatt sokan fogyasztják, többek között olyanok, akik imádkoznak evés előtt.

Az elmondottakból kiderül, hogy egy világot átszövő krisztófób maffiával állunk szemben, melynek Majmossy a hírközlő alanya. Őt instruálják az újpogányok megmondóemberei, mit súgjon Ferenc pápa és az északamerikai császár fülébe, mely szavakat használatát tegye világszerte kívánatossá vagy tiltottá, és amilyen hangosan csak tudja, hirdesse ki Majmossy azt is, hogy a csúnya az szép, a szép pedig csúnya. Tegye, amilyen hamar és amilyen hatásosan csak tudja közhírré, milyen képeket szabad és kell a festőknek festeni, milyen verseket szabad és kell írniuk a költőknek, miféle szobrokat alkothatnak a szobrászok, milyen vicceken szabad nevetni, melyik labdarúgó csapatnak hogyan kell szurkolni, mikor beszélhetünk haladó és mikor maradi gondolkodásmódról, jót teszünk-e gyermekeinknek, ha megkereszteltetjük őket... Hirdesse ki Majmossy azt is, hogy az Újpogány Kódex nemcsak, hogy azonos értékű a szentírással, de a biblia avít erkölcsi értékét jelentősen meg is haladja, és aki az illiberalizmus eszményvilágának hódol, súlyos emberiség elleni bűntettet követ el. Mindenki náci vagy fasiszta, akit ők nácinak, fasisztának neveznek. Mindenki jogsértő, aki nem az Újpogány Kódex előírásait követi.

„Mi más teheti ki ennek a keresztény kultúrhagyományok felszámolására irányuló összeesküvésnek a magvát, mint egy korrupcióval átszőtt, szégyenteljes gazdasági vállalkozás?!” kiáltottam fel álmomban olyan fennszóval, hogy felébredtem saját hangomra

és megvilágosult elmével nyertem a belátást, hogy a tényfeltáró bizonyítékok semlegesítése, vagyis a közvetlen módon bizonyítható tények és a fantázia területén messze merészkedő elméletek fogalmi határának összemosása céljából ötlötte ki az újpogányok agytrösztje az ÖEF (*Összeesküvés Elmélet Formula*) szellemi konstrukcióját, melynek receptje abban áll, hogy az összeesküvők szóról szóra megismétlik az ellenük felhozott, tényekkel alátámasztható vádakát, a formula értelmében azonban olyan színbe állítják a bizonyítékokat, mintha azok csupán egy objektív megerősítésre szoruló feltételezés elemeit képeznék. Úgy tesznek, mintha az ellenük felhozott, tényekkel alátámasztott vád csupán beteges agyrém lenne, amely nem lépi, nem is lepheti át soha a valóság határát: Az összeesküvés ténye így minden logikus érv ellenére bizonyítékra szoruló elmélet kell, hogy maradjon – még akkor is, ha minden józanul gondolkodó ember tudja, hogy aki fantáziatermékként kezeli a reálitás tényezőit, elmebeteg módjára viselkedik.

Ezek a gondolatok jártak fejemben, amikor ágyamból kiugorva seprűt ragadtam, hogy a hívatlan vendégeket kiebrudaltam fekhelyem alól és ugyancsak elcsodálkoztam, amikor hazaáruulók népes bandája helyett csak Arzénos Blanka menekült sivalkodó patkány képében szobám nyitott ablakán át a szabadba. Már-már azon voltam, hogy úgy ahogy vagyok, hálóingben eredjek utána, amikor észrevettem, hogy hatalmas viharfelhők kavarnak a hegytető felett. Türelmesen kivártam, míg sötétbe burkolózik a Hold és megered az eső, hogy aztán az éjszaka sötétjében gyermekké válhassak újra...

VI.

ARZÉNOS BLANKA

Éjszaka nagy szóval zengett az ég, zsíros mennykövek hasogatták a leget, villámok fűtötte fekete felhők hullattak esőt, eresztettek zabolátlan szeleket szabadon. Hullámozott a kaszáló, búsongott az erdő, hajlongtak a fák, vacogott az eb, tolongott a barom az akolban, néha-néha felbukkant a Hold, hogy megvillantsa udvarában a jelent, múltat s jövőt, lidérces fényekkel világlott gomolygó felhők fodrán egy jönni kívánczó nagy-nagy veszedelem, ám Arzénos Blankát mind ez nem zavarta, vijjogó hangokat hallatva röpködött seprűnyélen a sötéten hajladozó fák felett.

Hajnaltájt újra-kék egeken fénylett a meggyötört Hold, sustorgó patakok vittek sietve zavaros vizeket. Vöröslőn tornászta magasba magát a Nap; nagy erővel szikkasztotta a lápok, mocsarak, vadvizek nedveit és szította a gyógyító virágok kelyhében csillogó cseppeket vissza a mennyekbe.

A patak partján ácsorgott Arzénos Blanka községes emberré válva újra, de szemei színei (a sárga meg a kék), körmei formája, tenyerének rajzolata és amiként legyintett, ha ráolvasták az igazságot, elárulta így is boszorkányos kilétét. Messziről lerítt róla, hogy jót nem tett ő még soha senkinek. Tavalyi

avart kergető szélfiak berzenkedtek, ahol csak megjelent, és a békésen úszkáló fellegek is gomolygósá váltak feje felett. Alig, hogy meghallotta közelegető lépteim zaját, hanyatt vágta magát a fövényben, és mint a pórul járt cserebogár kézzel-lábbal rúgkapálni és nagy hangon énekelni kezdett: „Töltsetek jó bort, hideg sört bolsevista öreganyátok szájába, hadd igyon a világbékére, világszabadságára!”

Tapssal jutalmaztam a nem tudni kinek szánt előadást. Arzenos Blanka válaszul még a földön fekve ezt nyekeregte: „Szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál.” Ezután holtnak tetette magát, majd cseccsemő hangján sírni kezdett, végül felugrott és akkora zajt csapott, hogy bele remegtek a nyárfalevelek. „Te meg mit leskelődsz utánam? Akasztanivaló fasiszta fajzat!” ordította eszeveszetten, botjával felém súlytott és rám öltötte nyelvét, amely szőrös volt, mint a macskáé.

„Nem leskelődök én senkire, csak éppen erre jártam. Tán nem szabad?” kérdeztem öntudatosan és kihúztam magamat, hogy Arzenos Blanka nagyobb jelentőséget tulajdonítson szavaimnak. „Bizonyítsd be, hogy nem leselkedtél”, mondta rekedtes hangon, ahogy a boszorkányok szoktak általában beszélni. „Mondd meg becsülettel, mit láttál, ha láttál egyáltalán valamit.”

„Mit láttam? Hát csak azt, hogy maga úgy tesz, mint hajdanvolt iszákos férje: Nem röstell vénaszony létére a csupasz földön hencseregni és szeszes italokért esedezni!”

„Na ugye, hogy leselkedtél”, kiáltotta Arzenos Blanka diadalmasan, „máskülönben honnan tudhatnád, te hazaáruló csavargó, hogy mit tettem, mit nem?!”,

„Ilyen olcsó fogással ne akarjon maga engem hazugságon kapni!” kiáltottam harciasan. „Entőlem fetrenghet maga, sárban, mocsokban, piszokban, míg csak el nem tapossák, mint egy rusnya férget. Akkor lássam magát, amikor a hátam közepét!” Sarkon fordultam és már mentem volna tovább, ám Arzénos Blanka ahelyett, hogy sértő szavaim hallatán méregbe gurult volna, amint ez egyenes emberekhez illik, összehúzta pupilláját, mely hosszúkás volt, mint a bagolyé és derűsre változtatta szemei színeit (a kéket meg a sárgát). Szája két szegletét felfelé kunkorította, és ezzel megindított arcán egy mozgási folyamat, amely mosolygásra emlékeztetett, ha nem is volt az, bár annak szánta biztosan. Miután ez a megtévesztésemre szánt érzelmi megnyilvánulás szétáradt egész ábrázatán, két karomnál fogva megragadott, hogy nyálas csókot cuppantson homlokomra. „Hát aztán a szilvásgombócot szereted-e?” kérdezte bűgő hangon, mint egy jóságos nagymama. Fejét igenlően föl-alá billegetve igyekezett rávenni, hogy helyeslően válaszoljak, ám miközben arra várt, hogy igent mondjak, kárhoztató igék őrlődtek fogai között. Közöséges szitkokkal illetett, melyeket én hallottam, ő nem, mert azt hitte, hogy csak elmélkedik.

„Ne legyen az a maga gondja, hogy én mit szeretek, mit nem!” kiáltottam ingerülten és kiszabadítottam karmai szorításából magamat. A derűs kifejezés eltűnt rögtön arcáról: visszavonta mosolyát, mint ahogy a csiga húzza be szarvait, ha megzavarják. „Nem értem, mért vagy ennyire sértődős”, mondta meglepetést színelve. Hamis pillantása feltárta előttem kettőzött életében viselt bűnös szerepének eredetét: Azért ilyen gonosz, mert már születése pillanatában eldöntötte, hogy gonosszá fog válni.

Nyakánál fogva kaptam el benne a kígyót. Hiába ficáncolt, nem tudta beleereszteni méregfogát markomba. Kénytelen volt elviselni, hogy félelem nélkül tekintsek bőrredős, gonosz két szemébe, és ha vigyázón őrzött fejsötétje csupán lidérces fények sejtetéseiben derengett is, határozottan kirajzolódott benne, miféle förtelmek telítik a homloka mögött rejlő agyzugokat. Fiatal korom ellenére sok mindent megélten már, mégis nehezemre esett elhinni, hogy tőlem ennyire eltérő emberi formátumú lények is létezhetnek és megkérdeztem tőle: „Mondja, maga mért ilyen?”

„Mért vagyok ilyen, miért is?” köntörfalazott a vénasszony tétován, miközben azt latolgatta, miféle újabb színjátékba kezdhetne. „Én nem lennék, sőt, ha úgy vesszük, valójában nem is vagyok ilyen...” motyogta esendőséget színlelve, hogy adott pillanatban hátamba márthassa pengéjét. De erre nem kerülhetett sor, mert mielőtt eljött volna számára a megfelelő pillanat, én már a másik lábamra helyeztem súlyomat és figyelmes várakozásba kezdtem. Hosszú percek teltek el így, egymást becsmérő szemlélettel anélkül, hogy szót váltottunk volna, mielőtt kifakadt: „Hát akit én szerettem, mért hagyott cserben, miért vett el más nőt, nem engem? Meg tudnád mondani, ha már azt kérded, mért vagyok olyan, amilyen?”

„Ugyan miért? Mert maga őt is megmérgezte volna!”

„Nem, nem! Százszor inkább magamat!” kiáltotta Arzénos Blanka hamis pátosszal. „Őt nem mérgeztem volna meg soha.” A távolba meredt és krokodilkönnyeket hullatott, ám nem sokat. Tekintete rövid idő múltán megmeredt annak jeléül, hogy álláspontja megváltozott. „Neked van igazad”, mondta hidegen.

„Annak a bitangnak is kijárt volna az arzén. De még mennyire! Bizonyára meg is kapta, valaki mástól.”

Sikerült hát kiugratnom a nyulat a bokorból, Arzénos Blanka felfedte kilétét. Már nem is akarta palástolni, kicsoda ő, milyen célokat követ, miféle nézeteket vall, milyen bűnök nyomják sötét lelkületét. „Mindenki előtt feltárul egyszer az úgynevezett pokoltól az úgynevezett mennyországig vezető út valósága”, mondta olyan hevülettel, melyből kiérződött, hogy az Újpogány Kódexből szabadon idézett szöveget ad elő. „Mindenkinek tudomásul kell vennie egyszer, hogy a válaszut a gyilkosság vagy öngyilkosság alternatívájában ölt testet. Vagy én nyúlok a mérgegyveréshez, vagy engem mérgeznek meg. Vagy én etetek maszlagos szilvásgombócot veled és mérgezett almát Hófehérkével, vagy a törpék végeznek velem. Tisztesség, becsület minden időkből a hazug lelkek álcája volt és az is marad örökre. Ne gondold, te patkányfajzat, hogy különb vagy te minálunk, ha azt állítod magadról, hogy nemes eszmék hódolata tölti el szívedet, lelkedet! Elmondhatjuk ugyanezt mi is magunkról. A legkeresztényebb elv is leegyszerűsíthető Mamón eszméjére. Ti is a pénz eszközével és egyben annak megszerzése érdekében szervezkedtek, ehhez semmi kétség nem férhet. A hatalom nem terem fán, pénz sem potyog a menynekéből, mint a manna, másoktól kell az anyagi-erőcsit javakat megszerezni. Ha megérted majd korunk szavát, eljössz hozzám te is a mordályért, hogy lepuffantsd a ketrecbe zárt oroszánt. Eljön az ideje annak is, hogy lemészárolsz mindenkit, akinek zsigereit és zsebeit ki akarod forogni. Benned sem él szeretet, csupán az önimádat istenimádatnak álcázott formája. Legszívesebben megfojtanál engem is

egy kanál vízben. Hiúságból persze, nem azért, mert gonosznak tartasz. Érzed, hogy én vagyok az erősebb, és nem tudod fölényemet elviselni...”

Ki tudja meddig gyalázkodott volna még Arzénos Blanka, tán bele is sulykolja agyamba a világ fonák értelmét, ha véget nem vetek a gyalázkodásnak és nemes felháborodással bele nem taszajtom az áradó patakba, hogy kioltsam gonosz életét. Ő azonban krokodil módjára meglovagolta a hullámokat és fogait csattogtatva elkotródott a tengerek felé. „Hát sehogy se lehet kifogni a Gonoszon?” kérdeztem keserűen és fölnéztem az égre abban reménykedve, hogy látni fogom, amint áttöri a Nap a fellegeket.

VII.

A KÖLTŐ ÁLMA

Az évnnyitó napján napsütéses, majdnem nyárias idő volt, de a fákon megjelent már egy-egy elszíneződött levél, és ha megeredt egy kis szellőcske, lehullott közülük néhány a földre is. A Horváth Kertben vártuk, kisebb-nagyobb csoportokba verődve, hogy Piros bácsi, a tányérsapkás pedellus, aki már harminchat éve szolgálta a gimnáziumot és felügyelte a házirend szabályainak betartását, háromnegyed nyolckór beengedjen bennünket az épületébe, hogy ott már padokban ülve tárgyalhassunk a nyár eseményeiről. Fontos, majdhogynem politikai értékű újdonságnak számított a hír, hogy az Anna Presszóban felállítottak egy „Wurlitzer” nevezetű zenegépet, melynek hangfalai-ból egy forint-érme bedobása után a legújabb nyugati slágerek csendültek fel. Az elmúlt nyáron énekelte rekedtes hangján Luis Prima a „Bona sera signorina” című dalt először, és ezen a nyáron vált közismertté a „Híd a Quai-folyó felett” című amerikai film fütykorusban előadott kísérőzenéje is.

Ilyen események szolgáltak a legtöbb beszélgetés témájául, de elterjedt gyorsan egy hír is, melyet csak suttogva mertek a diákok egymás közt továbbadni: A nyár folyamán letartoztatták több iskolatársunkat.

Amikor meghallottam a neveket rossz érzetem támadt. Semmi kétség nem férhetett hozzá, felfedték a szervezetünket!

Ebben az évben kerültem a gimnázium harmadik osztályába, melynek óráit, mielőtt engem is őrizetbe vettek volna, egy hétig még látogathattam. Amint ez később kiderült, az én személyemet azért hagyták egy ideig futni, mert figyelték, kivel állok az iskolában, iskolán kívül kapcsolatban. Gimnáziumi tanulmányaimat 1956-ban, a forradalom őszén kezdtem meg. Édesapám, aki munkaügyi bíró volt, annak az évnek a tavaszán halt meg – sokak szerint, akik politikai beállítódottságát és tetteire kész elszántságát ismerték, szerencséjére, mert a forradalom idején biztos, hogy exponálta volna magát és a megtorlások alkalmával őt is bebörtönözték, ha nem éppen felakasztották volna.

A forradalom leverése után a kommunista érzelmű tanárokkal – nem sok volt belőlük – egy ideig még nyíltan lehetett vitatkozni. Meg akarták értetni velünk, hogy a megmozdulás nem egy az egész nemzetet átfogó fegyveres felkelés, hanem csupán egy maroknyi csőcselék zavargása volt. Rendes emberek – munkások és értelmiségiek – otthon ültek pizsamában, ki se mentek az utcára. A bolsevista agitációban latin- és történelemszakos tanárnőnk, T. Péterné, tüntette ki magát leginkább. Nehéz helyzetben volt szegény, mert viharzottak rá a kérdések, melyekre nem tudott kielégítő választ adni. Ha ő a megmozdulást ellenforradalomnak nevezi, kérdezték tőle többen is, mi fedti akkor a forradalom fogalmát? Tán csak nem a Rákosi féle diktatúra, mert bizony annak a felszámolására indult meg a felkelés. A vitákban jócskán kivettem részemet, apám már

nem élt, így nem árthattam neki. Az csak később tudódott ki, hogy a magukat meggyőzni nem hagyó diákok szülei komoly meghurcoltatásban részesültek. Egyik osztálytársam édesanyját fia az iskolában kinyilvánított meggyőződése miatt bocsátották el vezető állásából. Karácsony táján a nagy hévvel folytatott eszmecseréknek hirtelen vége szakadt. A visszaszerzett hatalom mámorában már nem akartak senkit se meggyőzni a kommunisták. A megújult párt – most MSZMP-nek nevezte magát – új irányvonala szellemében büntetés és megfélemlítés eszközeivel hatott a tömegekre, a Marosán-doktrína értelmében: „Reszkess, te sötétben bujkáló, aljas ellenforradalmár! Nem tárgyalunk, hanem lövünk.” Ez volt a jelszavuk, és ellenforradalmárnak minősült mindenki, aki a forradalom szót ki merte ejteni.

Válaszunk a MUK jelszóban fogalmazódott meg: „Márciusban Újra Kezdjük!” Senki nem tudta pontosan, milyen eseményeket hoznak a március 15.-i ünnepségek, ám sokan hittek egy új megmozdulás kezdetében. Amikor diáktársam, Csukás Endre, megfelelő beállítódottságomat ismerve az iskola folyosóján megkérdezte, lenne-e kedvem és bátorságom egy titkos szervezet keretein belül hasonló gondolkodásmódú fiatalokkal kapcsolatba lépni, örömmel mondtam igent. Határozott elképzeléseink nem voltak tervbe vehető aktivitásokról, az egyetlen konkrét elgondolás arra irányult, hogy készen álljunk, ha „történik valami” és szükség lesz egy szervezett fiatalokból álló forradalmi egységre. A szüleink munkaideje alatt többnyire magánlakásokban megtartott „konspiratív” jellegű összejövetelek tervezgetésekből álltak. Tervbe vett feladataink megvitatása egy kérdéscsoport körül keringett: Ho-

gyan tarthatjuk a köztudatban ébren a forradalmi eszmét, mi módon tudnánk fegyverhez jutni, miképpen kapcsolódhatunk be az események körébe, ha kezdetét veszi egy forradalmi folyamat újra?

Március 15.-e nem hozta meg a várt eseményeket. Minden iskolai ünnepséget betiltottak, Budapest utcáin „pufajkások” robogtak nyitott teherautók platóin, reggeltől estig keresztül-kasul a városban, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy olyan fokú jelenlétet mutassanak, amellyel valójában nem rendelkeztek.

Október 23.-ára, a forradalom kitörésének első évfordulójára röpcédulás akciót terveztünk. A nyomtatványok nem készültek el időre, így aztán a szovjet támadás évfordulóján aggattuk tele az utcákat a kis felszólítással „Emlékezzünk november 4.-re!”

Nem a miénk volt az egyetlen figyelem felkeltő akció. A Kiskőrút egyik tűzfalán jó ideje éktelenkedett már egy mésszel odapingált felirat, „Éljen Kádár”. Egy éjszaka átváltozott a szöveg „Féljen Kádár”-ra. A megújult diktatúra hűséges harcosai sem voltak restek, bátran kiegészítették a felszólítást (fényes nappal!) a „Ne” tagadó szócskával és így „Ne féljen Kádár” lett belőle. Am harmadnap, éppen november 4.-re virradóan már ez a felirat díszítette a meztelen téglákat: „Ne féljen Kádár, megkapja a magáét”. A szócsata ilyen értelmű befejezése Kovács Peti, egy akkor 15 éves kőműves tanonc műve volt, aki főnöke tudtával vitte el egy közeli építkezésről a vita lezárásához szükséges meszesvödröt és meszelőt.

1958 tavaszán nyilvánvalóvá vált, hogy nagyobb jelentőségű megmozdulásról az adott körülmények között szó sem lehet, így azon kezdtünk tanakodni, mit lehetne a cél érdekében ennek ellenére tenni. Akadt egy olyan elképzelés is, hogy be kellene

épülni a Kommunista Ifjak Szövetségébe, majd később az MSZMP-be és párton belül bomlasztani. Én ennek a megoldásnak határozott ellenzője voltam, a legmagasztosabb eszmények sem készíthetők volna engem arra, hogy belépjek valamiféle bolsevista szervezetbe. Az általam javasolt alternatíva a Petőfi Kőr mintájára létrehozott, teljesen legálisan működő szabad egyletekből állt, ahová mindenki, pártállásától függetlenül beléphet és ahol mi hangadókként uralhatnánk a mezőnyt. A magam részéről meg is szerveztem osztályunkban egy úgynevezett önképzőkört, melynek keretein belül saját irodalmi szerzeményeinket vitattuk meg. Ez az egyesület rövid idő alatt, jóllehet csak a mi kis köreinkben, nagy népszerűségre tett szert. A Kincses Kalendárium évkönyvében megjelent a csoportról egy riport is, amelyben egy rólunk készült fénykép alatt a következő szöveg állt: „Ezek a fiatalok már az élet komoly vitáira készülnek”.

Gyorsan végrehajtható operatív cselekményekről is tárgyaltunk kiadósan. Az egyik elképzelés egyszerű elemekből tevődött össze: Megtámadunk egy rendőrt, elvesszük fegyverét és egy nyilvános helyen engedjük félmeztelenül szabadon, hadd lássa a közönség, milyen nagy hősök Kádár harcos katonái. Ennek a „hadi cselekménynek” minden bizonnyal nagy hírhatása lett volna, mégis le kellett tennünk megvalósításáról. Egy fajta elbizonytalanodás ekkorra már úrrá lett rajtunk. Egyre több jel mutatott arra, hogy megfigyelés alatt állunk. Ha a Vérmezőn vagy a Városmajor padjain ülve tervezgettünk, időről időre gyanús kinézetű alakok tűntek fel körülöttünk. Azt a tényekkel meg nem erősíthető benyomást keltették, hogy bennünket tartanak szemmel. A szervezkedésbe hozzávetőlegesen ötven, ha nem éppen százötven diák lett bevonva,

többnyire budai középiskolákból. És hogy is történhetett ez másképpen, akadt közöttük egy áruló is. Ma már mindnyájan tudjuk, ki volt a Júdás: B. D.-ként íródik a monogramja. Ha teljes nevét nem teszem közzé, annak csak egy oka van: sajnálom szegényt. Az lett a sorsa, hogy későbbi élete folyamán már csak egy személyes őrzésre idomított farkaskutya kíséretében mert járni-kelni Budapest utcáin.

Engem nem a lakásunkról vittek el, hanem beidézték a Tolnai Lajos utcába, a Budapesti Rendőrfőkapitányság Politikai Alosztályának épületébe. Az idézés első oldalán, melyet postás helyett egy borostás képű, bőrkabátos civilszemély kézbesített ki, csak ennyi állt: „Idézés bűnügyben”. A megjelenési kötelezettség időpontja a hátlapon volt meghatározva. Milyen bűncselekmény szolgál a kihallgatás tárgyául, arra nem tért ki az értesítés. Édesanyámat nagyon felizgatta a „rendőrségi ügy”. Azzal nyugtattam, hogy itt másról nem, csak valami mozgó járműre való fel- vagy leugrás következményeiről lehet szó. Semmi az egész! Ő hitt is nekem meg nem is. Miklós bátyámat azonban, aki a forradalom idején 16-évesen Király Béla rádiósa volt a budai hegyekben, részletesen tájékoztattam a valós helyzetről. Így tudta meg később a család, barátok és ismerősök, mi-
ben áll a vétek, ami miatt letartóztattak.

Aki még nem volt börtönben, nem ismerheti azt a szorongató érzést, amely egy hézagossá válnak, már kívülről is ijesztőnek tűnő építményben a vas-
kapuk és rácsos tolóajtók láttán elfogja az embert. Az épület minden szintje külön kis erődítményként volt kiképezve, amelynek portáit csak kívülről lehetett megnyitni, belülről nem. A kihallgató szoba a második emeleten volt. Fölfelé menet, egy rácsos

kapu megnyitása és újólajos lezárása után emeletről emeletre érve más-más börtönőr vette át kíséretet. Érdekesnek tűnt a megfigyelés, hogy amíg az alsóbb szinteken a szürke egyenruhás „smasszerek” – így hívták betyárnyelven a börtönőröket – még pisztollyal voltak felfegyverezve, addig a felsőbb szinteken már csak gumibot lógott fegyverként a derékszíjakon. Ennek a szervezeti szabálynak az lehetett az oka, hogy a fogva tartottak, akiket a harmadik emelet zárkáiban őriztek, még a legvalószínűtlenebb lehetőség kihasználása esetén se juthassanak fegyverhez.

Utolsó kísérőm rákoppintott gumibotjával egy ajtóra és azt rögtön ki is nyitotta. Intett, hogy lépjek be. A helység feltűnően kicsire volt méretezve. Kopottas, sárga bútorok, egy redőnyös szekrény, íróasztal – szék előtte, szék mögötte –, zárt ablak és egy áporodott szag, amely, úgy éreztem, az asztal mögött ülő nyomozó zsíros, mosatlan hajából áradt. A kihallgató alhadnagyot Szverle Alfonznak hívták. Nem emlékszem, hogy tudtuk meg a nevét, hiszen senkinek be nem mutatkozott. Amikor beléptem, egy iratsomóban volt elmélyedve, hosszú ideig egy pillantásra sem méltatott, így alkalmam nyílt rá, hogy alaposan szemügyre vegyem. Nyiszlett, harminc év körüli ideges mozgású emberke volt, akinek mély sértődöttség ült a tekintetében. Ennek az állapotnak személyes sérelem vagy családi probléma lehetett az oka, amelynek – ebben majdnem biztos voltam – semmi köze nem volt a mi ügyünkhöz. „Na, üljön le már!” mondta egy idő elteltével indulatosan, mintha ez lett volna a harmadik ilyen irányú felszólítása. Fürkésző pillantást vetett rám: „Azt ugye tudja, miért hívtuk be?”

„Tudom”, válaszoltam gondolkodás nélkül, „Tegnapelőtt felírt a rendőr, mert leugrottam a 63-as villamosról”. Nem erre a válaszra várt Szverle, arra számított talán, hogy azt mondom majd, nem tudom, ő ebben az esetben felvilágosított volna. Először meglepődött a mit sem érő kijelentésen, aztán jól álcázott düh fogta el. „Na, ne bolondozz öcsi”, mondta szenvtelenül, „mert mindjárt pofán csaplak!” Ezzel megint elmélyedt az előtte fekvő iratok között, de néha felvetette tekintetét és mélyreható pillantásokkal méregetett. Én az ablak felé néztem. Kint őszi színekkel sült a nap, a reggeli párok még nem oszlódtak fel teljesen. Jó lett volna másutt lenni... Egyfolytában a kérdés járt eszemben, vajon, miről tudnak a nyomozók. Szverle is nyilván olyan dolgokat szeretett volna tőlem megtudni, melyekre az eddigi vizsgálatok során nem derült fény: Milyen akciókat terveztünk, mit hajtottunk végre, mely személyekkel álltunk kapcsolatban...

A szervezkedés első konspiratív szabálya, amelynek szigorú betartásában már a kezdetekben megállapodtunk, abból a kikötésből állt, hogy mindenki megalkotja a maga kisebb-nagyobb műveleti csoportját, ám nevekről és a központi feladatokon túlmenő operatív cselekedetek végrehajtásáról vagy éppen tervéről nem árulunk el egymásnak semmit. Ezt az alapelvet nem magunk ötlöttük ki, így tanultuk az iskolában: így szervezkedtek, ha igaz, dicső kommunista előink a bűnös Horthy korszak idején. Ennek az elvnek a betartása biztosította volna a szervezet felgöngyölíthetetlen, hólabdaszerű növekedését és ennek az alaptörvénynek értelmében én is, mint ahogy „bűntársaim”, több titkot rejtettem magamban. Nem tudta senki, kiket szerveztem be a magam

csoportjába, kik mondtak félelemből vagy éppen józan megfontolások alapján, ám a feljelentési kötelezettség büntetendő elmulasztása mellett nemet. Azt se tudta senki, mely barátaimmal hajtottam végre a központilag tervezett röpcédulás akciót.

Szverle megtörte a hallgatást és az iratokból felpillantva, újfent magázólag, rám szólt: „Hát akkor mondja meg, Csukás Endrét ismeri-e.” Ez már egy nagyon is tárgyra törő kérdésnek tűnt, mert Bandi volt a szervezet számomra ismert kőrének vezetője. „Egy Csuklyás Andrást ismerek”, mondtam „odajár a Petőfibe, egy osztállyal feljebb, mint én.” A név kis mértékű megváltoztatásával azt akartam Szverlével elhitetni, hogy Csukást csak felszínesen ismerem. A kis alhadnagy azonban nem dőlt be a cselnek és rám mordult erélyesen: „Azt a személyt, akire mindketten gondolunk, Csukás Endrének hívják, tudja ezt maga nagyon jól! Na, meséljen kicsit a kapcsolatukról.”

Az volt a legfőbb gondom, hogy felmérjem, mit mondhatok anélkül, hogy valamit is elárulnék, emellett mégis úgy tegyek, mintha készségesen válaszolnék a kérdésekre. Rövidre fogtam tehát magamat és csak annyit jegyeztem meg, hogy időnként találkoztam Bandival és elbeszélgettünk egymással az iskola folyosóján. „Meg az iskolán kívül is”, dühöngött Szverle, „az Ányos meg a Jáky és a többiek társaságában. Ugye?!” Erre közbevetésre minden kertelés nélkül elismertem, hogy Ányos Aladárt az iskola vívó tanfolyamáról ismerem, Jáky Jenővel pedig a Vérmezőn, de néha az iskola illemhelyein is elszívtunk már közösen egy-egy cigarettát. A kihallgatás ilyen viszonyok közt folyt tovább. Szverle mindenkire rákérdezett, akit a szervezeten belül megismertem, én pedig válaszoltam kitérően, amennyire csak lehetett.

Lassan, bizonytalanul kibontakoztak előttem a hatóságok tudomására jutott információk körvonalai. Olyan eseményekről és megbeszélésekről volt szó, melyekről B. D.-nek is tudomása volt. Ebből kiderült számomra, hogy amit B. D. tudott, arról a nyomozhatóságok is értesültek. A későbbiekben ehhez tartottam magamat.

A kihallgatás aznapi utolsó témája a tervbe vett rendőr-lefegyverzés volt. Én csodálkozást színelve tagadtam, hogy egy ilyesfajta akció tervébe, ha volt ilyen, engem is beavattak volna. Szverle részleteket közölt a témát érintő megbeszélésekről és rám olvasta, hogy az én ötletem alapján biztosítottunk volna az esemény idejére alibit magunknak. Ez valóban így volt. Javaslatomra megnéztünk volna közösen egy filmet, hogy ismerjük a történetet, az akció idejére pedig vettünk és érvénytelenítettünk volna ugyanabban a moziban egy jegyet. Erről B. D.-nek is tudomása volt. A további kérdések során buta elmentmondásokba keveredtem. A kis Szverle, mintha ezt abban a pillanatban döntötte volna el így, kirúgta maga alól a széket és kijelentette: „Ezért sok hazudozásáéért letartóztatom!” Felvette a telefonkagylót és anélkül, hogy tárcsázott volna, csak ennyit szól bele: „Egy visszakísérés lesz a kettesből.” Kis várattatva belépett egy fegyőr. Szverle átjött az íróasztal másik oldalára és megráncigálta a hajamat. „Tudok én másképpen is”, mondta fogai közt sziszegve, „én nem verek, hanem veretek!” Amíg a hajamat tépte, nem az ő arcát láttam, hanem az egyenruhását, aki pillantásával egyértelműen valamiféle Szverle által küldött jeladást viszonzott.

Még a második emeleten bekísért az ő egy raktárszerű helységbe, ahol gumibotjával mutogatva

felszólított, hogy üritsem ki a zsebeimet; nadrágszíjamat, cipőfűzőimet adjam le. Egy forint hetven fillér volt a zsebemben, amely összeget szabadulásom napján nadrágszíjammal, cipőfűzőmmel együtt hiány nélkül visszakaptam. A fegyőr, aki a harmadik emeletre felkísért, egy parasztos kinézetű, fekete-bajszú férfi volt, aki az illatról ítélkezve, mely körül lengte, vereshagymát reggelizett szalonnával. Kopot-tas egyenruháját már némileg kihízta. Azt, hogy a pálinka élvezetéhez tagadhatatlan vonzódás fűzi, vi-zenyős pillantása árulta el. Futólag felötlött bennem, hogy ez a vérmes kinézetű kövérkés ember jobban illene egy lovaskocsi bakjára, mint a fogda környeze-tébe. Lehet, hogy ez a benyomás azért jött létre ben-nem, mert amíg a lépcsőket szedve felfelé haladtam, ő gumibotjával mögöttem jövet nagyokat sújtott a hátamra, miközben éneklő hangon kurjongatta: „Kocogás, kocogás, azanyád-hidrobantó-héccen-cségít!” Így ismertem meg a fegyőrt, akinek a fogva tartottak közt „Hidrobantó” volt a gúnyneve.

A zárka, melybe betessékelt, egy talán kétszer há-romméteres cella volt, priccsel, zsámollyal és egy a falról lecsapható asztalkával berendezve. Az ajtóval szemben rácsos ablakocska engedte be a nappali vi-lágosságot, elérhetetlen magasságban. A mennyezet közepén egy sárgarézfoglatba csavart meztelen égő csüngött. A nagy vasajtó mellet, amely a cellát majd-nem egész szélességében lezárta, a bal sarokban egy műanyagfödéllel letakart fémvödör állott. Vajon a börtönök eme berendezési tárgyára gondolt-e József Attila, vetődött fel bennem a kérdés, amikor a vers-sort, „Gondoljatok a bűdös kíblire”, leírta.

Ha megpróbálom felidézni, milyen érzelmek uralkodott el rajtam szabadságvesztésem első napjai-

ban, akkor a szomorúság és meggyötörtség közérzete jut elsősorban eszembe. Ez a hangulat tudatosította bennem, hogy valami megszűnt, sorsszerű végzetességgel eltűnt életemből: véget ért az ifjúkor, minden átmenet nélkül. Ott találtam magamat a felnőttek között – védtelenül a magamra vállalt és durván rám erőszakolt felelősség jegyében. Ez a különös, félelmeiktől nem mentes érzékenység felébresztett bennem egy újfajta tudatosságot. Bizonyos fogalmak, melyeket addig csak a szavak ereje által és nem sajátomnak mondható élményként ismertem, színes érzékletességgel szőtték át gondolatvilágomat. Az ellentmondások, amelyek e két egymástól merőben eltérő világ találkozásának eredményeként hatottak rám, Wolfgang Borchert soraira emlékeztettek, aki egy elbeszélésben beszámol róla, mit érzett, amikor becsapták mögötte a zárkaajtót: „Összezártak azzal a lénnel, amelytől leginkább félek: saját magammal.”

Estefelé egyfolytában arra kellett gondolnom, hogy otthon égnek már a lámpák és hiába várnak aggódva. A magam gondjaival valahogy csak megbirkóztam volna, de az elképzelés, hogy édesanyám nagy gondban van miattam, elkeserített. Az ágy szélén ültem és könnyeket csurgattam férfihoz nem méltó módon, amikor kintről lekapcsolták a villanyt. Reggel ajtócsapkodásra ébredtem. A zaj a folyosó végéről közeledett: Ajtónyitás csikorgása ..., ajtócsukás csattanása. Eközben egy öblös férfihang: "Kérem, panasz..." Mindig csak ez a két szó, változatlan hanglejtéssel. A zörejek egyre közeledtek. Amikor az én zárkám ajtaja is kinyílt, egy elhízott őrmesternő és egy pozsgás képű szemüveges alak látványa tárult elém. A középkorú, kissé hajlott derekú férfi rám tekintett, de szemében semmifajta érdeklődés nem ült.

Jó szabású, öltönyt viselt begombolt zakóval, melynek majdnem olyan színe volt, mint a testes őrmesternő egyenruhájának. Távolba szóló kiáltással érkezett velem is, pedig ott álltam előtte: „Kérelem... panasz!” harsogta, és mielőtt felfoghattam volna, miről van szó, becsapta az ajtót. Máig sem tudom, ki volt az illető, és mi lehetett az értelme annak a rövidke színjátéknak, amely a zárka ajtajában vizsgálati fogságom ideje alatt nap mint nap lejátszódott.

Reggelire maláta-kávét adtak kevés cukorral, kevéske tejjel, egy szelet üres kenyérral. Nem kis csodálkozásomra benyújtottak öt darab cigarettát is. Ez kellemes meglepetésként hatott rám, de rögtön kiderült, nem tudok majd rágyújtani, nincs tűzszerszámom. A probléma a délelőtti órák folyamán megoldódott. Valaki elfordította az ajtóba vágott lesőlyuk („cirkli”) borítólemezét és égő öngyújtót tartott a nyílás elé. A háttérben az őrmesternő kövérkés orcáját pillantottam meg. Nem voltam még szenvedélyes dohányos, de most nagyon megörültem a felkínált lehetőségnek. Anyám, mint a legtöbb velem egykorú édesanyja, noha ő maga sokat cigarettázott, nekem tiltotta a nikotin élvezetét. A jóindulatú tiltás áthágása miatt az adott pillanatban nem éreztem egy csepp lelkiismeret-furdalást se, a tényleges problémák sokkal nagyobb súllyal nehezedtek rám. Eddig ismeretlen kétségek, feloldhatatlan feszültségek gyötörtek. Hamarosan világossá vált előttem, hogy a helyzet megoldását a szabadulás reményébe vetett hittől nem várhatom. Pontosan tudtam, hogy amit az elkövetkezendő hetek, hónapok, talán évek hoznak, csak úgy tudom elviselhetővé tenni, hogy az elmosódott erővonalaknak, melyek a jelent meghatározzák, a külső körülményektől függetlenül formálóak arculatot.

Fogva tartásom második napján Szverle nem rendelt magához, így értékes időt nyertem, hogy az első kihallgatás alkalmával szerzett tapasztalatokat rendezzem magamban. A legfőbb problémát abban láttam, hogy fogalmam se volt róla, mit tudnak, mit nem. Ha Szverle ki is kottyantott néha valamit, ezt nyilván azzal a szándékkal tette, hogy elhitesse velem, előttük nincsenek titkok. A fenyegetés, hogy megveret, kis félelmet oltott ugyan belém, túl sokat hallottam már az ávósok vallatási módszereiről, ám a jelek, eltekintve Hídrobbantó goromba noszogatósaitól, egyelőre nem arra utaltak, hogy fenyegetését valóra váltja.

Szverle szenvtelenül, szigorú protokoll alapján, önálló elképzelések nélkül, végezte munkáját. Veszteni valója nem volt, az én tétem annál nagyobb súllyal nehezedett rám: Eddig ismerté vált tevékenységem csupán a „népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétel” vádját indokolta, de ha kiderül, hogy magam is szerveztem egy önálló konspirációs sejtet, előfordulhat, hogy a vezetés vádja alá helyeznek, és ezt sokkal súlyosabb büntetéssel fenýíti a törvény. Mi lesz, ha valaki az általam megszervezett önképzőkör tényét, bármiféle ráhatások eredményeként megemlíti? És mi van akkor, ha valakit rá tudnak kényszeríteni arra, hogy az alapvető konspirációs elvről beszéljen? Elhiszik-e nekem, hogy nem hoztam létre a magam önálló műveleti csoportját? Ha nem hiszik el, milyen kényszeres megkérdezéseknek vetnek alá? Lesz-e erőm hallgatni?

Miután ezeket a kérdéseket az összes lehető szempontból meghánytam-vetettem magamban, arra a meggyőződésre jutottam, hogy az önálló sejtek

létrehozásának elvéről társaim közül az eddigiekben senki nem beszélt. B. D. az alapszabályok rögzítésének idején nem volt még tagja szervezetünknek. Másrészt Szverle, ha tudott volna ilyesmiről, minden bizonnyal már az első kihallgatás alkalmával a konspirációs elv érvényesülése irányában kezdett volna kérdezősködni. Ez a belátás, ha nem is épült egyértelműen meggyőző alapokra, valamelyest megnyugtató. Nyitott maradt számomra továbbra is a kérdés, érdeklődnek-e majd az önképző körök megalapításának távlati tervéről. Erről sokan tudtak – B. D. is? Ebben nem voltam biztos.

Szverle harmadnap sem vezetett elő. Ennek okát egy jól ismert stratégia alkalmazásában véltem felfedezni. Arra várt talán, hogy a zárka magányában lelkiileg összeomlok és töredelmes beismerő vallomást teszek. Azon kellett hát gondolkodnom, mily módon tudnám a magamra hagyatottság élményét külső ingerek hiányában áttörni. Elfogadható környezetről, normális életritmusról szó sem lehetett. Stephan Zweig „Sakknovellájának” hőse, ha fel-alá járkált zárkájában, nyolc lépést tehetett előre, hátra, nekem a kis cellában még öt lépés mozgási inger nyeresére se nyíltott alkalmam. Óráim nem voltak, az idő folyását csak vissza-visszatérő események alapján érzékelhettem: „Kérelem-panasz. Malátakávé-reggeli. Cigaretta-öngyújtóláng. Grízestészta-ebéd. Öngyújtóláng. Öngyújtóláng. Öngyújtóláng. Rántottleves-vacsora. Öngyújtóláng. Lámpaoltás.” – és elmúlt egy nap megint.

Ilyen körülmények között, anélkül, hogy ennek érdekében bármit is tettem volna, kifinomodtak az idő- és térrendszerre vonatkozó érzékletem. Egy megfigyelésem abban állt, hogy az ablakmélyedés-

ben beszűrődő fény a nap folyamán óramutató járásához hasonlíthatóan folyamatosan változott. Délelőtt az ablakocska jobb szegélye aranyozódott be a halvány őszi Nap fényével, a baloldal sokáig árnyékban maradt. Késő délután balra is vetődött némi fény, de csak rövid időre, mielőtt besötétedett. A vetületek játéka arra engedett következtetni, hogy a kis ablak Buda felé, és ha ugyan messziről is, de tán épp a mi házunkra néz. Némi képzelőerő kellett hozzá, de aznap ennek a meggyőződésnek alapján teremtettem kapcsolatot az otthoniakkal. Amikor este lekattintották a villanyt, még sokáig feküdtem nyitott szemmel a lassan megszokottá váló durva fekhelyen. Apollinaire „Börtönben” című versének egy sora, „Magunk vagyunk az éjben, szép fényem édes értelem”, új életre kelt bennem.

Másnap, amikor megint szemben ültem a kis Szverlével, aki a hajamat megtépte, azt kérdeztem magamtól, mi lett volna a támadás kimenetele, ha ez az inzultus nem itt, hanem az iskola udvarán ér. Hogy el tudnám páholni ezt a férget, ha egyenlő feltételek mellett mérhetnénk össze erőnket! De bárhogy is gyötörtem képzeletemet, nem tudtam az emberkét a ráruházott hatalom mezéből kivetköztetni. Megalázottnak, kiszolgáltatottnak, üresnek éreztem magamat.

A kihallgatás ott kezdődött, ahol legutóbb véget ért. Szverle megint a tervbe vett rendőr-vetköztetésről érdeklődött. Pontosan szeretne tudni, kik vettek volna részt az akcióban, hol és mikor került volna sor rá. Sok értelme nem lett volna tagadni, hogy tudtam a dologról, ez már az előzőekben bebizonyosodott. Beismertem hát, hogy szó esett ilyesmiről, de hogy valamit tervbe vettünk volna, arról túlzás lenne

beszélni. Ha tárgyaltunk is néha az ügyről, akkor is csak nevetgélve, mert egy meztelen rendőr jelenléte a Kőrúton nem más csak egy mulatságos, kabaréba illő elképzelés. Szverle hosszan csóválta a fejét, míg jegyzetelt. „Már megint hazudik”, mondta szárazon, miközben oldalra pillantott, mintha erről a benyomásáról nem nekem, hanem valaki másnak, egy számomra láthatatlan személynek számolt volna be.

A továbbiak során felszólított, nevezzem meg legjobb barátaimat és közeli ismerőseimet, mondjam meg, kivel találkoztam a nyár folyamán. A kérdés megválaszolását megtagadtam, azzal az indokkal, hogy bármely név megjelölése kompromittálhatna olyanokat, akiknek nincs közük ügyünkhöz. „A Kázmér Ernőhöz és Vajda Péterhez milyen kapcsolat fűzi?” érdeklődött Szverle váratlanul – közönyös hangon, miközben élesen a szemembe nézett. Erre a kérdésre a szívem hevesen dobogni kezdett: Kettőjünkkel röpcéduláztam. Egyikünk tartotta a csirizes tégelyt, a másik figyelt, a harmadik pedig ragasztott. Erről azonban rajtunk kívül nem tudhatott senki. Vagy mégis? „Kázmér Ernő gyerekkori barátom, egy házban lakunk, naponta látom”, mondtam gyorsan és készségesen, hogy zavaromat leplezzem, „Vajda Péter osztálytársam, együtt kerestünk munkát a nyáron egy csokoládégyárban.”

„Mért éppen csokoládégyárban?” érdeklődött Szverle a megkérdés célzatosságától valamelyest eltérve. „Péter ragaszkodott hozzá, nagyon szereti az édességet”, mondtam kissé megvetően, hogy barátom legfőbb tulajdonságát falánksággal jellemezzem.

Szverle nagy megnyugvásomra nem firtatta tovább a két személyhez fűződő kapcsolatomat, szorgalmasan jegyzetelve kérdezgetett tovább. Alapos

munkát végezhetek megfigyeléssel a nyár folyamán, mert Szverle felsorolt név szerint mindenkit, akivel találkoztam. Azokról, akiknek semmi köze nem volt politikai jellegű tanácskozásokhoz, vonatkozó, kisebb megilletődést színlelve szóltam, hadd váljanak gyanússá. Akinél volt félnivaló, arról vállvonogatva, kapcsolatunk jellegét felszínes viszálykodással jellemezve beszéltem. Jó színész lehettem, mert a későbbiekben, mint ahogy ezt az érintettek-től megtudtam, több ismerősömet behívták a rendőrségre. Csapdákat állítva próbálták pont azokat valloásra kényszeríteni, akik a szervezetről semmit nem tudtak. Kázmér Ernő és Vajda Péter személyét kihagyták a sorból.

A kihallgatás sokáig tartott. Szverle részletes jegyzőkönyvet vett fel, majd oda tolta elém aláírásra a teleírt papírlapokat. Megcsodáltam a szépen formált, egyenletes betűket, egyenes sorokat. Olyannak tűntek, mintha egy tanító néni vetette volna őket oktatási célból papírra. Nem láttam értelmét, hogy ellenőrizsem mit írt, olvasás nélkül kanyarítottam nevemet a számozatlan lapokon rögzített jegyzetek alá.

Délidőben nem voltam a zárkában, nem kaptam ebédet és így éhen maradtam. Étvágyam talán nem is lett volna, annyira kimerített a kihallgatás. Este-re nagy éhség fogott el, és magam számára is meglepő mohósággal faltam be vacsorámat, a szokásos rántottlevest és szelet kenyeret. Amikor kiadtam a csajkámat, a fegyőr, mintha belém látott volna, vizenyős szemekkel rám meredt. „Éhes vagy még, aza-nyád hiddrobbantó-héccencségit?” kérdezte dörgő hangon, melyből valami részvétféleség is kicsengett. Elvette az edényt, egy perc sem telt el és megint ott állt az ajtóban, teli csajkával, nagydarab kenyérral...

Vajon milyen életet élhetett ez a különös szerzet? Volt-e felesége, voltak gyermekei, unokái? Kisbirtokos volt-e valamikor, mielőtt beolvasztották volna földjét a „közös”-be? Megunta a paraszti életmódot és eladta lelkét a hatalomnak? Nehéz lett volna erről az emberről megbízható képet alkotni. Aznap este úgy éreztem, minden szeszélye mellett maradt benne egy cseppnyi emberség.

A következő kihallgatást már nem Szverle, hanem Zakar Jeremiás, egy középkorú rőt hajú nyomozó főhadnagy vezette. Szikár, örömtelen kinézetű ember volt, akinek arckifejezése nem árult el se jót, se rosszat. Létezett benne egy látható kiábrándultság, melyet nem is igyekezett palástolni. Sokat dohányzott, a nikotin sárgára festette ujjait. Azt a benyomást keltette bennem, hogy minden kötődés nélkül, rutinszerűen látja el a rá háruló feladatokat. Afféle ávós lehetett, aki a Rákosi időkben a kommunisták közt is számos ellenséget szerzett magának, és akit csak átmenetileg tartottak meg Kádárék az államrendészet kötelékeiben, mert még szükség volt rá. Ő is tudhatta, hogy csak idő kérdése, mikor fogják kirúgni.

Zakar szóról szóra azokat a kérdéseket tette fel szárazon, melyeket Szverlétől már hallottam. Nem volt nehéz kitalálni, mire megy a játék. Ez a gyakorlat régen kiagyalt, történelmi időkben is alkalmazott kihallgatási technikának felelt meg: Ha igazat mond a gyanúsított, akkor a különböző időpontokban kikényszerített vallomások minden mozzanata fedi a másikat. Ellenkező esetben bizonyítható a hazugság ténye. Nálam ezzel a módszerrel nem sokra mentek, mert én minden megnyilvánulásomat az agyamba véstem. Más dolgom nem is lehetett a magánzárkában. Felvett a kihallgatásról Zakar is egy részletes,

első személyben megfogalmazott jegyzőkönyvet. Mielőtt aláírtam volna, végig futtattam szememet a sorokon. Nagyjából az állt a jegyzetekben, ha primitív szövegekben megfogalmazva is, amit mondtam.

A visszavezetésnél önkénytelenül megálltam zárkám ajtaja előtt, Hidrobbantó azonban, aki ezúttal is noszogató, de nem ütleget, továbbot intett. Abba a zárkába irányított – minden bizonnyal felsőbb parancsra – amelyben Veres Bulcsút és Szűcs Ivánt tartották nyár eleje óta fogva. Sápadt arcszínükön meglátszott, hogy napsugár jó ideje nem érte már őket. Szomorkás mosollyal üdvözöltük egymást. A zárka valamivel tágasabb volt, mint az előző, kettős priccsel és egy fali szekrénnel is el volt látva. Számomra egy matracot vetettek be fekhelyül. Puhatolódzva kezdtünk közös dolgainkról beszélni. Veres Bulcsú gondterhelten közölte, „ezek már mindent tudnak”, és legyintett. Valamilyen módon ő is kiderítette, hogy B. D. volt az áruló.

Szűcs Ivánnal az előzőekben nem volt kapcsolat. A börtönben egy flegmatikus, félelem nélküli személyként ismertem meg. Ő volt, mint megtudtam, a szervezet operatív csoportjának vezetője. A délután helyzetünk tüzetes átvitatásával telt el. Ma már nagyon szeretném tudni – ilyen irányú gyanú akkor még nem merült fel bennem – nem volt-e a falakba lehallgató készülék beépítve. Tény azonban, hogy Zakar a következő kihallgatások során olyan témájú, számomra kompromittáló tényekkel is szembesített, amelyekről az addigiakban szó nem esett.

Vizsgálati fogságunk egy másik mozzanata mai szemmel nézve szintén gyanakvásra késztet. Néhány nap elteltével betettek zárkánkba egy nálunk idősebb, harminc év körüli férfit, aki Kopecnyi Mi-

hályként mutatkozott be és azt állította, azért tartóztatták le, mert disszidálni akart. Érdeklődött a mi esetünkről is, miközben meggyőzőn vallotta, utálja a rendszert. Bevallotta, hogy egy „bosszúállási” akciót maga is végre akart hajtani, ám arról, hogy mit tervezett nem nyilatkozott. Hallgatását minden kérdészködés nélkül tudomásul vettük, ám ő a későbbiekben mégis elmondta, hogy az ország elhagyása előtt le akarta lőni Marosán Györgyöt, Buci Gyurit, a véresszájú agitátort, aki szónoklatai alkalmával sose mulasztotta el megjegyezni, hogy papoktól tanulta az általa alkalmazott retorikát. A merénylet végrehajtásában, vallomása szerint, csak az akadályozta meg, hogy nem tudta megszerezni a terv kivitelezéséhez szükséges fegyvert.

Végtelen naivnak, ha nem éppen hülyének tűnt előttem a kissé nyakatekert vallomás. Hogy is beszélhet valaki idegenek előtt, mert mi számára kétségtelenül idegenek voltunk, egy halállal büntetendő cselekmény tervéről? Ma már majdnem biztos vagyok benne, hogy Mihály személyében – ha az embert tényleg így hívták – egy agentprovokátort helyeztek nyakunkra azzal a céllal, hogy olyan terveknek nyomára bukkanjanak, melyek a ránk erőszakolt titokhoz hasonlíthatóak. Abban az időben nem tartottam Kopecsányit „kagylósnak”, „vamzernek” vagy „téglának” – ilyen kihelyezésekkel illették későbbi börtöntársaim a fogvatartottak közé beépített hírszerzőket – csak egyszerűen butának. Nem sokáig maradt közöttünk, egy napon kihallgatásra vitték és nem vezették többé vissza a zárkába. Átköltöztették máshová, szabadon engedték vagy mindig is szabad volt, csak a munkahelyét jelölték meg egy időre a mi zárkánkban... Ki tudja?

Szeptember vége felé hármásban maradtunk. A szürke egyöntetűséggel pergő őszi napok nagy élményének számított, amikor a kövér őrmesternő, akit Tonnás Macinak kereszteltünk el, égő öngyújtót tartott a lesőlyuk elé. A láng megpillantása pavlovi reflexeket váltott ki belőlünk, amelyek a cselekvő személyre is áttevődtek. Tonnás Manci iránt érzett, nem éppen önzetlen szeretetünket egy közös szerzeményben örökítettük meg, melyet a Sixteen Ton című amerikai sláger jól ismert dallamába öntve énekeltekünk varázsigeiként, ha már túl sokáig elhúzódott a tűzadás ideje:

Hej, a Tolnai Lajos utcában van ő
A súlya majd egy tonna és őrmesternő
Őrmesternő, a foglyokra ő vigyáz
Hej, Tonnás Manci, így hívják

Hej, Tonnás Manci, te barna tündér
Ki kissé molett az még nem kövér
Nem láttam még soha ily csodás szüzet
Hej, Tonnás Manci adjál tüzet

A kényszerű együttlét nem mindig telt összhangban el, néha lehetetlen dolgokról vitázva is hajba kaptunk. A szervezkedésről szó már nem esett, művészeti, vallási, világnézeti kérdések alkották a viták, nézeteltérések legfőbb témáját. Veres Bulcsúval egymást kölcsönösen fellengzős, felszínes tudással imponáló alaknak tartottuk. Ám ha ezeket a minősítéseket vita közben, minden illendőséget félretéve, nyíltan egymás fejéhez is vágtuk, a kölcsönös sértegetések nem szültek maradandó haragot köztünk.

Október első napjaiban, hosszabb idő után megint kihallgatásra vittek. Amikor beléptem Zakar

szobájába, nagy meglepetés ért: anyámat pillantottam meg. Ott ült egy külön az ő számára behozott széken és cigarettázott. Nem tudom, hogy járta ki, milyen szintig jutott el, talán apám jogász barátai segítségével, de később elmesélte, milyen érveléssel harcolta ki, hogy beengedjék a fogdába. Szó szerint ezt mondta: „Még egy gyilkos is láthat az anya, mért nem lathatok a gyerekem?” Ez ennyit jelent: „Még egy gyilkost is láthatja az anyja, én mért nem láthatom a gyermekemet?” Édesanyám beszédmódjának értelmezéséhez hozzátartozik, hogy őt a háború előtt Ausztriából vette feleségül apám. Több mint negyven évet élt Budapesten, de soha nem tanult meg rendesen magyarul. A birtokos és tárgyeset használata, a helyes kiejtésről nem is beszélve, örök rejtély maradt számára. Ha megpróbáltuk, mi gyermekei, helyesbíteni, dühösen mordult ránk: „Megergettel, amit mondtam!”. És ez így is volt. Mindenki megértette, bárkivel el tudott folyamatosan csevegni, akármit is akart kifejezni. Legtöbbször nagy élvezettel hallgatták különös nyelvezetét, és ez talán tetszett is neki. Korlátolt nyelvtudása nem akadályozta meg a szomszédokat és ismerőseket abban, hogy anyámat jó magyarnak tartsák.

Leültem mellé a másik székre, de a nyomozó előtt nem tudtunk olyasmiről beszélni, amiről szerettünk volna. Így csak örültünk egymás jelenlétének és mosolygós pillantásokat váltottunk egymással. Anyám kotorászni kezdett kopottas ridikülében, elővett egy csomag Kossuthot és meg akart kínálni – életében először. Zakar azonban felemelte kezét, nemet intett és adott egy cigarettát a sajátjából. Tüzet szabad volt elfogadnom mamától. Nem tudom, milyen rendszabályok érvényesülhettek a Zakar által foganatosított

megkötésben, de biztos vagyok benne, volt valami előírásos értelme.

Anyám megpróbálta a maga egyszerű módján megragadni az alkalmat, hogy tegyen valamit érdekemben és elmesélte Zakarnak, milyen jó gyerek az ő fia. A nyomozótiszt nem sok érdeklődést mutatott anyám szavai iránt, közönyösen szívta cigarettáját, ridegen hallgatott. Egy idő elteltével az órájára, majd anyámra pillantott, röviden biccentet és csak ennyi mondott: „Asszonyom!?” Mama azonban, mintha nem fogta volna fel a megjegyzés értelmét, meg sem mozdult. Ezzel arra kényszerítette Zakart, hogy még egy kis időt engedélyezzen. Nemsokára föllendítette és széttárta karjait, hogy megértesse anyámmal, mennie kell. Ő szótlánul ült még egy ideig, forró könnyek csurogtak végig az arcán. Szerettem volna átölelni. Tudtam azonban, hogy ez csak rontana a helyzeten, ezért határozottan eléje léptem és rátettem kezemet a vállára: „Anyukám láthatod, nincs semmi bajom, jól vagyok!”

Amikor kiment a szobából, az ajtóban még búcsút intett és könnyein keresztül biztatóan rám mosolygott. Zakar megpróbálta átmenet nélkül felvenni a kihallgatást, de én tanultam tőle valamit. Ridegen néztem szemébe és nem válaszoltam egy kérdésre sem. Nagy belső erőt éreztem magamban. Ebben a pillanatban sem ördögtől, sem haláltól nem féltem.

A nyomozási anyag lezárásával október közepén egy félhomályban derengő rabszállító kocsiban („rabomobilban”) szállították át csoportunkat az államrendőrség fogdájából a fővárosi bíróság Markó utcai börtönépületébe. Az autót farral állították a kijárat-hoz, a szélesre tárt hátsó ajtók, melyek mögött egy-egy fegyőr állt, rés nélkül illeszkedtek az épület falá-

hoz. Apró cseppekben szemerkélt az őszi eső. Akármennyire szerettem volna szétnézni, egy pillantással sem értem el a szabadban járó-kelő embereket, ám az utca rég nem hallott zaja valahogy mégis megéreztettem velem a szabad élet lüktető ritmusát.

Nem mondhatom, hogy a nagyváros forgalmában döcögő rabomobilban jó hangulat uralkodott. Néha-néha rászánta magát valaki egy viccesnek vélt megjegyzésre, de az erőltettség túlságosan áttűnt a szándékon. Szűcs Iván rámutatott Benkőre és közölte, jaj, annak, aki vele kerül egy cellába. Benkő Mihály ugyanis reggeltől estig ropogtatja ujjait. A kis élcelődésen mindenki hálásan nevetett. Misi is. Az út nagy részét azonban, egymással csak szájalmas pillantásokat váltogatva, hallgatással töltöttük el. A feszélyezett csendhez persze mérvadóan járult hozzá az őrzésünkkel megbízott és a kocsiban egykedvűen üldögélő Smasszerok jelenléte is.

Megérkezésünk után a nyilvántartásba vétel első aktusaként mindenkit egy személyes iktatószámmal láttak el. Ennek a számokba sűrített azonosításnak értelmében én vagyok ma is az 56729-es számmal ellátott névtelen rab. Az ily módon végrehajtott beiktatás után csoportosan elvégzett orvosi vizsgálatnak lettünk alávetve. Egy fapadokkal berendezett raktárhelységben le kellett vetköznünk meztelenre. Az 'öltözőből' egy tágas szobába terelődtünk, amely semmilyen vonatkozásban nem emlékeztetett orvosi rendelőre. Itt a már meghatározott sorszámok alapján szélében felsorakoztattak bennünket. A terem másik oldalán, egy iratokkal megrakott asztal mögött fiatal, csinosnak is mondható orvosnő ült, aki a nevek elhagyása mellett, csak a sorszámok megnevezésével, hidegen szólította fel az egyes vizsgá-

landó személyeket. Úgy vettem észre, hogy a fiúkat mustrálgatva valamiféle a szakmai érdeklődésen túlmenő fény is mocorog a szemében. A vizsgálat csupán annyiból állt, hogy a doktornő az éppen soron lévőt megkérdezte, volt-e ilyen vagy olyan betegsége és van-e jelenleg egészségügyi panasza. Mindenki egészségesnek vallotta magát, csak Naszályi Gábornak volt jelenteni valója. A feléje irányított kérdés megválaszolásánál nagy hangon kivágta: „Hát egy kis gyomorsüllyedésem van.” Mindnyájan hisztérikusan neveltünk.

A vizsgálat megtörténte után visszavezették csoportunkat a már ismert raktárhelységbe, ahol elláttak bennünket egy kissereléssel, melynek tárgyai a rabélet elkövetkezendő időszakában személyes tulajdonainkká váltak. A csomag egy darupokrócból, lepedőből, alumínium- csajkából, pohárból, villából és egy kanálból állott. Ezenkívül kapott mindenki egy életlen, letört hegyű bugylibicskát, zöldszínű fanyéllal. A vágószerszám használhatatlansága azt a parancsot sugallta, eszébe ne jusson senkinek, saját életét kioltani.

Az előzetes letartóztatottak fogva tartására szolgáló épületbe egyenként vezettek át bennünket. A földszint, ahonnan egy tágas udvar nyílt, gazdasági tevékenységek ellátására szolgált, melyek nagy részét őrizeteseik végezték, smasszerok felügyelete alatt. Itt főzték az ebédet, vacsorát, reggelit és itt volt a mosoda is, ahol az ágynemű tisztítására került sor, időnként. A szűk, derékszögekben kanyargó lépcsőfeljárón nyílt először alkalmam arra, hogy a börtön építészeti megoldását szemügyre vegyem. A téglalap alakú belső udvarra üvegtetőzet engedett át némi nappali fényt, amely azonban megfelelő lá-

tási viszonyok megteremtéséhez nem bizonyult elegendőnek, ezért a falakra búrakkal ellátott lámpák voltak erősítve, amelyek állandóan égtek. Az egyes szinteken fémvázaz folyosók futottak körbe, melyeket jó magyarsággal trepninek neveztek; innen nyíltak a zárkák. Az első emeleten őrizték a közbűntényeseket, a másodikon a politikai foglyokat, a harmadikon nők voltak, cellánként más és más jellegű vád terhével elhelyezve. A trepnik közt acéldrótból szőtt erős háló feszült, amely nyilván azt a célt szolgálta, hogy senki ne vethesse magát a mélybe.

A délelőtti órák folyamán léptem a 23-as számú zárkába, melyben négy betonba épített vaságy szolgált fekhelyül. Egy sarokban szalmazsákok tornyosodtak. Az ajtóval rézsútosan szembeni rácsos ablakra szűnyoghálószerű drótszövet volt feszítve. A sűrűn szőtt hálón át látni lehetett a szemben lévő ügyészség folyosóinak ablakait, a szövet azonban megakadályozta a kint lévőköt abban, hogy belássanak a zárkába. Egy sötét sarokban vízöblítésű WC-kagyló derengett. Amint a cella közepén megálltam, egy tucat sápadt, borostás képű, különböző korú férfi vett érdeklődőn körül. „Mivel vádolnak?” Kérdezte egy legfeljebb 30 évesnek tűnő szőke fiatalember, akit később Kollár Jósaként ismertem meg.

„A népidemokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való tevékeny részvétellel”.

„Jöttetek volna Markót szabadítani?” Érdeklődött Jóska tetetett szigorral. „Nem, nem”, hebegtem zavartan, „ezt nem terveztük”

„Szégyelljétek magatokat!” dorgált Jóska nevetve.

A következő kérdést Kun János, a zárka parancsnoka tette fel. „Hány éves vagy?” kérdezte kis fejlen-dítéssel, katonásan. Jani bácsi mokány, tömöttbaj-

szú, ötven év körüli férfi volt, akinek katonai múltja viselkedésén kiérződött. Azt beszélték róla, hogy a forradalom előtt dunántúli hadtestparancsnok volt, tábornoki rangban. Múltjáról és az ellene szóló vádról ő maga nem beszélt soha. Kérdésére válaszolva közöltem, hogy 16 éves múltam, 17 leszek. Erre a kijelentésre számomra érthetetlen módon hatalmas röhögés tört ki. Gyanítottam – ha nem is értettem miért –, hogy a derűtséget fiatal korom megvallása okozta, ezért kiegészítésül hozzáfűztem: „17 leszek már most januárban.” Ez a megjegyzés még nagyobb derűtséget váltott ki. Nem tudtam miért. Később kiderült, nem én voltam a zárka legfiatalabbja. Az alig 16 éves Menyhárt Lajos „tervezett repülőgép eltérítés” vádjával várt hónapok óta perére.

A további kérdezgetések során nagyjából vázoltam szervezkedésünknek az ügyészség elé tárt anyagát, és talán azzal a céllal, hogy komolyabban vegyenek, mellékesen megjegyeztem, nem tudnak mindenről. Kollár Jóska ekkor felcsattant: „Itt csak arról beszélj, amit mindenkinek elmondhatsz. Tudnod kell, kagylós is van köztünk!” Többen összenéztek. Jóska, mint később elmondta, konkrétan nem utalt senkire. Tapasztalt „sittesként”, aki már több mint egy éve volt letartóztatásban, tudta, lehetnek professzionális hírszerzők is közöttünk, és némelyek saját bőrük mentésére rabként is kényes információkat szállíthatnak az ügyészség felé. Ez a felvilágosítás, mely az említett összefüggésben most először juttatta Kopecsnyi Mihály személyét eszembe, a továbbiakban óvatosságra intett.

Az első hosszabb beszélgetést Menyhárt Lajossal folytattam, aki nagyjából leírta, kinek milyen „bulija” van, mely perek folynak és melyek váratnak maguk-

ra. Elmondta, hogy „Mackó”, egy miskolci fiú, aki beismerte, hogy a Széna téri barikádok építésében részt vett, de tagadta, hogy fegyvere is lett volna, reggel óta tárgyaláson van. Ma hozzák ítéletét. Akkoriban tárgyalták a forradalom utáni megtorlások tán utolsó nagy perét is, az újpesti szabadságharcosok ügyét. A Halász Pál vérbíró nevével fémjelzett bűnpernek körülbelül harminc vádlottja volt – ezek között Kollár Jóska és két fivére. A vád mindenki ellen, akire rábizonyosodott, hogy részt vett fegyveres harcokban, profán módon így fogalmazódott meg: „Megszámlálhatatlan esetben elkövetett emberölés”.

A 23-as zárkában két személy volt, akinél fegyver használatát nyilvánvaló tényként rögzítették a periratok. Egyikük, Deák Gábor, Vámospércsről jött a fővárosba ipari tanulónak. A forradalmat 16 évesen élte meg. Fél lábát, combtól lefelé a Corvin-közi harcok folyamán vesztette el. Komótosan bicegett, mint egy öreg kalózkapitány, múltbával a cellában föl-alá. Röviden csak kapitánynak neveztük – épp akkoriban lett 18 éves. Sokan úgy vélték, azért vártak perével ennyi ideig, hogy nagykorúként ítélhessék halálra.

Maléter Pál szárnysegédje, Géczi József, angyalföldi lakatos akkor, 26 évesen már nős ember volt. Bárkinak elmesélte némi büszkeséggel, hogy szovjet gyártmányú karabéllyal ült főnöke előszobájában, vagy kísérte őt megbeszélésről megbeszélésre. Harcokban nem vett részt soha. Jóskában olyan személyt ismertem meg, akivel addigi életem során még nem találkoztam. Egyszerű munkásfiú volt, aki annak ellenére, hogy komolyabb műveltségi szint megszerzésére nem nyílt alkalma, minden magasabb rendű eszme iránt fogékonynak bizonyult, és ha egyszerű szavakban is, kompetens módon tudott véleményét al-

kotni magasabb szintű világnézeti kérdésben. Bármilyen témát vitattunk a zárkában, mindig akadt olyan megjegyzése, amely gondolkodásra készítetett. Egy beszélgetés alkalmával, amikor Kádár a forradalom idején viselt szerepéről esett szó, Jóska megjegyezte, hogy nemcsak akkor, közte és Nagy Imre közt, a politikában már mindig a bársonyszék megszerzéséért folyt a harc, változatos eszközök bevetése mellett.

Menyhárt Lajos, akiről hamarosan kiderítettük, hogy egy környéken laktunk a Kis-Gellérthegy aljában, beavatott addig megszerzett ismereteibe. Figyelmeztetett, kitől miért kell, tartózkodnom, mire kell vigyáznom. Különösképpen Jánosra, egy morózus hangulatú, jóformán állandóan rosszkedvű cipészmasterre hívta fel figyelmemet, aki a legkisebb dolog miatt is hamar agresszívé válik. Ez a tulajdonsága lehetett az oka annak is, hogy börtönbe került. A kocsmában, ahol naponta leitta magát, megvert egy pufajkást, akivel együtt tivornyázott. Ez egymagában nem szolgált volna politikai per okául, ha az összetűzés közben ki nem csúszik a száján, hogy eljön még az idő, amikor minden pufajkás lógni fog. Lajos biztos volt benne, hogy „Suszter” – így hívtuk a harcsabajuszú mérges embert – ebben a jóslatban nem politikai meggyőződést, csupán személyes ellenérzetet juttatott kifejezésre.

Lajostól tudtam meg, hogy egy bizonyos Sándor lehet a „tégla”: a zárka beépített embere. Elmondta Lajos azt is, milyen következtetések alapján jutott a meggyőződésre. Mindenkinek azt mesélte Sándor, hogy szülőföldjén a beözönlő szovjet csapatok ellen harcolt, ezért emeltek ellene vádat. Nem győzte hangsúlyozni, hogy az sem érdekeli most már, mit szabnak ki rá büntetésül. Tett, amit tett, cseleked-

teiórt felelni fog. Ez így túl szépen hangzott: nagyhangúnak tűnő hősielkedése nem volt különösen meggyőző. Lajos tudni vélte, hogy a Nyírségben, ahonnan Sándor jött, nem tanúsítottak a szovjet invázió ellen semmiféle ellenállást – egyebek mellett ez is szeptet üthetne mindenki fejében. Arra sem talált Lajos kielégítő választ, mért tárgyalják Sándor ügyét a fővárosban, ha Nyíregyháza térsége volt a büntetendő cselekmény színhelye.

Az ebédidő közeledtét a levegőben terjengő ételzag jelezte, házimunkások cipeltek hatalmas kondérokot ajtótol ajtóig. Jellegzetes zörejjel álltak meg a zárka előtt és egy börtönőr kinyitotta a tátikát – azt a polcszerűen kiképzett ajtócskát a szürke acélajtóban, melyet rendeltetése értelmében etetőablak névvel is illeltek. Akkora volt a nyílás, hogy egy csajkát épphogy rá lehetett helyezni. Ezt anélkül, hogy tudta volna kinek, tele nyomta, tele lötytyintette valamivel a „házi”- (munkás), és ezzel láthatóvá vált az „eszi, nem eszi, nem kap más” aznapi változata. Valami tésztaféleség volt ebédre, állítólag tojásos nokedli: nagyra sikerült galuskák, egy szürkés, halszagú tojásréteggel bevonva. Asztal nem volt a zárkában, így az ebédet, amelyre a rabkoszt kifejezés nagyon is ráillett, ölünkbe tett csajkából, ágy szélén ülve kanalasztuk ki.

Az ebéd utáni nyugalmat egy kis vita háborította meg. Sándor sokáig ült nagydolgát végezve a klozetben, mire Kollár Jóska rárivallt, hogy fejezze be az undorító szagokat terjesztő tevékenységet, mert bűzlik már az egész cella. Sándor sértődötten vágott vissza: „Te se çαρç rózsabokrot!” A börtönélet nem sokat emlegetett megalázó élményét, az intimitás érzetének megsemmisülését jeleníti meg a leírt kis epizód. A Tolnai Lajos utcában naponta egyszer, cso-

portosan vezették át a fogvatartottakat egy nagyobb, négy egymás mellett álló vécészsézával ellátott nyilvánoshelyre – mint kiskutyát az utcára kakálni: Most végezd dolgodat, később nem lesz rá alkalmad! Vagy tudott az ember ehhez a kényszerrel előírt biológiai ritmushoz alkalmazkodni, vagy nem. Ez esetben már csupán József Attila „büdös kiblije” állt rendelkezésre. A Markó utcában egy vízöblítéssel ellátott illemhely szolgált 12-14 ember számára a legfeljebb 40 m² alapterületű helységben szükségletei kielégítésére. Széles nyilvánosság előtt kellett mindenkinek legintimebb teendőit elvégeznie. Az egyetlen ablak felső, dróthálóval óvott, billenthető szárnyát ilyen körülmények között állandóan nyitva kellett tartani.

Kora délután érkezett meg Mackó a tárgyalásról. Sugárzott az arca. „Mit kaptál?” kérdezték tőle többen is. Mackó, akit nem hiába neveztek így – széles vállú, 25 év körüli jól megtermett legény volt -, a megkönnyebbülés sóhajával válaszolt: „Nyolc évet!” Annyit már tudtak a cellatársak előre, hogy Tutsek Gusztáv vérbíró, aki a perét tárgyalta, nem halálbüntetést mért ki rá, hiszen beengedték a zárkába. Személyes tárgyait, melyekkel átirányították az épület elítéltek számára fenntartott szárnyába, maga szedhette össze. Visszakísérték az őrök a halálra ítélteteket is zárkájuk ajtajáig, de ők nem léphettek be a cellába. rabtársaik szedték össze és adták ki a kis motyót, amire még szükségük lehetett a „halálosban”.

Az a megerősítettlen, a későbbiekben hamisnak bizonyuló hír keringett a rabok közt, hogy a halálraítélteket helyben, csak éppen egy épülettel odébb végzik ki – egy kis udvaron, melyet a gazdasági épületen át kellett megközelíteni. A hóhér személyét is ismerni vélte mindenki. Egy sovány testalkatú, gör-

be hátú foglár állt gyanúban, aki azzal tűnt fel, hogy mindig egy megismerhetetlen tartalommal teli vedret cipelt lesunytt szemmel a gazdasági udvaron. Nem nézett rá senkire; vagy vakon meredt a föld felé, vagy felvetett fejjel, falakon át előre a semmibe. Szürke haja és ijesztően világos szeme volt. Aki először látta, az is felismerte benne rögtön a Halszemű néven borzongva emlegetett alakot.

A nap végeztét csengőszóval adták este kilenc óra tájban hírül. Ezzel az iskolacsengők hangjára emlékeztető csörömpöléssel tudatták, hogy nemsokára lekapcsolják a villanyt, elérkezett az ágyvetés ideje. Rendes fekhely a négy vaságy egyikén Jani bácsin és a rokkant Gabin kívül csak egy göndör hajú szénatéri felkelőnek, Zolinak és Kollár Jóskának jutott. A többiek szalmazsákon élvezhették a Markó utcai csendes éjszakák nyugalmát. Ha nyugalomról egyáltalán beszélni lehetett. Az első itt töltött „csendes” éjszakára tevődik a poloskákkal kötött küzdelmes ismeretségem kezdete. Még sötét volt – azt hiszem nem aludtam semmit – amikor a csengő kíméletlen csörömpöléssel megint felzendült.

Nemsokára felkattintották a villanyt. A beadtak naposnak egy vödör vizet, amellyel ő, miközben a szalmazsákok nappalra feltornyozódtak, tisztára mosta a zárka olajfestékekkel szürkére festett betonpadlózatát. A soványka reggeli kávéból és üres kenyérből állt, amelyhez a fiatalok Lajosnak és nekem egy darab sóban meghempergetett nyersszalonna is járt. Evés közben tudtam meg, hogy a nap következő eseményeként udvari sétaútra mehetünk. Nem tudtam, mit várjak ettől a kegyesen rendelkezésünkre bocsátott lehetőségtől: börtön az udvaron is börtön marad, mi legyen a különbség? Az egyes

zárkák ajtaját fél perces különbséggel nyitották meg. Sűrű sorokban felállított egyenruhás felügyelők terelték a rabokat, arcukra írt tagadhatatlan fensőbb-ségi érzelmekkel telítve, a lépcsők felé. Amint az egyik gúnyos képű siheder mellett elhaladtam, felvillant bennem, hogy a hálókát tán nem is annyira a rabok öngyilkosságának megakadályozására, hanem az örök védelmében feszítették ki a trepnik között.

A lépcsőház ablakain át rá lehetett látni az udvarra, ahol az előttünk érkezettek a még halványan derengő reggeli fényben természetellenes gyorsasággal rótták párosával a köröket. Az erőltetett tempó értelmét akkor fogtam fel, amikor magam is lent voltam az udvaron és megéreztem, hogy csak ilyen módon lehet teljes mértékben kihasználni a rövid időre szabott mozgási szabadságban rejlő lehetőségeket. A rokkantak, köztük Kapitány, az udvar közepén sétáltak kis vonulatban, a számukra adatott lehetőségek mértéke szerint.

Az udvar áthághatatlan téglafalakkal volt körülvéve, a falak peremét átívelő acélhídon egy gépfegyveres egyenruhás alak sétálgatott fel-alá. Később, valahányszor a börtöndalok egy sorát, „Ott reánk egy puskás űr vigyáz...”, hallottam, az általa nyert benyomás képe merült fel bennem. Az elérhetetlen magasságban ívelődő acélhidat Doberdóként tartotta nyilván egy másik dal: „Lent a vén Doberdón süvít a szél, elkerül az álom nem alszom én...” Ebből a megszövegezésből kiderült számomra az is, hogy a szomorú nótának szerzője nem valaki lent – a közbűntényesek közül – hanem fent a második emeleten fogvatartott politikaiak egyike lehetett.

A beszélgetés séta közben szigorúan tiltva volt, arra is ügyeltek az udvar szélén sorfalat álló smasz-

szerek, hogy csak cellatársak kerülhessenek egymás mellé. Ismerős arcok után kutatva Csukás Bandit fedeztem fel, aki tőlem csak négy-öt párral elválasztva, hasztatott előttem egy számomra ismeretlen személy mellett. Ő is meglátott engem és a sorból egy pillanatra kilépve észrevétlenül helyet cserélt a mögöttem jövővel. A szándék félreismerhetetlen volt. Lépteimet felgyorsítva az előttem lévőkhöz nyomazkodtam. Az ismeretlen, aki balra tőlem a kőr belsejében haladt, anélkül, hogy egy szót is szóltam volna hozzá, pillantásomból értve átvette helyemet. Egy hasonló feltűnés nélküli akció után már egy párt alkottunk Bandival. A lehetőséget megteremtettük, már csak arra kellett vigyáznunk, ne vegyék észre, hogy beszélgetünk, így az ajkak mozgása nélkül, hasbeszélőkként tárgyaltunk egymással. Csukástól tudtam meg végleges bizonyossággal, hogy B. D. volt az áruló. Kiderült az is, hogy Bandit az enyémmel szomszédos 24-es zárkában helyezték el. Fontosnak bizonyult az ehhez kapcsolódó tájékoztatás, miszerint a fűtőtestek csőrendszere, mely az egyik cellából a másikba vezetett, jól továbbítja a hangokat és így a sétáktól független beszélgetések folytatására lehetőséget biztosít. A „távbeszélőt” a csőre történő kopogtatással hoztuk működésbe. A következő napok folyamán sikerült több fontos információt kicserélnünk Bandival egymás között.

A húszperces időtartamra megszabott reggeli séta hamarosan véget ért. Úgy éreztem, a kis testmozgás, eredeti elvárásaimtól eltérően, az udvar egyre őszeisebbé váló éles levegőjében kellemesen felfrissített. A magas falak által körülírt négyszögben néha madarakat lehetett megpillantani, amint a borongós égen szeltek a levegőt. Beszűrődött az udvarra a város

morajlása és egy-egy halk autókürt vagy madárrikoltás formájában olyan zaj is, melyet a zárkában nem lehetett hallani. Egy reggeli séta alkalmával rekedtes gágogásra lettem figyelmes. Vadlibák vonultak feletünk déli irányban, a ködösen egymásba olvadó felhők alatt szabályos V-betű alakot formálva.

A zárka alaphangulatát, bármennyire is igyekeztünk a gondok terhétől megszabadulni, a tudatok mélyén lappangó szorongás érzete határozta meg. Mindenkiben élt egy kisebb- nagyobb, az adott helyzetet tekintve érthető ingerültség, amely egy bizonyos élcélődési hajlandóságban nyert kifejezést. Saját gondjaink köréből kilépve igyekeztünk egy mestersegesen szított és éppúgy csillapítható feszültségben feledést keresni. De ha a szokásos csipkelődések néha túl is hágtak egy megengedhető határon, maradandó viszálykodások nem alakultak ki a cellatársak közt soha. Ehhez túlságosan egymásra voltunk utalva.

A tudatosan űzött ingerkedések körébe tartozott egy játék is, amelyet „seggre pacsi” néven ismertünk gyerekkorunkban: Valaki csukott szemmel ráhajolt egy ágyra és szabadon váltakozó személyek addig húztak egyet a fenekére, míg a hunyó el nem találta, ki volt a tettes, hogy ezután az kerüljön sorra. A játék néha elfajult. Ha valaki eltalálta, ki ütött túlzott erővel a hátsójára, a váltás után ő lépett elő ütőként elsőnek és akkorát sózott a másiknak oda, hogy saját keze is belesajdult. Ennek alapján nem volt nehéz eltalálni a hunyónak, ki volt a merénylő. Ilyen esetekben a többi résztvevő hosszabb időre, esetenként 8-10 körre is kizáródott a játékból. A „szólózók” értelmetlen viaskodásban hajoltak egymásnak váltakozva oda és viselték el fájdalmaikat, míg csak rájuk nem szólt valaki: „Elég lesz már, hagyjátok abba!” Az

ilyen összecsapások legérdekesebb vonását az tette ki, hogy az ellenfelek a durva játék után egy csepp haragot sem éreztek egymás iránt. Ezen ma némileg el kell, csodálkozzak, bár akkor még jól megértettem a háttéri megfontolásokat.

Akadtak olyan napok is, amikor mindenkinek érthetetlenül bizakodó jó kedve volt. Viccelődve ültünk az ágyakon és egymásra halmozott szalmazsákok tetején, akárcsak egy klubban, melyet szabad akaratunkból kerestünk fel. Egy vissza-visszatérő szórakozási lehetőségre nyújtottak alkalmat a Dani bácsival, egy hatvan év felé járó, fennkölt viselkedésű úriemberrel folytatott beszélgetések. Magától ő nem szólított meg soha senkit, de minden kérdésre, ha röviden is, ám készséggel válaszolt. Egyet nem lehetett kizsedni belőle: mivel vádolják. Csak annyit árult el, hogy nyomozók alaposan megverték. Mindenki meg volt róla győződve, hogy a sok veréstől zavarodott meg az elméje. A vele folytatott beszélgetések, melyek alkalmanként nem kis derűtséget váltottak ki, ilyen formán zajlottak le:

- Dani bácsi, mennyi kétszerkettő? – Négy.
- És kétszer három? – Az is négy.
- Tartott háziállatot? – Igen, macskát.
- Hány feje van a macskának? – Hét.
- És a hétfejű sárkánynak? – Nyolc.
- Ismer más állatot is? – Csak a lovat.
- Mi a legfőbb tulajdonsága a lónak?
- Az, hogy sokat fáj a feje.
- Van Isten? – Ő tudja.
- Van felesége? – Az mi?
- Asszony. – Nem ismerek olyat.
- Mikor akar meghalni? – Mindig.
- Most is? – Most nem.

Efféle beszélgetéseket a végtelenségig lehetett folytatni Dani bácsival. Minden kérdésre volt egy meglepően eredeti válasza. Abban a ritka korban szenvedett, amelyet a pszichiátria szakterületén börtön-pszichózisként tartanak számon.

A külvilág eseményeitől teljesen elzárva, politikai hírekről nem is beszélve, még csak egy újságszelet se juthatott a cellákba. Havonta egyszer-kétszer rajtaütésszerűen kiteszékeltek bennünket a zárkából, örök kutattak át minden zegzugot megengedetlen tárgyak után. Az efféle, a kiszolgáltatottság érzetének nyomatékos hangsúlyozására szolgáló akciókat „hippis” néven tartja nyilván a börtönnyelv. Hallottam fogva tartásom idején más kifejezéseket is, melyekkel egyéb körülmények közt tán soha meg nem ismerkedhettem volna. Egy helyből-távolugró verseny alkalmával – mert ilyen sporteseményekre is sor került a zárkában – leszakadt egy angyalföldi fiúnak a cipőtalpa. Az eseményt ezekkel a szavakkal kommentálta: „Hatszázra ment a rocsóm!” A többiektől tudtam meg, ez azt jelenti, tönkrement a cipőm.

Ruhát, élelmiszert, testápolásra szolgáló szereket meghatározott mennyiségben küldhettek időnként a hozzátartozók. A sok szeretettel elkészített kis csomagok kiadatásuk előtt tüzetesen át lettek vizsgálva, nem tartalmaznak-e tiltott dolgokat. Levélváltásról szó sem lehetett. Látogatók fogadásáról, amely a közbüntényesek számára rendszeres beszélők formájában biztosítva volt, nem is álmodhattunk. Ezt a tiltást azonban egy leheletnyi kapcsolat erejéig ki lehetett játszani.

Egy vasárnap délután izgatottam mutatott Géczi Jóska az ügyészség épületére, melyre a szúnyoghálón át rá lehetett látni. „Ott a kis feleségem, megint el-

jött hozzám látogatóba.” A harmadik emeleti folyosó szemben lévő ablakára egy galambszürke árnykép vetődött. Arcnak csak a színét lehetett látni, ám egy felsőtest alakját jól ki lehetett venni. „Ezt a kabátot veszi fel mindig”, magyarázta Jóska, „hogyan felismerjem. Tavaly vettem neki karácsonyra”. Úgy tűnt, mintha az árny rányomná tenyerét az ablak üvegére. Ez minden bizonnyal a köszöntés jele volt. Jóska, bár tudta, hogy őt nem látják, csókot intett az ablak felé és ezután már csak lehajtott fővel állt a zárka ablaka előtt. Néha felvetette fejét és szomjas pillantással itta magába felesége élő képét. Hogy milyen gondolatok, érzületek csábították, gyötörték eközben, csak ő tudta. A szürkés-kék folt, talán egy fél óráig homályosította el az ablak üvegét, mielőtt eltűnt volna. Jóska szó nélkül leül egy ágyra, aznap nem lehetett már vele beszélni.

A későoktóberi napok abban az évben sok esőt hoztak. A tetőzet cserepeiről lyukas ereszekbe folyt le az esővíz. A bádogról bádogra csurranó cseppek lámpaoltás után különös zenével kísérték az álmokba hajló gondolatok menetét. Napközben megpróbálta az ember társalgással vagy valamiféle játékkal elterelni figyelmét a szomorú jelenről, de lámpaoltás után kísértetek hada jelent meg. Várható ítéletét latolgatva, nehezen fellelhető remények közt bolyongva kutatta mindenki jövőjét.

A gazdasági épületben, hogy mi okból, azt senki nem tudta, két ebet is tartottak. Ezek az időnként az udvaron is megpillantható ellenszenves jószágok a rabok közt az akkoriban vérengző bírakkal való képzettársítások eredményeként a „Tutsek” és „Vida” nevet viselték. A perek kimenetele nagymértékben függött attól is, ki tárgyalta az ügyet. A legtöbb halálos

ítéletet, úgy tudtuk, a nevezett két bíró hozta. Védők nem sokat értek, nekik csak jelentéktelen, mondhatni formális szerep jutott. Ez abban a tényben is megnyilvánult, hogy nem mindenki vállalhatta el a politikai perekbe fogottak védelmét. Az úgynevezett dupla-nullás ügyvédek szűkre szabott névsorára csak hűségese pártharcosok kerülhettek fel. Naiv elképzelés lett ezekről a pénzéhes kommunistáktól, akik a hozzátartozóktól nagy összegeket zsebeltek be, valamit is elvárni!

Borotvafelszerelés nem juthatott a zárkákba. Hogyan is engedélyezték volna a raboknak éles penge használatát, amikor a bugylibicskák is azért voltak eltompítva, hogy a halálhozatal senki másé, csak a restaurált diktatúra privilégiuma legyen! Akinek tárgyalási napja volt, annak megengedték nagy kegyesen, hogy borbély szabadítsa meg szakállától. Reggelente pamaccsal, borotvaszappannal, borotvakéssel és egy székkel felszerelve Zoli úr, egy feltűnően nagy orrú, bohóckodásra hajlamos borbélylegény jelent meg. Állítólag az volt a bűne, hogy a forradalom idején, mint egy barmot, kötéllal a nyakán vezette végig szülőfalva utcáin a helybéli kommunista pártelnököt. Zoli úr többnyire úgy tett, mintha előkelő fodrász-szalonban elégítené ki vendége kívánságait, ám ha kedve másképp adódott, az őrültet is eljátszotta. Karját borotvakéssel kezében hátra vetette, mint aki egy kő elhajítására készül, hogy azután villámgyors mozdulattal előre lendítse és az éles szerszámot közvetlen a cél előtt lefélékezve a szappanhabos arcra helyezze. A következő mozdulattal, mely az előzővel átmenet nélkül összefolyt, egy kanyarítással lehúzta vendége fél arcáról a szőrzetet. A jelenet látványossága a cirkuszi kés-hajigálókéval vetekedett. Hol és mikor gyakorolta be

Zoli úr ezt a bűvészmutatványának is beillő szakmai fogást, nem árulta el, annyi azonban biztos, hogy soha senkin egy karcolásnyi sebet sem ejtett.

Egy napon Géczi Jóska készült tárgyalásra, őt kínálgatta Zoli úr helytel a zárka közepére helyezett széken. „Foglaljon helyet az elvtárs úr”, mondta nagy hajlongások közepette, „látom, az üggetőre készül megint. Lenne egy halálbiztos tippem, ha megígérné, ad nekem is valamicskét a nyereségből.” Jóska vette a lapot és színlelt haraggal válaszolt. „Ugyan Zoli úr, óvjon meg már a biztos tippektől! Tegnap, magára hallgatva játszottam el, minden pénzemet a lovin, borra valóra ne is számítsa!” Zoli úr dorgálón csóválta a fejét: „Biztos nem úgy fogadott, ahogy javasoltam. Ha a Durcásra tett volna, most sok pénz csörgedezne a zsebében, de maga Öcsit favorizálta”. A beszélgetés ilyen módon zajlott tovább, Jóska jókedvűen indult a tárgyalásra. Aznap hozták ítéletét.

A délelőtti énekelgetéssel telt el. Kollár Jóskának az ötvenes évek magyar slágerénekeseire emlékeztető jó hangja volt, szívesen hallgattuk. Néha a többen is bekapcsolódtunk a nótázásba, kórusban zengtük a többnyire szomorú hangvételű börtöndalokat. Már az ebédidő közelgett, amikor halk zörgés hallatszott a zárkaajtó felől. Én lettem figyelmes a zajra és kilestem a rosszul záró tátika résein. Jóska guggolt az ajtó előtt, jobb keze belső élét torka előtt elhúzával jelezte, hogy halálra ítélték. A közlési mód, mellyel a számára elképzelhető legrosszabb hírt tudtukra hozta, elevenen erővel él ma is bennem. Semmiféle döbbenet vagy megrökönyödés nem ült az arcán. Csak egy keserű, emellett diadalmasnak tűnő mosoly, melyben egy cseppnyi jókedv is lakozott, utalt az érzületre, mellyel élete közelgő végét elkönyvelte.

Szorgalmas bírák ülték 1958-ban a politikai pereket, sok munkájuk volt, gyorsan dolgoztak. Az elsőfokú ítéletet november elején mondták ki, és Géczi Józsefet, Maléter Pál szárnysegédjét november 11.-én hajnalban, 26 éves korában már ki is végezték.

December elején hidegre fordult az idő. Éjszakánként fagyos szelek süvöltöztek a tetők felett, nagy széllelkések rázták meg az ablakkereteket. Türelmetlenül vártuk, hogy leessen az első hó, jó lett volna az udvaron egy kis hóesést élvezni. A tél, ha nem is akart még igazán beköszönni, közeledtét már jelezte. Néhanapján elvitorlázott az ablak előtt egy-egy eltévedt hópelyhecske. A szomszédos huszonnégyes zárkából advent idején kaptuk meg az ottani halálos ítélet hírért, Csehiét, akit séta közben egy ideje nem lehetett már látni az udvaron.

Csehi Károly egy tömzsi, középkorúnak tűnő férfi volt, jöllehet 1958-ban épp, hogy csak betöltötte harmincadik életévét. De mit is élhetett meg rövid életében ez a fiatalon kivégzett hazafi, akinek szomorú sorsa a boldogtalanság minden jegyével ráíródott arcára. Tudtuk róla, hogy 17 éves korában Hunyadi Páncélosként vonult hadba az szovjetek ellen. A háború után életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték. 1956-ban kiszabadult és megint harcolt az inváziós seregek ellen. Ez volt a nagy bűn, melynek megtorlásaként Csehi Károly hajdani Hunyadi Páncélost 1959 nyarán harmincegyedik életévében a Kádár féle vérengzések alkalmával kivégezték.

Karácsony közeledtével gyakrabban érkeztek hazai küldemények. Ha kapott valaki egy élelmiszer-csomagot, akkor szalonnát, kolbászt ujjnyi vastag szeletekre vágva mindenkit megkínált, jusson annak is, akiről megfeledeztek vagy nem tudtak gondos-

kodni az otthoniak! A legtöbb küldemény tartalmazott fenyőágot, kis tortagyertyát, angyalkás ajándékpapírt is vagy egyéb szimbólumot, mely az ünnep vallásos jellegét helyezte előtérbe. Az ilyen tárgyakat nem engedték át a fegyőrök, kíméletlenül kidobálták a nagy gonddal összeállított csomagokból. Egy fenyőgallyacska mégiscsak bejutott a zárkába. Deák Gabi, akinek az élményvilágából ez a hagyomány még nem vészett ki, szalonnadarabkába mélyesztett szövethasítékok segítségével kis gyertyákat gyártott, melyek a tűleveles ágra erősítve egy adventkoszorú értelmét szimbolizálták. Sorjában meggyújtotta vásárnaponként a silány kis mécseket, melyek kormos lángot vetve csak rövid ideig égtek, ám eleget tettek az elvárásnak, hogy a nagy ünnep közeledtét jelezzék.

Szenteste, amely talán a legkedvesebb gyermekkori emlékeket ébreszti fel az emberben, mindenkiben meg volt az akarat, kihasználni az alkalmat, a szomorú jelen feledtetésére. Sötétedés után, amikor a szabadon lévők már bizonyára a karácsonyfák gyertyáit gyújtogatták, valaki azzal a javaslattal állt elő, hogy a kis fenyőágot, amely az eddigiekben adventkoszorúként szolgált, lángját visszafojtva perzseljük meg. Az ötlet végrehajtása többet hozott, mint ahogy ezt sejtelmünkben elvártuk. A gallyacska füstösen égett, és amíg a zárkában a gyantás illatok szétterjedtek, valódi karácsonyi hangulat ülte meg a szíveket. Ha nem éppen meggyőzően és talán egy kis fanyar mosollyal ajkunkon, de kétségbe vonhatatlan őszinteséggel kívántunk egymásnak boldog karácsonyi ünnepeket.

Úgy tűnt, aznap hamarabb kattintották le a lámpákat, mint máskor. Még sokáig beszélgettünk a sötétben. Megegyeztünk abban, hogy mindenki elme-

séli legkedvesebb karácsonyi élményét. Az egyszerű szavakban előadott, ám az érzelmek legmélyebb rejtekeiből előhozott történetek, melyeket hasonló módon magam is megéltem, elszorították a szívemet. Amikor rám került a sor, jókora túlzással csak annyit mondtam, hogy a mai karácsonyészakát tartom a legszebbnek, mert a többiek története alapján az összes eddigit megéltem újra. Ezt persze nem hittek el nekem, de elfogadták és további beszámolókra nem noszogattak.

Karácsony másnapján lóhúspörkölt volt sok galuskával, kevés lével és még kevesebb hússal ebédre. Lóhústól azelőtt iszonyodtam, de ez alkalommal jóízűen megettem mindent. Délután egy földre vetett szalmazsákon ültem, amikor Sándor mellém telepedett és érdeklődött, hogy halad az ügyünk. Elmondtam, hogy a vádirat, amely 24 személyt érint, még nem készült el teljesen, tudomásom szerint én lettem a tizenkettedrendű vádlott. Várok még a peremre. „Megérte a dolog?” kérdezte Sándor minden átmenet nélkül. Lajos közlései alapján úgy éreztem, vigyáznom kell válaszomra, de hazudni sem volt kedvem, ezért némi gondolkodás után csak ennyit mondtam: „Számomra így biztos nem, de talán mások számára.” Azt nem mondtam ki, hogy ezek a mások azok a fiatalok lehetnek, akiknek idővel talán jó példával szolgálhatunk.” Nem voltam benne biztos, hogy Sándor felfogja a válasz értelmét, de ő rögtön rám kérdezett. „Ugye az eszményekért való kiállás példájára gondolsz?” A rejtett üzenet felfedése meglepett. „Lehet, hogy igazad van”, mondtam óvatosan, „de ne vedd rossznéven, ha most én kérdek tőled valamit. Léteznek szerinted eszmények, melyekért az ember szívesen odaadná életét?” Sándor mélyen

elgondolkozott, mielőtt némi határozatlansággal válaszolt. „Azt hiszem”, mondta „hogy azt az érzést, amire gondolsz, egyszer már szép álmoként megéltem. De az álom, hogy ennél a kifejezésnél maradjak, nem tartott sokáig. Rám tört megint a hétköznapi nyomora. Talán akkor, amikor azt éreztem, amiről beszélünk, a szentlélek szállt meg. Jól esett, de mit csináljak, ha elhagyott!” Őszintének tűnt a vallomás, és Sándor személye iránt élő gyanúm megalapozottságában egy pillanatra kételkedni kezdtem. „Vallásos vagy?” kérdeztem kis vártatva. „Így igen”, mondta és jót nevetett.

A karácsonyi ünnepek elmúltával a zárkában érezhetően feszélyezettebbé, néha nyomottá vált a hangulat. Kevesebb társalgás folyt, a nap nagy részét sokan szótlanul magukba zárkózva töltötték el. Ezen az se változtatott semmit, hogy megérkezett a várva várt első hóesés. Nem fehérnek, élettelen szürkének tűntek az ablakra feszített háló mögött megjelenő, egyre sűrűbben szállingózó hópelyhek. Talán a közelgő újév volt a hangulat romlásának legfőbb oka. Az óév utolsó napjai a szabad életben az újesztendőre halasztott tervek, dicséretes szándékok, fogadalmak jegyében teltek el. De mire irányítsuk akaratomkat, mit határozhatunk el rácsok mögül egy bizonytalan jövő felé tekintve!

Szilveszter napján valamelyest megenyhültek a kedélyek. Estére még egy alkohol tartalmú italból is jutott mindenkinek. A mérges természetű Suszter már a hónap eleje óta gyűjtögette és vízben elkeverte a vacsorához járó, akkoriban gyümölcsíz néven ismert kemény, szeletelhető lekvárféleséget. Az édes lötyty mindenki örömére erjedésnek indult. Sötétedés után alumíniumpoharakba töltöttük igazságo-

san elosztott mennyiségekben az enyhén alkoholos, szénsavas italt, koccintottunk és megilletődve kívántunk egymásnak boldog újévet. Lámpaoltás után nem akart a társalkodás úgy megindulni, mint karácsony éjszakáján. Régi szilveszteri élmények jutottak eszünkbe. Kiderült, hogy ez alkalomból szenvedték el legtöbben első gyalázatos, az újév kezdetét fejfájással, hányingerrel megrontó alkoholos balesetüket. A közösnek tűnő élményeken nagyokat nevettünk. Mindenki megtetézte még a történeteket első, néha egyben utolsó részességének leírásával. Határozott szándékunkban állt, az újesztendő kezdetét ébren kívárni. Minthogy óránk nem volt, arra számítottunk, hogy harangok kongása vagy talán az ügyeletes fegyőrök pezsgős palackjainak pukkanása árulja el majd az év kezdetét.

A beszélgetés fonala szakadozóban volt, sokan már félálomban ringatództak, amikor az udvar falairól harsány hang verődött a cellába: „Boldog újévet kívánok minden igaz magyarnak!” És most egy másik hang: „Boldog újévet Magyarországnak!” Fekhelyeinkről felugráltunk... Mi történik itt!? A válasz az udvar felől érkezett. Egymás után hangzottak fel a különböző zárkákból a kiáltások. „Boldog újévet minden igaz magyarnak! Éljen a szabad Magyarország!” Az egyre nagyobbá váló hangzavart udvarra repülő tárgyak, alumíniumcsajkák, kanalak, villák csörömpölése tetőzte meg. A folyosó felől ajtók csatogása hallatszott. Kollár Jóska az ablak elé állt és teli torokból rázendített a himnuszra. És az egyes cellákból bekapcsolódó hangok kórusban visszhangozták a börtönudvar falairól: „Isten áldd meg a magyart jókedvvel, bőséggel...”

VIII.

BÖRTÖNTÖLTELEKEK

A hosszantartó mélyálomból saját hangom riasztott fel: Régimódi ébresztőórák csörgését idéző hangerővel harsogtam buzgó odaadással a himnusz. Káin rémülten igyekezett csendre inteni. „Meg vagy te boldulva? Felébreszted a fegyőröket. Ezek aztán nem ismernek kegyelmet, agyonvernek mindkettőnket.”

„Hová tűntek a többiek?” kérdeztem magamtól elbizonytalanodva, miután újra indult fejemben az idő folyása abban a kerékvágásban, amely tapasztalati mélységekből vezet a magasba. Már csak ketten voltunk a zárkában, a többiek valami módon megszűntek létezni. Volt, akit felakasztottak, volt, akit szellemileg gyilkolástak agyon, anélkül, hogy megmérgezték vagy hozzányúltak volna akár egy ujjal is, és volt, akit én töröltem ki emlékezetemből, okkal vagy ok nélkül. Nem tudtam szinkronba hozni az időben egymástól elkülönülő folyamatokat, és az életre keltett emlékek színehagyottsága se szolgáltatott okot az unalmas komédia elfogadására, melyben egyre csak Káin árnyakból alkotott lényei fontoskodtak előttem, a maguk igazát hangoztatva. Pont én előttem, aki előtt nem lehetett titok, mely alattomos hódítási kísérleteknek vagyunk kitéve a

sátáni jelent és mindent, ami még lesz magába foglalt jövőben.

Káin bizalmaskodó intelme, melyben ez a ki tudja honnan, mi célból idevetődött vagy iderendelt alak az én magatartásom függvényébe állítva ábrázolta saját sorsát, mindenesetre arról tanúskodott, hogy látásmódját az enyém fölé helyezve igyekszik cselekvési indítékaimat kontroll alá vonni. „Őrizd meg a rendet és a rend megőriz téged”, figyelmeztetett legbelső énemből valaki vagy valami a más körülmények között szigorúan betartott szabályra. Nyomban meg is kérdeztem Káint, kinek a gyékényén árulja a pettyeket. Káin vérdús fülei a kérdés hallatán elfehéredtek, ám az áruló jel ellenére, bár maga is tudta, hogy nem képes ravaszkodását eltitkolni előttem, úgy tett, mint akivel igazságtalanul bánnak és feldühödve közölte, nem tudja miféle pettyekről beszélek. Mást nem is várhattam tőle.

„A pontpettyező hazaárulók pettyeiről biztosan hallottál már”, emeltem fel hangomat, hogy megértse, mit tartok képmutató magatartásáról. „Jobban tudod, mint szeretnéd, azokról a pettyekről beszélek, melyek elárulják, hogy a Kénkövesdi-ragály a te bőrödre is rányomta már bélyegét.”

„Nem árulok se pontokat, se pettyeket, és más vonatkozásban se vagyok áruló!” kiáltotta Káin olyan hangon, amely elárulta, tudja ő is, hogy felfogtam már, ki ő. A túlzott mértékű felháborodás egyértelműen jelezte, hogy Káin valójában élvezi a helyzetet, amely kielégíti benne a tagadás perverz gyönyörét. „Vajon miféle belső indítékre vezethető vissza az efféle dicstelen magatartási formákban rejlő kéjérzet igénye?” vetődött fel bennem a kérdés, amelyre Káin maga adta meg a választ, amikor hozzám lépett

és tudomásomra hozta bűzös kipárolgásával, hogy a kulturális bérgyilkosok és dögevők hitét vallja. „Tűnj el a szemem és orrom elől!” kiáltottam szörnyülködve. „Hiába tagadod, nincs semmi kétségem afelől, hogy te is a pontpöttyözők közé tartozol.”

„Kik azok?”

„Ők azok, akik céljaik elérése érdekében közelednek hamis barátsággal feléd, nem ismernek se hűséget, se hálát, csak a dominancia kielégületlen vágyat. Ők azok, akik sikertelen hatalmi törekvések feszültségérzetének csökkentésére ragadnak meg minden cselszövésre kínálkozó alkalmat. Ti vagytok azok, akik ezeréves erkölcsi törvényeket igyekeznek fejtetőre állítani, szolidaritásra, toleranciára, szavahihetőségre hivatkoztok, anélkül, hogy betartanátok magatok is, amit másoktól elvártok. Milyen együgyűnek tartotok bennünket, amikor el akarjátok hitetni velünk, hogy pontokat is lehet pettyezni! Mindenki tudja, kisebbek a pontok a pettyeknél, mégis sokan elfogadják a rájuk erőltetett logikai visszásságot, pedig már a szentírás is kimondja, hogy ha nem tartja magát senki a rendhez, nem tehetünk igazunk megvédése érdekében semmit. Mégis legyőzi a világosság a sötétséget!”

„Nem értem, mit akarsz ezzel mondani.”

„Ezzel azt akarom mondani, hogy az újpogány vakabulátorok is abból a fából vannak faragva, amelyből a labanc martalócok, náci keretlegények, bolsevista prolik és a liberális fasizmus nagyképzű szószólói. Ne higgyétek, hogy ki tudjátok gyilkolni belőlünk a krisztusi tanítást azzal az ócska trükkel, hogy magatok is zsidó-keresztény erkölcsi tételekre hivatkoztok. Nem szavakban, cselekedetekben rejlik az igazság!”

„Ugyan, ugyan”, mormogott Káin elnéző magatartást mímelve. „Mért gondolsz te állandóan szörnyűsé-

ges összeesküvésekre? Az ilyesmi nem hatalomvágy, hanem egy velünk született, világszemlélet kérdése. Erre már Darwin is utalt, Freudról nem is beszélve.”

Ha nem is éreztem sok kedvet magamban ahhoz, hogy harcos ellenérzettel közelítsek a Kénkövesdi féle pontpöttyözőkhöz, akik szándékoltan cserélik fel a nagyságrendi dimenziókat és a világegyetemet ruházzák fel teremtmő erővel, ahelyett, hogy Isten végtelen hatalmát pillantanák meg a mindenség kreációs folyamataiban, Jézus Krisztus példája, aki korbáccsal verte ki atyja házából a kufárokat és kígyóvérű szüleményeknek nevezte a farizeusokat, arra készítetett, hogy Káin szakállának bozontjaiba vágjam az elem vetett kesztyűt. „Hiába tagadod te átokverte farizeus, tudod jól, miről beszélek”, dördültem rá akkora hangerővel, hogy a vasajtó is beleremegett. Káin ösztönösen végigsimított arcának szőrzetén, hogy ellenőrizze, jól takarja-e szakálla féltve őrzött titkait. Rövid tűnődés után, mintegy önmaga megnyugtatóására bólintott, majd eddigi nehézkes mozgását meghazudtolva az ajtóhoz sietett. Jobb kezét szívére helyezte, a balt pedig esküvésre emelte, de aztán nem esküdött meg semmire... „Tőlem maradhattok olyanoknak, amilyenek vagytok, tartsátok meg önámító szokásaitokat”, dörögte olyan halkán maga elé, hogy egy szót sem értettem abból, amit mondott, csupán sértődöttséget éreztem ki a hangjából. „Saját érdekedben ajánlom”, folytatta aztán fennhangon, „ne haragítsd magadra Ur-Pa szószólóit. Ők nem mártírokként, nem szentekként élnek a mennyekben, hanem az Új Globális Hitvallás misszióját terjesztik itt közöttünk, az emberek lakta világegyetemben.”

Önelégült magatartása, bosszantott ugyan, ám nyugalmat erőltettem magamra és csak annyit mond-

tam halkan, tűnjön el a szemem elől és ha lehet az egész 'emberek lakta' világegyetemből, most rögtön!

Ám Káin valami oknál fogva bizonyos kötődéssel viszonyult hozzám és nemcsak, hogy nem tűnt el, de le se vette rólam tekintetét, melyben vonzódás szigor, önzés és félelem egy fogalomká mosódott össze – mint abban a kamaszkölyökben, aki a szívében még mindig élt és azt szerette volna, ha keményszívű apja, akinek keze hamar eljárt, nemcsak benne, hanem bennem is félelemérzetet gerjesztene. Láttam rajta, hogy egyrészt felnéz öregére, mint az égre, másrészt lenéz rá a pokolba. Olyan viszolygás élt benne, amely nem gyermekkori fenytésekre, hanem egy másfajta, számomra ismeretlen hatásra vezetődött vissza. „Lehet, hogy tiszteled és egyben utálod a vén marhát, de engem hagyjál ki a bosszúhadjáratból, amely csak rád tartozik”, szoltam Káinra erélyesen, hogy aztán a tárgyra térjek: „Tőlem hiába várod, hogy reszkessek apád színe előtt, maradjon az öreg gengszter a te életed titka.”

Káin összerendezte, amikor szóvá tettem apjához fűződő ambivalens viszonyát. Ezzel véglegessé vált bennem a meggyőződés, hogy az emberi lét eme torzszülötte, akit a véletlen vagy az emberi gyarlóság vetett cellámba, a belé nevelt tulajdonságok áldozataként tengeti irigylésre nem méltó életét. Feltehetőleg nemcsak önzés, hanem egyfajta jószándék is vezérelte apját, amikor gyanakvásra, éberségre, ravaszságra nevelgette bugyuta gyermekét, hogy e tulajdonságokkal vértézve sárkányok és gonosztevők közt is megállja a helyét. Közösségi érzületektől nem voltak túlzott mértékben áthatottak az atyai intelmek, azt is lehetne mondhatni, kimondottan antiszociálisak voltak. Káinnak állandóan rettegnie kellett, hogy va-

laki, bárki legyen is az, barát vagy ellenség, bozontos szakálla védővezetét áttörve, lelke mélyére hatol és felfedi gatzetteit a világ színe előtt. Minden bizonynyal én is a félelemteljes érzületeket kiváltó egyének közé tartoztam nála.

A szavakban ki nem fejezett, arcáról azonban jól leolvasható megfontolások értelmében Káin minden igyekezetével azon volt, hogy a számára veszélyes irányba haladó diskurzus menetét más irányba terelje. Borízű hangon szólalt meg hosszas hallgatás után. „Nekem nincs semmi takargatni valóm”, mondta. „Nem öltem meg senkit, se irigységből, se barátságból, se bátorságból, se félelemből... És mert amúgy is mindenki hazudik, jogos hazugságok árán juthatnék a kecskéhez, amely elláthatna a szükséges javakkal: Tejvel, vajjal, sajttal. A fölösleget eladhatnám, ebből pedig úgy ahogy, meg is tudnék élni. Mondhatsz rólam, amit akarsz, bárhol, bárkinek, csak egyre kérlek, életre ne kelts, maradjanak meg életem rejtelsei a te fejedben történelmi mesének.”

Vajon miféle ígéretes kecskéről beszélt Káin? Talán az ördögösről? Érdekelt volna a téma, de óvakodtam attól, hogy fölvegyem a csaletekként odavetett fonalat, mert ezzel átengedtem volna neki a kezdeményezést és ehhez semmi kedvet nem éreztem magamban. Úgy tettem mégis, mintha belemennék a játékba és kijelentettem, semmi kifogásom nincs az ellen, hogy arról beszéljen, amiről akar. „Ha el akarod kerülni, hogy rád olvassam az igazságot okulásként”, mondtam békülékeny hangnemben, „számolj be te magad róla, mit tartasz személyedre vonatkozóan igaznak. Tőlem hazudhatsz is, ha akarsz, csak oktalanságra ne add a fejed, mert én a logikátlan érveket ki nem állhatom.” Káin láthatólag megkönnyebbült,

ám önmagát tagadta volna meg, ha elismeri a nagylelkűséget, mellyel elsikkadtam zavartsága felett. „Jól van, ezen ne múljon”, mondta olyan hanghordozással, mintha nekem tenne szívességet.

„Három fiam van...”, mondta, majd bal kezével jobb keze ujjain végig számolta a neveket. Kisujján kezdte, gyűrűs ujján folytatta, középső és mutatóujját kihagyta, hogy harmadik, gyermekét a hüvelyujjára érve nevezze meg. „Az elsőt Abadnak hívják”, mondta jelentőségteljes bólogatások közepette. „Ő a jégtörő mesterséget tanulta ki. A másodiknak Badbur a neve, belőle hóolvasztó lett. A harmadik, Burdon, a vízvásztó szakmára adta a fejét. Hármójuk között ő a legtalpraesettebb. Olyan foglalkozást választott magának, melynek biztos jövője van, mert amíg sütni fog a Nap és esőt adnak a felhők, vízre szüksége lesz mindig az embernek.”

„A jég is víz meg a hó is az, csak más halmazállapotban”, vetettem közbe. „És ne feledd, szüksége lenne vízre az embernek akkor is, ha nem sütné a Nap, mert a víz maga az élet.” Káin megvonta a vállát. „Ha megengeded, hogy hazudjak, akkor tudomásul kell vened az ilyen ellentmondásokat is.”

Ez a nyakatekert okfejtés akkor is haragra gerjesztett volna, ha nem közlöm vele előre, hogy ki nem állhatom az olyan érveket, melyek hatástalanítják a szellemi erőviszonyokat. Nehezen fékezhető indulatot váltott ki bennem már mindig a felismerés, hogy Kénkövesdiék kihasználják az emberi butaság minden megnyilvánulását, többek között azt is, hogy van, aki nem tudja: A hazugság és ellentmondásosság közti különbség abban áll, hogy míg a valótlanosság hathatós érvekkel cáfolható, addig az abszurdításba menekvőt nem lehet az értelem eszközeivel sarokba

szorítani. Mondhatsz neki bármit, ha nem ismeri el a logika felettes hatóságát, minden vitában vesztesre vagy ítélve, annak bizonyosságaként, hogy valóban balgává lesz a bölcs, ha balgával áll vitába.

„Az ellentmondásosság nem hazugság, hanem logikai baklövés, te barom”, ripakodtam Káinra. Pofon is vágtam volna nagy kedvvel, de az ajtónál állt, túlságosan távol tőlem ahhoz, hogy ülle is elérjem. „Ha csak tévednél, megbocsátanám szívesen, senki sem tehet róla, hogy zavaros elmével észleli a világot, de te logikai fogócskát játszol velem. Fegyverként veted be idéetlenkedéseidet, amikor egyik ostobaságból a másikba menekülsz. Átok rád, te majomeszű újpogány elmekorcs!”

Káin, ha nem is fogta fel indulatkitörésem valós okát, érezte, igazam van. Vert kutyaként vánszorgott a fal tövébe és megilletődötten pislogott rám, mint az a kisegér, amely mellette majsolt egy darab sajtot a sarokban. „Idáig tehát eljutottunk”, jegyeztem meg indignáltan és vártam, miként folytatódik a dolog.

A törekvés, hogy beismerő vallomással mentse a menthetőt, képességei határát súroló erőfeszítést igényelt Káintól. Szavai, mintha nehéz terheket cipelnének, repedt fazék kongásához hasonlíthatóan röppentek ki alig mozgó ajkai mögül: „Apámra haragszom is meg nem is. Ha akarta volna, se tudott volna igazat mondani. Ő mindig a becsületes hazugságok híve volt. Nem akart ártani senkinek, csupán egzisztenciális szükségszerűségből lopkodta össze magának innen-onnan a megélhetéshez szükséges napi galádságokat. Leghőbb vágya az volt, hogy olyan legyek, mint ő, aki sokak által irigyelt ravaszkodással küzdötte át magát az élet útvesztőin. Nem tette ki magát a mindenki által követelt, de senki ál-

tal be nem tartott etikai törvények kényszerítő hatásának. Fiam, mondta egyszer, ha megmaradsz annak az értelmileg és érzelmileg retardált elmekegcsnek, akinek nevellek, nem érhet csalódás soha. Igaz, barátaid nem lesznek, de igaz barátokat szerezni úgysem lehet. A minden hájjal megkent szélhámosok ellen, akik barátaidnak adják ki magukat, csak rendszerrel bevetett badarság biztosít némi esélyt. Ha rám hallgatsz, úgy kendőződ el valós célodat mindenki előtt, hogy végtelen naivnak teteted magadat és akkor csapsz oda, ám akkor teljes erővel, amikor ellenfeleid elbázzák magukat és érzed, eljött a pillanat, hogy föléjük kerekedj. Apám nevelésének köszönhetően váltam erkölcsi indíttatású érzületek iránt közömbössé. Hűség vagy árulás, mint a biszexuális kéjelgőnek férfi vagy nő, nálam egyre megy, ilyen szempontból, ha úgy tetszik, hímnős állat vagyok. Nem érdekelt soha, miként tesznek különbséget mások igazság és hazugság között. Akkor se lenne szebb életem, ha örülni tudnék az Igaznak, Szépnek, Jónak. Bizonyára szenvednem kellene ez esetben is valami miatt. Ha akarod, erre meg is esküszöm, bár tudom az én eskümnek számodra nincs hitele. Ne is legyen, mert amennyiben érdekem ezt úgy kívánja, szemrebbenés nélkül hazudom a világ képébe és a tiedébe is azt, ami felém billenti a mérhető igazság serpenyőjét.”

Ha nem is fogtam fel tisztán a „mérhető igazság” fogalmának Káin fejében érvényesülő értelmét, egyetértettem vele abban, hogy az abszolút jellegű felelősségtudat mindenkit gúzsba köt. A csontjára leegyszerűsített nézet, miszerint a szándékolt következetlenség önmegvalósítás szempontjából bizonyos előnyöket biztosít, alapvető meggyőződéselem ellenére egyre vonzóbb eszményként fészkelte be magát

agyamba. Finom átmenetekben, csaknem észrevétlenül kerített hatalmába a logika mellőzésének vonzó lehetősége, mind értelmi, mind érzelmi szinten. És mert észre se vettem, mint válik fölöslegessé fejemben a kritériumok alapján történő ítélkezés, mérlegelésem átbillent a holtponton, ami azt hozta magával, hogy hatalmába kerített a korlátok nélküli gondolkodás csábos szelleme. Hiába igyekeztem szabadulni a gyilkos közeg ölelésétől, kérlelhetetlen erővel hatolt agytekevényeim szurdokai mélyébe az újonnan szerzett belátás és már azon se tudtam csodálkozni, hogy a fehérre meszelt falak egyik pillanatról a másikra hűvös izzásba kezdtek. A fagyos csillogás szintje özönvíz jelleget öltve emelkedett egyre magasabbra bennem, hogy az igazság és valótlanosság elegye összetevőinek izolált értelmét kioltta fejemben. Hiába ismertem fel, hogy hibáztam, véssterhes egyértelműséggel tudatosult bennem: Káin közvetítésével engem is megfertőztek az újpogányok tanai. Ennek oka csak az lehetett, hogy véletlen találkozásunk alkalmával belecsaptam akaratom ellenére Kénkövesdi izzadmányos kezébe.

Káin az eredményesen végrehajtott misszió után visszatért otthonába, hogy megpihentesse ormótlan életét a pamlagon, szobája legsötétebb zugában, ahol érthetetlen árnyak lopakodtak a falakra és onnan vissza a gondolatilag nehezen követhető szabadba. A szürkületi madarak illetlen rikoltozása azzal a hírrel traktálta agyát, hogy estébe hajlik a délután és lassan elmúlik egy nap megint, mely nem sok fénnyel ékeskedett. Ködösen derengő tudatában álomszerűen horgonyoztak a gondolatok – ha azt, ami benne és a szeme előtt megjelenő képekben, jelekben, nyomokban, jegyekben, hívogatásban, elutasításban,

szorongásban, félelemben, haragvásban, bizalomban, ki nem élt vágyakban megjelent, egyáltalán gondolatoknak lehet nevezni.

A dátumot illetőleg most némileg zavarban volt Káin, aki ismerte a módját annak is, hogy hajlékában, melyből idestova negyvenegy éve ki sem mozgult már, csontjai hőmérséklete alapján állapítsa meg, melyik gyümölcs érik épp, a barack, szőlő vagy a cseresznye, és mely virágok nyílnak a kertekben. Most azonban épphogy csak a lég hűvös ölelését érezte nyakán, mint egy kötelet, arra sem volt megfelelő agyero a fejében, hogy csak az évszaknak is jelét vegye.

Szemeit Káin, akinek atya adta ezt a csúfos nevet, a mennyezetre függesztette és átkokkal illetve az öreget egyfolytában három napja már. A bozontos hajzat, mely a belé törölt zsiradék tápján önálló életre kelt és a rőt szakáll, mely indulatos tekervényekben örvénylett, s hódított teret magának a szélrózsa minden irányában, idegen gondolatok számára át nem hágható sövényként övezte fejét és védte arcának vonásait avatatlan pillantások elől.

Attól nem tartott Káin, hogy ráismernek, hiszen rajta, Istenen és persze rajtam kívül más nem tudott a bűnesetről, de a változás, melyet életében a gyilkosság hozott, azt eredményezte, hogy semmit nem akart ő már tudni semmiről és senkiről.

Eleinte úgy gondolta, bűnhődésnek megtenné tán az is, ha nőül venne egy rusnya asszonyállatot azon bestiák közül, akiket harácsoló természetük és méreteres ülepük miatt méltán megvetett. További életét, mely egy ilyen frigy eredményeként egy fabatkát sem ért volna, ily módon kínálta föl Istennek a bűnbocsánatért cserében és annak tanúsítására, hogy őszinte indulat, nem pedig, ahogy a krónikák fogják

majd számontartani, irigység hajtotta bele a rokoni vér kiontásába.

De ezt a tervet fel kellett adnia, miután megszállta szellemét a gondolat, hogy Isten kedve szerint inkább az lenne, ha megszakítaná kapcsolatát a földi javakhoz kötődő világgal és maradék életében remete módján vezetkelne. E sugallat által vezérelve vonult olyan kínzó magányba, hogy ki is száradt volna szomjúhon, el is fogyott volna éhiben, ha némely ember szerit nem ejti annak, hogy időnként kenyeret, kis szalonnát és nagy ritkán egy-egy üveg bort tegyen kunyhója ajtaja elé. A szalonna avas volt ugyan mindig, a kenyér száraz, a bor pedig savanyú, Káinnak ezek az ízek mégis kedvére valók voltak, mert a gondviselés kegyét vélte felismerni a silány eledelben. Meggyőződése szerint Isten küldte neki mennyei mannaként, a bűnbocsánat jegyében.

A halványan szórt fény most sávokban szűrődött az ajtó alatti résen át a helységbe. Káinnal a jelenség azt tudatta, hogy étel van a ház előtt, ezek szerint neki éhesnek, tán szomjasnak is kellene lennie. Erőt vett hát magán, föltápáskodott fekhelyéről és oda-botorkált az ajtóhoz, miközben olyanokat mondogatott, hogy ördög és pokol, az ördög vigye el és hogy a fene egye meg.

Rekedtes hangján, mely idegen erővel verődött vissza a szoba mezítelen falairól, Káin elcsodálkozott. Az évek óta tartó gondolati csendet, amelyet fejében az emberi környezet hiánya okozott, most különös élességgel törték meg és hatották át az önmagukat formáló fogalmi képzetek. Olyan érzete támadt, hogy ő maga a Sátán, aki a poklok mélyén lakozik, és akinek most emberi lényként kell táplálékhoz jutnia. Kinyitotta az ajtót és bekotorta magához a küszöb

előtt halmozódó eledelt. Szemei eközben gyorsan forogva felmérték a terepet. A kis települést, ahol viskója állott, lebontották már; most egy népes utcára nyílt a bejáratú ajtó. Sietős emberek jártak-keltek, akik még mozgásukban is valamiféle természetellenes fontoskodás jeleit juttatták kifejezésre.

Rövid szemlélődés után meg kellett állapítania Káinnak, hogy elvadult külseje magára vonja a járókelők tekintetét, melyben többnyire undor és megvetés ült. Néha gúnyt, mi több alig titkolt támadókedvet is kiért a pillantásokból. Ez fölkelte benne egy viszonzó ellenérzetet, amely lassan haraggá fajult és már-már azzal fenyegetett, hogy gonosz hevületbe ejti. Valósággal megkönnyebbült, amikor érezte, hogy ha nehezen is, de meg tud birkózni a keblében gyülemelő indulattal. Tudta Káin, bibliai rokona is effajta érzelmek igájában verte be husággal fivére fejét.

Amikor visszahúzódott kies odújába és leült a pamlagra, hogy megvizsgálja a begyűjtött alamizsnát, az egyedüllét kínzó érzete fogta el. Szemeit a menyegyzetre szegezte és keserű sirámba fakadt: „Apám, te részeges csavargó, ki rám küldted mindazt, ami sanyargatja szívemet, szánom-bánom, hogy betörtem a koponyádat, te nyomorúságos gazfickó, könnyek között siratlak, maradj ott, ahol vagy, a pokolban!”

Vigaszt Káin a borban se lelte, pedig ebből ma két üveggel is akadt az adományok között. Mire az első elfogyott, eloszlottak ugyan a nyomasztó tudati képek, de helyükre egy másként gyötörő érzület lépett: Ott tátongott fejében megint a fekete űr, amely, mint mindig, most is az ismeretlenek halmazával, azon túl pedig önmagával érvelt, fenyegetett, nem mozdult semerre... Még akkor se, amikor faggatóra fogta Káin a második palackot: Megtörte a pecsét-

tet, kihúzta a dugót és szabadon engedte a szellemet, amely azonmód magához ragadta a kezdeményezést. Seregestől szállták meg szellemét a jó- és rosszakarató üzenetek pokolból és mennyországból egyaránt, egymás hírértékét kölcsönösen kioltva. Már csak az volt Káin egyetlen kívánsága, hogy támadjon fel apja, anyja, testvéröccse és mindenki más, akit átkos élete során lemészárolt, ha csak gondolatban is.

A bor tűzével jóleső enyhültség áradt szét tagjaiban, melyek, mintha téli álomból ébredtek volna. Ezzel egyértelművé vált Káin számára, hogy nem viselhet felelősséget a vétkekért, melyek listájára írhatók, és ezzel eljött számára a megbocsátás idejének ünnepe. Előhalászta rejtekükből a pástétomot és a jobbnál jobb sülteket – hidegen és melegen –, megszelte az ünnepi kenyeret, evett jókat, ivott finom fűszeres borokból. Mikor pedig eltelt a lakmározás örömeivel, fölrázta százéves álmából a teknősbékát, kutyáját, macskáját és a többi jószágot, hadd szűnjék meg számukra is a lidérces bénultság. Kiballagott az udvarra és belebámult a szikrázó, fekete nagy égbe. Nem kellett megolvasni őket, kiderült a levegőben úszó illatokból, érezte homloka enyhe bársonyán, megvoltak mind a csillagok: Ott tolongtak a Nagy Magyar Égen egymás hegyén-hátán a kecskeól felett.

Ezzel eldőlt a kérdés: Minden idők elteltével fenn fog ítélni az Úr a legmagasabb trónon, hogy megkérdezze az embert, milyen ember volt. Megkérdi majd a madarat is, milyen madár volt, és rákérdez minden állatra, milyen állat volt a maga nemében. Őt, Káint nem fogja kérdezni, mert Isten tudni fogja, neki Káinnak kellett lennie.

A folyosó végéről közeledve egyre hangosabbá vált a zaj: Ajtónyitás csikorgása, ajtócsukás csatta-

nása, és a kettő között egy unott, nagy erejű férfihang:” Kérelem..., panasz!” Mindig csak ez a két szó, változatlan hanglejtéssel. A hangok vészterhesen közeledtek... Káin felpattant, a falhoz lapult és csúfondáros vigyorral lakatot tett mutatójával szája elé, hogy megértesse velem, valamit tervbe vett. Megfordult a kulcs a zárban, kicsapódott a zárka ajtaja és egy pozsgás képű szemüveges úr látványa tárult elénk egy kövér őrmesternő kíséretében. A középkorú, kissé hajlott hátú férfi jó szabású öltönyt viselt, melynek valamelyest világosabb árnyalatban csaknem olyan volt a színe, mint a testes őrmesternő egyenruhájának. Semmifajta érdeklődés nem ült a szemében, amikor rám pillantott. Kissé nyújtottan, mintha hangját nagy távolság áthidalására szánná, bekialtalt a cellába: „Kérelem..., panasz!”

Káin felkapta az ürülékkel teli vödört és tartalmát a látogatókra loccsantotta. Nem kis ügyességet igényelt a vállalkozás, hisz a nehéz vasajtó csak kis időre nyílt ki, és a két alakot csupán egy pillanatra lehetett látni a résben. Ilyen körülmények között valóban nagy sikerként volt elkönnyvelhető az eredményesen lezárt akció.

A pillantások, melyekkel egymásra meredve hüledezett a két személy, egy hosszú évek során gondokban, örömekben, csalódásokban egymáshoz forrott házaspár benyomását ébresztették fel bennem. Káin a kiürített vödört fordítottnak helyezte a földre, hogy kényelmes ülőhelyet biztosítson magának a saját szerzeményű, saját rendezésű színi előadás élvezetéhez. Nyújtott lábakkal kissé hátradőlt, fejét tarkóján összekulcsolt kezeinek támasztotta és az ily módon megteremtett páholy minden komfortjával ellátva figyelte a fejleményeket.

A kövér őrmesternő levegő után kapkodott, hasát nyomkodva öklendezett; érthetetlen szavakat visongott, miközben görcsös krákogással köpködte garatja mélyéről a folyadékot, melynek íze szájából egyenesen agyába illant, hogy onnan a hányinger minden erejével hasson a zsigerekre és a pozsgás képű kollégához intézett gyötrődő felszólításban végre értelmet nyerjen: „Csinálj már valamit, Jakab!”

Jakab viselkedésén meglátszott, mely különleges jelentőséggel bír számára a csúfosan meggyalázott öltöny, melyet Rózsa őrmesternő javaslatára, az ő ízlése szerint rendelt meg magának drága pénzért egy belvárosi szalonban. Most sem gondolt másra, csak arra, mit szól a megszégyenüléshez Rózsa, aki nem mellesleg titkárnője, barátnője, valamint lelki tanácsadója volt és folyton-folyvást hangoztatta, hogy nem intelligencia, képzettség, tudás, nem a személyiség, nem is a társadalmi szinten betöltött pozíció, hanem csakúgy, mint az állatoknál, melyek a párzás idején díszruhába öltöznek, ruha teszi az embert. Élére vasalt zsebkendőjével, melyet Rózsa kívánságának megfelelően mindig magánál hordott, Jakab először szemüvegét tisztította meg, amennyire tudta, majd köpködött egy keveset, úgy az illendőség kedvéért, aztán zakójáról kezdte a trágyalészerű folyadékot nagy gonddal törölgetni.

Megelégteltem a nevetséges látványt és Káin élénk tiltakozása ellenére rájuk csaptam az ajtót, hogy rövid időre megszabaduljak tőlük: életem kínzó módon vissza-vissza térő alakjaitól. Ők maradtak a tömlöc-ben, én a börtön falain kívül élveztem újra a jogosan elnyert szabadságot, családot, barátokat, vízpartot, távolban kéklő hegyeket, ízletes ebédeket, halvacso-rát, jó bor adta mámort, ősrégi nyarak gyümölcserlelő melegét és a rendre beköszöntő ős gazdag termését.

Csak jóval azután, hogy újra borússá vált az ég és a levelekről nem a fatörzsre, hanem a mélybe peregtek a cseppek, vett birtokába a valóságot elfátyolozó történet: Ijedt szúnyog-lárvák rebbennek immáron rovarként a semmibe és bánkódnak védtelenségük felett, mely izgalommal, bajjal, de vész nélkül elmúlt, mielőtt megtanultuk mérni a csendet egy másfajta élet beállta előtt...

A bókoló bogáncs augusztusi hévben perel a Nappal. Belehunyorítok a Napba, szemhéjjal markolom a bogáncsot. Fáj. Nem tudom miért. Nem tudom, ébren vagyok-e, vagy álmodok. Régebben, ha kellett, bátran villogtam a fényben, fény ellen. A Nap most ellenséges hévvel vet aszatkoszorút rám hajékként. Rázhatom a fejemet, adassék újra valóság. Fejjel mentem a falnak. Téglák hullottak fentről. Talán kénkövek is? Némelyik a lábamra. Fáj, ordítottam. Fél lábon ugrálva panaszoltam bajomat az égnek, ordibáltam, álldogáltam, üldögéltem eszegettem, iszogattam, mendegéltem. Eljutottam messzire, jó dolgom volt. Rossz dolognak csak akkor tartottam az életet, ha bánat ülte meg szívemet és úgy éreztem, így marad ez örökre. Ám kegyes volt hozzám az Úr és sétára küldött a nálam jóval nagyobb, mégsem riasztó erdőbe.

Déli óra. Hová mégy te kis nyulacska? Hová sietsz kishangya? – lábam előtt a porban, mely méltón augusztusi korához százévesen ül ezen az ösvényen, melyen az ősember is járt már, bánkódva szeretője után, kit elhagyott, majd visszasírt, míg izzadva loholt e százéves porral borított ösvényen.

Augusztus van most és dél, vadorzók állnak lesben. Ha elmúlik a délután, és lebukik a Nap megint, hogy a Hold vonhassa be bádogszerű fényfüstjével

szenvedő-krisztusi arcunkat, átülünk a lét túlsó partjára, és ha most képzeletünk teszi elviselhetővé az életet, akkor majd az álom merít a dolgok szépségének erejéből, hogy eszemben jusson újra Ancilla: Felhők és cserepek tarkította tetőteraszról kémleltük az est jöttét és a fecskék vijjogó kerengését.

Biztonságban éreztük magunkat, mert ha a gesztenyefák még olyan gyorsan nőttek is alattunk az ég felé, nem érték el szoknyája fehérjét, se nadrágom kékjét. Szeméből magasztos tűz, a lemenő nap fénye áradt. Azt szerettem volna, ha az én szemem is csak akkora résen át issza fel a sugarakat, mint az övé, mely nem engedte, hogy lelássak lelke mélyéig, ahol a Hold világított be mindent. Engem is. Csak annyi fényben részesültem, amennyi szeme szűk nyílásán át esett rám, akár a bőrömön, akár lelkemen át ittam magamba.

Lehet, hogy kávét is ittunk, de lehet, hogy addigra elfogyott már minden ital. Egyfolytában éreztem, él még egy dinoszaurusz valahol a közelben és ha fütytyentenék neki, kidugná fejét a bozótosból. Mondjátok meg neki, megjelenék rögvest én is, ha kívánná jöttemet! Nem kell félned, nem őslényként közelednék feléd, csak belenéznek a torkodba, és ha látnám, hogy nem kell kivenni a manduládat, vidám szívvel kelhetnénk útra, a világ összes fáját, bokrát megenni.

Butaság volt elhagyni az erdőt, melynek minden odvában szent remeték fészkelnek és imádkoznak jó mindnyájunk üdvéért. A városban már minden embert megettem, gonosz pókként rovom magam szötte utcáit, hogy ne érezzem az egyedüllét keserves varázsát. Nincs miért sietnünk. Mint szemhéj a szemre, úgy borul ránk az alkonyat. Munkától terhes napok fagyos mosolyú estéje fehérfogú falusi utcákkal hoz jóéjszakát. A kéményekből tömjénfüst árad,

tüzérségi őrizettel küldjük áldozati báránnyal megfogalmazott imánkat a vészesen tátongó, csak Isten által belátható magasba.

Sokáig horgonyoz még agyunkban a tervek közt fogva maradt nappal. Tört üvegből iszunk jó bort; naptól kapta melegét. Félálomban hógolyóvá gyúrlak, és kiteszlek egy pillanatra a napmelegre, egy pillanatra hadd ijedjél meg...

De már el is tűnt. Ruhája szegélyén finom-szaglású kutyája kóstolgatja a kioltott vágyak fakó illatát. Fényes balták vágják az tél lomb nélkül csikorgó, egyszer hóval terhelt máskor ködben ázó fáit. Nem hittél a jósnőnek, aki megmondta, hideg szél fújja majd hajadat a szádba, és ettől búskomorságba esel. A vetkőzésnél kérdésekre akasztod ruhádat, míg áttingatjuk magunkat az ébrenlétből a letisztult eszmék magaslatára, hogy belülről ismerjük meg a hegyeket, mint az ércek.

Négy fal. Csupaszon csüngő égők, fénykörök. Asztalok, ajtók, ablakok, fák, erdők, évgyűrűk évei, melyeknek nincs köze az idő sugarával húzott körökhöz... Hiába szeretném tovább élni a történesek varázsát, elvesznek a látomások a ránk telepítő idő ködében újra ...

„Mit csináltál, te tébolyodott?” kiáltok Káinra szörnyülködve. „Ezért az esztelen akcióért még felelned kell. Félholtra vernek, életed végéig rács mögé vetnek, arccal a föld felé temetnek el, hogy holtadban se láss többé szabad eget.” Káin komótosan ingatja fejét, fennkölt mosoly árad szét arcán. Két karját a magasba lendíti, majd félköröszerű mozdulattal, mintha kopoltyún át terelne friss levegőt testébe, lassan leengedi őket, mély lélegzetet vesz és kezeit kéményen a combjához szorítja.

Nem tudom, mit akart ezzel a vigyázzállásban végződő taglejtéssel kifejezni, mindenesetre érzem, megint valami badarságon töri a fejét. „Félholtra vernek? Börtönbe vetnek?” kérdi győzedelmes megvetéssel. „Engem ugyan soha! Bajom nekem csak a te fejedben eshet. Az általad ízléstelennek megítélt tréfát nem én, hanem te magad hajtottad végre. Ideje lesz, hogy belásd, az én személyem másutt nem, csupán a te tudatodban létezik. Te felelsz a tettekért, melyeket nevemben hajtasz végre. Rajtad kívül engem nem ismer itt senki. Velem végezteted el mindazt, ami a koponyádban megfogyan. Én hajtom végre a hőstetteket, gáztetteket és minden egyéb érted vagy ellened irányított cselekedetet, ha nem is a mindenki által észlelhető világban, hanem csak abban a gondolatvilágodban, amely téged vesz körül.”

A nevetséges állításoknak semmi reális alapja nem volt, nem is vettem komolyan a mondottakat. Káin tényekkel bizonyíthatóan létezett: Láttam és hallottam őt, beszéltem vele. Egy vonatkozásban mégis igazat kellett, adjak neki. Ami a dolgok időbeli lefolyásának rendszerét illeti, kétségkívül észleltem némi zavarodottságot a fejemben, melyben úgy kerengtek bizonyos függetlenné vált szellemi produktumok, mint a világmindenség nyüzsgő katlanában, ahol kedvükre társulhatnak a téridő fogságából kitört elemek. Azzal a különbséggel, hogy nálam az ötletszerűen felbukkanó emlékek önálló értelemmel alig bíró fogalmakat alkottak, frissen szerzett élmények gyanánt. Nem találtam fontosnak, hogy időrendi sorba állítsam a történeteket és ezt meg se kíséreltem, amikor új értelemmel ruháztam fel az aktuális érzületek alapján létrejövő benyomásokat, hogy alkotó módon szabályozzam a történelem unalmas óráinak, napjainak, éveinek menetét.

Ha nem is értettem minden szót, a folyosón visszhangzó szóváltásból kiderült, Rózsa, a kövér őrmesternő Jakabot hibáztatta a törtétekért. A becsmérő, néha durván a férfi önérzetébe gázoló szidalmak ismerősnek tunk. Valahol, valamikor, egy bizonyos alkalommal hallottam már őket. És mert a törtéések egy távolabbi múltból törték utat maguknak a jelenbe, azt a benyomást keltették bennem, hogy egy tőlem idegen életet látnak el tartalommal. Nehéz lett volna az eseményeket való összfűggekbe hozni. Erre nem is törekedtem, megelégedtem azzal, hogy régmúlt idők emlékeként éljem meg a perpatvart a két szerencsétlen bolond között újra. Boldogtalanok lettek volna akkor is, ha egyedül maradnak, ám azzal, hogy egymásra találak, megduplázták szerencsétlenségüket.

Özvegyembernek is beillő korban járt már Jakab, amikor rátalált a nőre, aki csodálattal hallgatta őt a korcsmai törzsasztalnál, ahol a világ menetéről és jómaga ebben viselt szerepéről tartott előadásokat. Beszámolóit csak nagyritkán szakította félbe kis elismerő sikolyokkal Rózsa, a kifinomult anyai ösztönökkel megáldott teremtes, aki a feltétlen alkalmazkodás látszatával vetette ki Jakabra hálóját.

Amikor a két gyermek, melyet a termékeny kapcsolat eredményezett, már cseperedni kezdett, össze is házasodtak annak rendje-módja szerint: menyasszonyi ruhával, öltönnel, nyakkendővel, trombitaszóval, dobpergéssel. Ezután már csak egy pohárból ittak, egy tálból ettek, egy ágyban háltak, egy politikai nézetet vallottak, kézen fogva jártak-keltek utcákon, tereken és bent a házban. Nem tudtak egymástól elszakadni, olyan nagy volt a szerelem – eleinte, míg csak ki nem derült, hogy Isten nem egymásnak,

hanem egymás ellen teremtette őket. De egyikük számára se volt kétséges, hogy a probléma megoldását nem szakításban, hanem a harmonikus együttlét helyreállításában kell keresni. Azt kellett volna csak eldönteni, mit kellene tenni a béke helyreállítása érdekében. Kinek mi lenne a feladata? Ebben a kérdésben mindkettőjüknek határozott, a másik által befolyásolhatatlan véleménye volt.

Önmagáról alkotott képe alapján Rózsa dolgos háziasszony, jó anya volt. Minden héten mosakodott, sepregetett a házban meg a körül, megfejte a kecskét, és ha kellett, lekergette a macskát az asztalról. Szükség esetén a kutyát is elverte egy erre alkalmas kutyaaidomító mogyorófacálcával. Ha pedig a kisfiú, akit Ixabornak hívtak, felkapott egy marék havat, hogy nyalogassa, nem illette szidalmakkal gyermekét, hanem csak jóságosan mosolygott és azt mondta: „Ne zabáld fel fiam a hópelyheket, min fogtok majd szánkázni kishúgoddal, Tunikával, akivel úgy szeretik egymást, mint erdő a fát meg a bozótot és rét a füvet meg a vadvirágot – télen, nyáron, nem kevésbé tavasszal, amikor a hóvirág s a kis ibolya virágzik. Igyál inkább egy pohár vizet vagy kecsketejet és menj el szépen kenyeret lopni, mert korog anyuka gyomra. Pénzt ne vigyél magaddal, mert amilyen kis ügyetlenke vagy, még elcsenik tőled a rosszemberek, és ha nem vigyázol, a kenyeret is megeszi valaki más anyuka helyett.

Ami gyermeknevelés kérdéseit illeti, Jakab minden vonatkozásban szabad kezét biztosított Rózsának. Meg volt róla győződve, hogy a férfias erély, melyet ő képvisel, rossz felé terelné a kisfiú pszichés fejlődését; maradt is a gyermeknevelés a gyengébb nem dolga, ám, ha elvi kérdésekben fogalmazódott

meg a pedagógiai ráhatások lényege, Jakab ragadta magához a kezdeményezést. „Megmondtam fiam már százszor, ha nem ezerszer, tanulj meg tisztességesen hazudni”, szidalmazta gyermekét, ha füllentésen kapta rajta. „Végy példát apádról, aki lehazudja neked, ha kell, a csillagokat is az égről úgy, hogy közben meg se rebben a szeme – a teremtesít neki, te haszontalan kölyök! Ma nem mehatsz játszani. Találj ki egy hazug mesét, melyet mindenkinek el kell hinnie, kivéve apádat, aki jobban tudja, mint te, mikor kell és hogyan lehet az igazságot tagadni”

Ixabor Fapapának nevezte magában Jakabot, akit nem élő emberként, hanem fából faragott családapaként tartott számon magában. Olyan, csupán elhanyagolható mértékben az emberi fajhoz tartozó lénynek tekintette, akinek nemcsak, hogy érző szíve nincs, de a fehér és szürke állomány helyén is fűrészpor zörög fejében. Ixaborka ki nem állhatta, ha apukája hazugságon kapta rajta, ilyenkor az volt az érzése, apja elvesz tőle valamit, ami csak az övé, másé nem lehet. Elhatározta, hogy ávós lesz, ha megnő, és amikor lesz már annyi hatalma, Fapapa lesz az első, akit fel fog akasztatni, hadd tudja meg az öreg, mi-ben áll a különbség hazugság és valóság között.

Mert mit is jelent az, hogy valaki apa, kérdezte magától gyakran Ixaborka, aki, ha lánynak érezte magát, babákkal játszott és a Borka nevet vette fel. Semmi különös nincs abban, hogy valaki apává lesz. Amióta világ a világ, mindenkinek volt apja, fia azonban nem mindenkinek született, én tehát ritkább fiú, vagy ha úgy vesszük lány vagyok, mint Fapapa. Tudhatná ezt ő is, bár férfiúként is úgy viselkedik, mint Kocsány Ferenc-József Gabalyodott, a nyúlászívű diktátor, aki úgy fél az igazságtól, hogy

csak akkor szánja rá magát székletürítésre, amikor már tele van a gatyája. Úgy tesz ez a bugris paraszt, mintha csak benne folya vér, bennem meg a csigák, giliszták ragacos testnedve keringene. Az ilyen bánásmód másokat is bosszúra hergelné; meg is fogom kínoztatni az öreget, mielőtt a bitófára juttatom.

Nem akartam túlságosan belebonyolódni Ixabor apja iránt táplált ellenszenvének taglalásába, attól kellett tartanom, hogy a fejemben lejátszódó történetek hatására újjáélednek Káinban az elszenvedett atyai bántalmak és megint valami ostobaságot eszel ki. Más irányt szerettem volna szabni gondolataim menetének, de ehhez már késő volt. Káin nem tudta türtőztetni magát, felrántotta a vasajtót és ököllel rontott a folyosón tébláboló Jakabra, akinek védekezése csupán annyiból állt, hogy keservesen jajveszékelní kezdett. Az ilyen incidensek kezelése Rózsa őrmesternő számára nem okozott problémát. Megszólaltatott egy zsinóron nyakába aggatott sípot olyan hangerővel, hogy Káin füleit befogva iszkolt vissza a cellába.

Amikor kissé ziláltan elfoglalta szokott helyét a fal tövében, nem csinált titkot belőle, hogy elégedett az elért eredménnyel. „Megkapta, amit megérdemelt”, dünnyögte látható büszkeséggel. „Ha közbe nem avatkozik Rózsa, szétverem a pofáját. Nagy kár, hogy védelmére kelt, de ezen változtatni már nem lehet. Legközelebb majd okosabb leszek és akkor támadok, ha Rózsa nincs a közelben. De beszéljünk inkább másról. Ugye tudod, hogy Jakab eredetileg zenésznek készült. Olyan finom volt a hallása, hogy nem az étel szagáról, hanem a főzet rotyogásáról állapította meg, mit fő a konyhában, miközben zöldséges ágyását gyomlálgatta odakinn a kertben. Szerintem most

is hallja, mit beszélek. Tudja meg hát, azt üzenem neki, a kagylósnak, hogy igaza volt Rózsának, amikor megpofozta a konyhában, a sértő állításért, amely az én véleményem szerint se fedte az igazságot.”

Nem zárhattam ki tejeséggel, hogy a háborúskodásban, mely a párocska mindennapját képezte, egy-egy szócsata a tettelegesség határát súrolta, de olyan esetre nem emlékeztem, hogy pofonok is elcsattan- tak volna. Meg is kérdeztem Káint, mert érdekelt a dolog, min vesztek össze annyira, hogy Rózsa, aki nyilvánvaló testi fölényrel bírt Jakabbal szemben, lekevert a férfinak egy kiadós nyaklevest.

Káin készséggel számolt be az esetről, melynek során Rózsa hagymametélés közben megvágta az ujját. A kis balesetért szokásos módon Jakabot hibáztatta, akit főzés közben nem szívesen látott maga mellett. Azt tartotta, hogy férfinép csak bajt okoz a konyhában: kifut a leves, megkozmásodik a főzelék, odaég a pecsenye vagy ujjába vág a szakácsnő, ha ott kotnyeleskedik a férje, akinek csak mosogatás lehet a dolga, ha már mindenáron ki akarja venni részét a konyhai munkálatokban. Jakab kétségbe vonta a vád tarthatóságát és annak a meggyőződésnek adott hangot, hogy aki főzés közben megvágja az ujját, az ne fogjon fakanalat a kezébe. Közúti balesetet is csak az okoz, aki nem ért a megkívánt szint viszonylatában az autóvezetéshez. Ha pedig konyhai művészetekben igyekszik valaki érdemeket szerezni, akkor annak az alapfokú tudás elemeit, többek közt a hagymametélés technikáját kell mindenekelőtt elsajátítania.

A kérdés, hogy az összetűzésben kinek volt igaza, hogyan fajulhatott el egy alapjában ártatlan nézeteltérés nyers erő bevetéséig, milyen előzmények állhattak a jelentéktelennek tűnő esemény felnagyítása

mögött, mely emberi gyarlóságok járultak Rózsa és Jakab közt az incidensek kiéleződéséhez, élénk vitához vezetett köztünk is. Én Jakab álláspontjához álltam közelebb, ha teljes mértékben nem is értettem egyet vele, míg Káin – és ez nem hatott rám meglepetésként – minden tekintetben Rózsa mellett foglalt állást. A vita hevében már majdnem öltre mentünk mi is egymással, amikor el kellett hallgattunk, mert kopogtattak. Olyan zavaró volt a hirtelen beálló csend, hogy már nem is voltam biztos benne, hallottam-e valamit, amikor jelek jöttek újfent odakintről; olyan hangerővel, mintha harkály kopácsolna a vasajtón. „Akárki vagy, bújj be!” kiáltott Káin vitánkról megfélemlítve vidám hangon, melyből kicsendült a vendégváró házigazda öröme.

A parasztos kinézetű porkoláb lépett be a cellába, akit Hidrobbantónak neveztünk, mert minden politikai fogolyban hidakat robbantó diverzánst vélt fölfedezni. Olyan nagy bajsza volt, mint az ürgeöntő embernek, akit Petőfi ír le Arany Lacihoz szóló versében, amint vízért megy a kúthoz. Rövid időre fel is villant bennem: Lehet, hogy ez a Petőfi által halhatatlanná tett szántó-vető áll most a cella közepén azzal a szándékkal, hogy egy újabb történet főhőisévé váljon? Alaposan körülnézett, és miután vizsgálódó tekintettel tüzetesen átkutatta a zárka minden szegletét, gyanakvó pillantást vetett rám. „Mondja, kivel vitázik maga itt egyvégtében?” A kérdést fölöslegesnek ítélt meg, hiszen rajtam kívül csak egyvalaki volt a cellában, de a különös dolgokhoz már hozzászokva és készségesen mutattam Káinra. „Ugyan kivel? Hát vele.” Hidrobbantó előbb Káinra meredt bambán, majd dühösen rám förmedt. „Mit hülyéskedik maga itt velem! Ott nincsen senki.”

Káin vigyorogva vállat vont, széttárta karjait, mintha azt mondaná: „Nekem semmi közöm az egészhez.”

Még a délelőtt folyamán kihallgatásra vittek. Hidrobbantó kísért szokásos noszogatásai közepette a második emeletre. Megállt egy lépcső-pihenőn, amely mind lefelé, mind a baloldalt nyíló folyosó irányában feketére festett rácsos kapuval volt lezárva, melyet – egy fekete színű kulcs segítségével, mely méretében régi borospincék kulcsával vetekedett – csak a másik oldalról lehetett kinyitni. Unottnak tűnő fegyőrök vettek át Hidrobbantótól, aki felém biccentett fejével, miközben mutatóujjával sokatmondón kétszer is a halántékára bökött. A többiek megértően bólogattak.

A folyosó közepe táján betuszkoltak egy szűkösre méretezett szobába, melyben egy sárga, iskolai berendezésekre emlékeztető, kopottas íróasztalon rendezetlen aktacsomók sokasága porosodott. Papírhegyek mögött megbúvva ült az általam már ismert Jómadár Gerle nevezetű hadnagyocska kissé sápadtan, mintha fájt volna a feje, gyomra vagy foga, vagy talán csak székrekedése lett volna, és mintha feszülten várt volna arra, hogy egy számára megalázónak ígérkező összekoccanást el kell szenvednie rövidesen újra. Nem tudta, mit várhat tőlem. Talán érezte, hogy nem a kihallgató tisztet, hanem egy pofozásra ingerlő alakot látok benne, akit jó néhányszor elpáholtam már az iskolaudvaron vagy a sarki kocsmá előtt.

Zsírosnak tűnő, hátrafésült hajából az ápolatlanság szaga áradt, mely betöltötte az egész helységet. Az ilyen önmaguk számára fontosnak tűnő, mások szemében undort keltő emberkéket régtől fogva ismertem és megvettem; bizonyára egy velem született jellemvonás alapján. Azok közé a nyúlási-

vű kalandorok közé tartozott Jómadár Gerle is, aki ölebként adja ki magát farkasok közt farkasnak, bár tudja jól, hogy a farkasok nem fogadják be, mégsem fogják bántani, mert annyira gyámoltalannak tűnik, hogy nem tekinthető ellenfélnek.

Politikai pályafutása kezdetén nyilas ifjonc, majd kommunista aktivista volt és úgy tűnt mostanra liberális fasisztává vált Jómadár Gerle, aki meggyőződés nélkül játszott a időszerű irányelvek közt ingázva mindenkori szerepét, a Hitlertől Sztálinig, majd Kénkövesdi uralmáig terjedő színtereken. A kommunizmus összeomlása után, mint sok más elvtársa, harcos ellenzéki pózzal igyekezett átlényegíteni dicstelen múltjában viselt szerepét. Egy cseppnyi igazság volt is a hazugságban, mert maoista volt az istenadta, aki a balra előzéses módszerével igyekezett földönteni a vályút, melyhez a többi disznó nem engedte hozzáférni. A változásokat úgy fogadta, ahogy jöttek: Nagy hévvel rugdosta a döglött kutyákat, melytől annak előtte annyira rettegett, hogy teleeresztette gatyáját, ha azok a kerítés másik oldaláról megugatták.

Jómadár Gerlét, nem gonosz apa nevelte zsarnoki szigorral azzá, amivé lett, hanem rókalelkű anyja, Sztrichnines Blanka, aki hamar megözegegyült, miután megunt férjét egy erre alkalmas gyomirtó szerrel másvilágra küldte. A nevelőjellegű tanácsok, melyekkel kisfiát ellátta, a cipőfűzéstől, masni kötéstől, vajjas kenyér kenésétől, kabátok szakértelemmel történő gombolásától és a tisztálkodás szabályainak legapróbb, intim részleteibe menő ismertetésétől kezdve egészen a fésű, fogkefe, vécépapír helyes használatáig és azon túlmenően a nemi élettel kapcsolatos problémák szakszerű kezeléséig terjedtek, egészen addig, míg Jómadár Gerle harmincöt éves nem lett.

Ettől kezdve Blanka már csak elméleti síkon ellenőrizte fia politikai, erkölcsi, valamint szakmai fejlődését. Leverett szabadságharcok, forradalmak, vesztett háborúk tanulságaként azt javasolta fiának, hogy közéleti dolgokban véleményt csak olyan formában hangoztasson, mely nem ellenkezik alapvető módon a szembenálló felek egyikének nézetével sem. Óvakodjék minden egyértelmű állásfoglalástól, és csak akkor tegye asztalra lapjait, amikor véglegesé vált a csata kimenetele. Ha pedig a helyzet ezt megkívánja, ne tétovázzon egy percet se, váljon árulóvá, merthogy a Júdás-szemrehányás csak méltánytalan megbélyegzése azoknak, akik személyiségfejlődés eredményeképpen haladják meg korábban vallott, társadalmi átrendeződések következtében revízió alá vont szemléleti módjukat. Az ilyen és ehhez hasonló intelmeket Gerle a jómadár fenntartás nélkül elfogadta, már csak azért is, mert zsigeri vonzódást érzett az elvtelenséghez, ami nála egybeesett az intelligens magatartás fogalmával. Bármilyen nagyívű volt is a látásmódján szükségesnek bizonyuló korrekció, a magukhoz ragadott hatalom új bitorlói szívesen fogadták köreikbe, mert hiszen szükségük volt minden árulóra, aki náluk keresett menedéket.

Sztrichnines Blanka eltűnt otthonról néha hetekre is; mindig azután, hogy pusztító vihar sepet végig a vidéken, mely fölpezsdítette vérében a boszorkányos ármánykodás iránt érzet olthatatlan vágyat. Úgy volt ezzel ő is, mint a vámpírok, melyek holdtölte idején vérfarkassá válnak, hogy gyermekhúst zabáljanak magukba az örökélet reményében. Fiának, Jómadár Gerlének, Blanka azzal magyarázta távollétét, hogy erdőt-mezőt kell járnia titkos ügynökként egy újpogány pártkatona felkutatása céljából, aki egymaga is

képes lesz majd szétverni a keresztények és keresztények egyesített seregét.

A serdülő fiúcskán végrehajtott kasztrálással is felérő jogfosztás végső soron ahhoz vezetett, hogy anyai helyeslés nélkül ingoványossá vált Jómadár lába alatt az önálló létezés talaja. Bármit is tett, parancsértékű útmutatást érzett a háttérben, azaz a benyomással vegyítve, hogy nem önszántából cselekszik, hanem anyuka megbízását hajtja végre. Sohasem volt biztos benne, hogy anyja, akit titkon Hülyemamának becézett, helyesnek tartja-e az általa választott megoldást. Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy a jellemét meghatározó személyiségsérülés egy lagymatag formátumú egyénben nyert kifejezést. Ennek inkább az ellenkezője volt igaz. Az önimádat, mely abból fakadt, hogy anyuka szemében minden tulajdonsága, minden megnyilatkozása, minden szellentése zseniális értékűnek minősült, felfuvalkodott békává tette, aki ökör nagyságában szeretett volna tündökölni ország-világ előtt. Némi ellentmondás csupán abból adódott számára, hogy a megkívánt elismerésben mamikán kívül mások által nem nagyon részesült. Ez pedig azt eredményezte, hogy utált mindenkit, aki nyilvános ítéletek tükrében magasabb értéket képviselt az övéénél. Személyes sértésnek vette, és az emberi gyarlóság gyalázatos példaként könyvelte el, ha valaki bármely tekintetben – lehetett az mégolyan csekély értékű elismerés vagy szóbeli dicséret is – nagyobb tiszteletben részesült, mint ő. Az ilyen vetélytársat, melyből a dolog természeténél fogva nem egy adódott, üresfejű tökfilkónak, műveletlen fatuskónak nevezte, háta mögött.

Nyílt csatára Jómadár sohase vállalkozott, mindig hátulról támadott. Ám akárhogy is palástolta törek-

véseit, ráíródtak arcára a feszültségek, melyek a gyilkossági szándékok erőszakos megfékezése következtében állandóan gyötörték. Utálta is mindenestől – emberekkel, állatokkal, városokkal, falvakkal, utcákkal, terekkel együtt – a világot, melyet maga alkotott önmaga körül. Menekülhetett, amerre akart, mindig a hiúság és a kínzó önimádat zsákutcájába tévedett. Elalvás előtt, amikor a nap eseményei fölelevenedtek benne és csúfos vereségeit újra meg kellett élnie, néha emberré vált egy időre és sírva élte át újra a gyötrelmeket. Talán segíthettem volna rajta, ha lett volna ilyen irányú igénye, ám az ellágyulások mindig csak időlegesen léptek fel nála és miután álomba sírtta magát a rémlátások ellenére, melyek álmaiban is gyötörték, átaludta az éjszakát. Reggelente úgy döntött, hogy nagy változtatásokat hajt végre életében: számítóbb, ravaszabb erőszakosabb lesz, mint azok, akik rendre túljártak az eszén.

Túlzás lenne azt mondani, hogy értelmetlen viszálykodásai következtében Gerle idővel emberkerülő különccé vált, mert ő mást se kívánt, csak azt, hogy megtarthassa magát az önimádat alanyának, aki viszonzásul a személye iránt érzett vonzódásért nem nyújt másoknak semmit. Ez a nem éppen baráti kölcsönösségen nyugvó elvárás rendre bekövetkező csalódások kútfőjének bizonyult, és a sértődöttség egyre határozottabb vonásokban íródott arcára. Lelke mélyén gyámoltalan, magatehetetlen személynek érezte ugyan magát, de ha felismerte másokban saját gyengéit, akkor azt kíméletlenül ki is használta. A látszatazonosulásokban rejlő manipuláció lehetőségét sem tartotta Jómadár elvetendőnek: Szívesen hivatkozott bizalomra, hűségre, becsületre, hogy egyoldalú elkötelezettséggel láncolja magához és

soha többé ki ne engedje karmai közül azokat, akik magukra nézve kötelezőnek tartották baráti áldozatok meghozatalát. Ha úgy vette észre Gerle, hogy valaki átlát cselszövésein, mérhetetlen módon tudott dühöngeni és szenvedni, de a megélt csalódások nem vezettek soha nyílt agresszióhoz. Heteket, hónapokat is képes volt várni az alkalomra, melyben szadisztikus örömmel élhette ki bosszúját...

Több mint egy perce álltam már előtte, de a jómadár úgy tett, mintha ott sem lettem volna. Figyelmét egy aktacsomagnak szentelte, melyben, azt a látszatot keltve, hogy egy számára nem túlságosan fontos bejegyzés után kutat, ráérősen lapozgatott. Ha kezei az érdeklődés jeleit mutattak is, szemei áruló módon meredtek a semmibe, rá se nézett a sárgás papírlapokra. Nagyvégre úgy tett, mintha véget ért volna a keresgélés, megállapodott egy teleírt lapnál és ráhelyezte mindkét mancsát, mint egy örök időkre birtokba vett tulajdonra. Úgy döntött, hogy ebben a megítélése szerint előnyös pózban fog hozzá az át-böngészett feljegyzések alapján szükségesnek megítélt ügylet lebonyolításához. Sunyi pillantást vetett rám, majd anélkül, hogy valamiféle szemrehányás kihallatszott volna a hangjából, halkán megjegyezte:

„Elfelejtett köszönni.”

„Ki akart itt köszönni? Én biztos nem”, mondtam és körülnéztem, mintha keresnék valakit, akit a jómadár köszönésre bírhatott volna.

„Mindenkinek köszönnie kell, aki bejön hozzám.”

„Én, kérem nem bejöttem, engem betuszkoltak ide”, válaszoltam a valóságnak megfelelően. A két fegyőr gumibottal ütlegelt, amikor megálltam az ajtóban; csökönyösen, mint egy számár, amely nem akar húzni, mert úgy érzi, rosszabb dolog noszogató-

soknak szolgai módon eleget tenni, mint elviselni azt, hogy ütik-verik, mert nem hajlandó megalázkodni. Futólag felmerült bennem, hogy a falra festett ördögnek se szokás köszönni miután leválik a vakolatról és alakot ölt kénbűzös kipárolgással, hogy az arra járó ígéretekkel traktálja, melyeket úgyse tart be, ha már hatalmába kerítette az illetőt. Tiszteletlen magatartásom jogalapja a belátásban rögződött, hogy a Gonosz mindig csak olyan reményeket ébreszt az emberben, melyek rögvést elveszítik vonzó jellegüket, miután beteljesednek. Ez a felismerés mentett meg már süldő kölyök koromban is a kárhozattól, amikor erdei kalandozásom során bennem kereste Blanka az újpogány élharcost, akit a tervbe vett erkölcsi ivartalanítás után boldogra-boldogtalanra ráuszíthat.

„Maga, úgy veszem észre, félreérti a helyzetet”, jelentette ki Jómadár szigorúan, miután átérezte bennem, hogy egy anyjához hasonlítható nőszemélyre gondolok. „Hozzám nem üzleti tárgyalásra, hanem kihallgatásra, ha a szükség úgy hozza, kínvallatásra terelik be a klienseket. Gondold meg öcskös, mit forgatsz a fejedben, nehogy kára származzon belőle mindkettőnknek, mert ami engem illet, én humánus keretek között, és nem az inkvizíció közegeiben igyekszem munkahelyi kötelességeimnek eleget tenni.”

Kínvallatástól nem féltem egy cseppet sem, az ilyesmi hatástalanítására voltak már jól bevált eszközeim. De a megjegyzésből kiderült, hogy Jómadár azok közé tartozik, akik olvasni tudnak gondolataim között. A továbbiakban erre fokozottan ügyelnem kellett, és ezért – miután a dolog, hogy állok-e vagy ülök, teljesen hidegen hagyott – megkérdeztem tőle, leülhetek-e. „Nem ülsz le, állva maradsz!” mondta zordan. „A gyanúsított maradjon állva és mondja

meg, mit követett el, miért állították elő, miért fenyegeti akasztás, főbelövés, deresre feszítés vagy egyéb következménye a kiszolgáltatottságnak, hogy másról ne beszéljek, csak arról, hogy ki az úr itt a házban!”

További intuitív megérzések kiszűrése értelmében úgy tettem, mintha erősen gondolkodnék, majd gyorsan elhadartam egy jól kiagyalt hazugságot, hogy tudja meg, nem akarok igazat mondani: „Büntetésből vagyok itt. Büntetésből kell álldogálnom, és ha ülnék, büntetésből kéne üldögelnem, mert a mozgó járműre való fel- és leszállás tilos és veszélyes.”

A közlekedési kihágás vétségével egy duplacsél értelmében hozakodtam elő. Tudtam, a jómadár is tudja, hogy hazudok, hisz mindketten tudtuk: nyitott ajtóval ma már el se indulnak a tömegközlekedési eszközök. Úgy tettem tehát, mintha hazudnék, valójában nem hazudtam, mert azt akartam, higgye azt, hogy hazugságon kaphat rajta. A győzelmi érzet lehetőségét vettem neki oda csaliként, hogy a célzatosan előidézett reakcióból megtudjam, ébren vagyok-e vagy álmodok. Jómadár bedőlt a cselnek, fel akart fenyegetően ugrani, de erőt vett magán, mivel rájött, hogy csorba esne tekintélyén, ha állva parancsol rám.

„Ne hazudj! Az igazságot akarom hallani!”

„Tudom, tudom... A ti igazságotokat akarod hallani! Csak azt nem tudom, hogy nekem mi hasznom származhat ebből?”

„Nem töretem össze a csontjaidat.”

„Mért jó az nekem?”

Ennyi bevezetés után az asztal felé fordítottam az előttem álló szék támláját és lovagló ülésben kényelembe helyeztem magamat. Jómadár nem szólt semmit, de izzadtság ütött ki homlokán, mert érze-

te, hogy vesztésre áll. Ebben a megkínzott állapotban még szerencsétlenebbnek tűnt, mint mostanáig. Nem tudom mire, talán szerencsétlen életére gondolhatott, amikor váratlanul felkiáltott: „Ne hülyéskedj öcsi! Azonnal állj fel, mert mindjárt pofán csaplak!” Hamar rájött azonban, hogy túl sokat kimutatott magából, ezért majdnem barátságos hangon így folytatta: „Maradj csak nyugodtan ülve. Mondd meg szépen, ki öntötte le az őrmesternőt és a százados urat azzal a bizonyos latyakkal?” Szimbolikusan köpött egyet, hogy kifejezésre juttassa az elképzelt jelenet által felkeltett undor érzületét. Nekem úgy tűnt azonban, hogy a gesztus inkább a sértettek személyére, nem a nevezett akció tárgyára vonatkozott. Ezzel a következetlenséggel érdekes disszonancia vegyült a kihallgatás további menetébe. Jómadár pupillái a visszafojtott affektusok hatására gombostűfejnyi szűkké váltak, majd akkorára nőttek, hogy majdnem az egész szemgolyóját eltakarták. Szemei környékén szarkalábak jelentek meg, melyeket azzal a szándékkal hozott létre, hogy rokonszenvesnek találjam kinézetét. Így jöttem rá, hogy kollégái, Jakab és Rózsa, meggyalázását a jómadár nem vétségként, hanem ha titokban is, érdekeit szolgáló cselekményként fogta fel. A dolog hátterében nyilván valami szakmai jellegű irigykedés állhatott, legalábbis erre utalt a kaján érdeklődéssel átítatott felszólítás: „Legyen olyan kedves, tisztelt uram, mesélje el pontosan, mi történt ma reggel, a napi vizit lebonyolítása alkalmával. Milyen megfontolások vezették önt ahhoz, hogy harcostársaim, melyek krisztofób-labanc-kommunofasiszta beállítódottságához semmi kétség nem férhet, úgy hírlík, az ön megalázó támadásának lettek kitéve.”

Alig titkolt örömmel várt beszámolómról a jómadár, én azonban kárörvendő kielégüléséhez nem akartam hozzájárulni és csak annyit mondtam, semmi közöm az egészhez, Káin volt a tettes. A tettes szó használatával azt is kifejezésre juttattam, hogy a magam részéről elítélem az akciót. Passzivitásom láthatóan elkedvetlenítette a jómadarat. „Nem azt kérdeztem, ki ölte meg Ábelt”, dűnnyögte immáron különösebb érdeklődés nélkül, „hanem, hogy mi történt ma reggel. Arra válaszolj kisöcsi, ki volt az a gonosz kölyök, aki trágyalével öntözte meg, a bácsit és a nénit.”

Az eltérő megfogalmazásban kifejezésre juttatott célzat arra utalt, hogy már nem személyes sérelmek, hanem az újpogány berendezkedés intézményei képezik a kihallgatás tárgyát. Ezzel bizonyossá vált számomra, hogy nem a nácik, nem labancok, nem kommunista brigantik, hanem a krisztofób liberális fasiszták börtönében vagyok fogva tartva.

Morcosan hallgattam. Jómadár az asztalra csapott és ordítózni kezdett. Édesanyja, Sztrichnines Blanka rekedtes hangján kérdezte meg újra és újra, ki volt a tettes. Nem az zavarta, hogy nem tudta meg, amit tudni akart, hanem csak az, hogy ellene szegültem. Mi mást tehettem volna, megismételtem a mondotakat: „Káin volt a tettes! Ő támadott a folyosón is Jakabra. Nekem semmi közöm az egészhez.”

„Ki az a Jakab?”

„Az a kommunista aktivistából liberális fasisztává átvedlett szürke kis emberke, akit maga százados úrnak nevezett, Tonnás Mancsi titkos szeretője, vagy tudom is én kicsoda. Az is lehet, hogy a férje. Néha civakodnak, mondhatni naponta, az igaz, de a nézeteltéréseken belül és azokon túl megértik egymást

jól. Van két gyermekük, a neveletlen Tunika és a gonoszkodó Ixabor... Szerintem nem fognak különvál-
ni. Rózsa úgy terebélyesedik, ahogy korosodik. Nem
olyan vonzó jelenség, hogy más is szemet vetne rá,
Jakab pedig túl kényelmes meg túl gyáva is ahhoz,
hogy kenyértörésre vigye a dolgot.”

Olyan pillantást vetett rám a jómadár, mely-
ben némi zavarodottság lappangott, majd gyor-
san jegyzetelni kezdett. Időről időre rám tekintett,
aztán megint a papírra és eleven mozgásba hozta
írószerét, mintha portrét rajzolna rólam. De nem-
csak ő tanulmányozta az én vonásaimat, hanem én
is az övéit és arra a következtetésre jutottam, hogy
mélységes indulatok forronganak benne. Állandóan
emésztí magát, kívülállóak számára talán lényegtelen-
nek megítélendő okoknál fogva. Ha mélyen bele is
láttam lelkébe, csak gyanítani tudtam mi bántja és
arra kellet gondolnom, hogy túlérzékeny természete
– amennyiben Darwinnak igaza van – az emberi elő-
döket megelőző fejlődési vonalon nem magabiztos
gorillákra vagy disznólkodó páviánokra, hanem sér-
tődékeny csimpánzokra üt vissza. Jól van barátoc-
sám, gondoltam, most már tudom, honnan fúj a szél.
Csimpánzok leszármazottja ne lásson a szívembe,
májamba, vesémbe, még kevésbé a lelkem mélyére!

Megtévesztő grimaszokat telepítettem arcomra,
melyek mágikus hatása abban állt, hogy jóismert
személyiségek vonásait örökítették meg. Egyszer
úgy tátottam ki számat, mint Munkácsy ásító ina-
sa, máskor meg akként, mint Edvard Munch Sikoly
címzetű alakja. Később egy szellemi arculatokra is
kiterjedő ötlet alapján, amely ezoterikus jellegű cé-
lokra irányult, kinyújtottam a nyelvemet amennyire
csak tudtam, abban a reményben, hogy így elvont

gondolkodási képesség tekintetében Albert Einsteinhez válok majd hasonlatossá.

A fintorok, melyek Jómadár figyelmét fokozott módon vonták személyemre, váratlan eredménnyel jártak. Káin, számomra is észrevétlenül, besettenkedett a szobába és cinkos kacsintgatások közepette leült velem szemben az íróasztal ablak felé eső sarkára; azzal a céllal, mint ahogy ez a későbbiekben kiderült, hogy a maga módján avatkozzék a kihallgatás menetébe. Nem örültem a fordulatnak, de nem volt mit tennem, hagytam hát, hogy lábaival gyerekes módon kalimpálva üljön csak oda, ahova akar. Megérzett a jómadár is valamit a változásból. Izgatottan felugrott, ám rajta kapta magát az ellenőrizetlen reakción és visszaült a székre, nehogy elárulja azt, amit úgyis tudtam... Úgy tett, mintha most venné észre, hogy már nem állok és rám ordított. „Ki engedte meg magának, hogy leüljön!”

Fel akartam állni engedelmesen, hogy el ne mérgesítsem a helyzetet, amely úgy tűnt, hogy számomra hasznosnak ígérkező dimenziók mentén bonyolódott, ám Káin közbelépett. Tenyere lefelé irányított szapora lengetésével tudtomra hozta, hogy ülve kell maradnom. A szavak, melyek számat elhagyva röptek ki a gondolatok világában, ugyancsak tőle származtak: „Hiába állítanád azt, hogy ülök, ha a ti eszmerendszeretek logikája értelmében azt mondaná mindenki, hogy vigyázban állok előtted, és azt kellene hinned, bolond vagy, aki olyanokat lát, amit mindenki más tagad. Azt tanácsolom, Jómadár, ne foglalkozz a kérdéssel, hogy áll-e vagy ül előtted valaki, mert elsírod magad a gondolatra, hogy ami ma igazság, holnapra hazugsággá, a hazugság pedig holnapután valósággá válhat – jöllehet nem Isten, csak a

hatalom birtokosai szemében, vagy éppen te előtted, aki nem tudja, hova nézzen, amikor a számára érvényes igazságot keresi. Az én váram mindenesetre az igazság, melyet a hitelesség fegyverével őrzök. Ha tetszik, ha nem, én ülve maradok.”

Szavaim hatására egyre sötétebbé, végül koromfeketévé vált a jómadár tekintete. Sóhajtott egyet és görcsös erőlködéssel újra meg újra írni kezdett, de egy betűt se sikerült megformálnia. Káin unottan lóbálta lábait az asztal sarkán ülve és obszcén jeleket mutogatott Jómadár felé, akinek dölyfös magatartása most mintha a kishitűség egy különös formájába süllyedt volna, melyen valamiféle irántam érzett tisztelet is átderengett.

Elárultam neki, hogy hivatásomra nézve univerzális zseni vagyok, aki mennyei hangok irányítása alapján szerezte meg széleskörű ismereteit. Jól tudok írni, olvasni, számolni, lovaskocsit, traktort, propelleres és lökhajtásos repülőgépet vezetni, táncolni, festeni, zongorázni, mészköből és márványból szobrokat faragni, minden sportot professzionális szinten űzök, tíz perc alatt három-négy verset is megírok, és ha szükségét érzem, anyanyelvi szinten tanulok meg egy-egy nyelvet naponta. Számos céljaim egyike, hogy a világ összes még létező és már kihalt nyelvét megtanuljam.”

Jómadárnak, aki eddig csak néha-néha csóválta meg rosszállón fejét vagy ráncolta össze homloka redőit, eltorzult a képe. Golyóstollát nagy csattanással levágta az asztalra és izgalomtól remegő hangon felkiáltott: „Ember! Maga hazudik, ilyesmire senki sem képes.”

Irigykedő megjegyzését lelki bántalmakra vezettem vissza, melyeket csak emberpróbáló erőfeszíté-

sek árán tudott lelke mélyén kompenzálni. Beteges magatartásáért nem őt, hanem anyját, Sztrichnines Blankát, hibáztattam. Olyan embert faragott belőle, akit rosszullét környékez, ha az övét fölülmuló tudással, például az enyémmel szembesül. Megbocsátó magatartásomhoz hozzájárult az is, hogy felötlött bennem, mely kemény küzdelem árán sikerült függetlenségemet megőriznem nekem is azon a pusztító vihart követő hajnalon, melyen Kénkövesdi anyja vetette ki rám arzénnal átitatott hálóját.

„Be kell vallanom”, fordultam békülékeny hangnemben a jómadárhoz, „magam sem állok mindig a helyzet magaslatán, időről-időre én is riasztó képzetek áldozatává válok. Különösképpen akkor, ha felötlik bennem, hogy egyszer az én földi létem is véget kell, hogy érjen és el kell számolnom tetteimről az Úr színe előtt. Ilyenkor elhagy az íráskészség. Csupán minden magasabb igényt mellőző vékonyka vonásokat tudok papírra vetni és attól se riadok vissza, hogy össze nem illő köröket rajzoljak magam elé, melyek a robbanás veszélyével fenyegetik szegény fejemet és az egész épületet...”

A gondolatokat, melyek híven tükrözték helyzetemet, önmagamnak fogalmaztam meg, de megértette a jómadár is, hogy csak hímnős tenyész-emberek és Istentől elrugaszkodott lelki piperkőcök folyamodnak ön- és közveszélyes eszközök bevetéséhez, amidőn erkölcsileg védelmezett erődítményeket igyekeznek liberális fasiszták gyanánt bevenni, bár tisztában vannak vele, hogy vállalkozásuk nem járhat sikerrel. „Tudnod kell”, figyelmeztettem a jómadarat, „nem teheted széppé az életedet csak azzal, hogy olyan teljesítményeket igyekszel felmutatni, melyeket mindenki irigyel. Ha rám hallgatsz, kivo-

nod magadat az ember embernek farkasa csatározás szabályai alól és olyan világot alkotsz meg magadon belül, melyet isteni igazságként ismersz fel már létrehozatala előtt.”

Lehet, hogy szavaim hatására, ám az is lehet, hogy tőlük teljesen függetlenül, közelgő vihar jelei tárultak az ablakon át szemeim elé. Fekete-fehér felhők tornyosodtak haragos morajlással az ég alján, sebesen kavargó légörvények görgették férfiak kalapját és emelgették parázna lányok, asszonyok szoknyáját az utcákon magasra. Letépett zöld leveleket csapkodott a viharos fergeteg kis éles koppintgatások zajával az ablaküveghez, amely folyamatosan remegett az egyre hangosabbá váló mennydörgések híradásában olyan érzületek felkeltésére, melyeket a jómadár nem ismert, nem is ismerhetett, mivel nem alkotott magának még soha gondolatokat, melyek igazságerejüknél fogva okoznak fájdalmat. Mégis rá kellett ébrednie, hogy a róka-lelkű asszonyság, akit anyjának tekintett, nem anyja, hanem a Sátán egyik megjelenési formája volt, aki a gyermeket, melyben Jómadár önmagát felismerte, önzetlen szeretet álcája mögött megbúvva süllyesztette szellemi rabságba. Nem lepott meg, hogy Jómadár a fájdalmas felismerés hatására felrántotta az ablakot és kiüvöltött a már teljes erővel tomboló zivatarba: „Hűha, emberek, ennek fele sem tréfa! Halljátok emberek? Ennek fele sem tréfa!”

A nyitott ablakon át betörő léghuzattal felfrisült a helység áporodott szagokkal telített levegője és mintha saját erejükből röppentek volna a magasba, vidám keringésbe kezdtek az asztalon porosodó iratok a mennyezetről lecsüngő lámpatest körül. A rendezett alakzatban kerengő papírsereglet irányából szárnyak csapkodását és madárccsicsergést véltem

hallani. Szerettem volna hosszan élvezni a varázslatos tüneményt, ám Jómadár véget vetett a jelenésnek. Éles hangon, mint aki segítségért kiált, hírül adta a világnak, hogy nincs igazság, anyja ígéretései sem érnek egy fabatkát se. Nem szabad hinni senkinek! Nagy csörrenéssel becsukta az ablakot, visszaült helyére, mélyet sóhajtott és ernyedtt megadással az asztalra borult. Lassú vonulatban, mintha ejtőernyőn ereszkedtek volna alá, betemették felsőtestét őszi avar módjára a sárgás papírlapok.

„Ráismertél anyádra?” kérdeztem, amikor felült megint és álmos tekintettel rám meredt. „Elvetted tőlem, te nyomorult, ezért még meglakolsz”, mondta és kutatni kezdett az íróasztal fiókjaiban, miközben ilyeneket motyogott: „Hova tettem, hová is tettem, már megint nem találom, a fene egye meg...” Végre kihalászott a legalsó fiók mélyéről egy gumibotot és fejbe csapott vele.

Mindenki tudja, akit gumibottal már fejbe vág-tak, hogy az ütés nem fáj egy cseppet se. Csak egy laposnak minősíthető csípésféleséget és valami kis rázkódást érzel, de nem igaz, hogy elsötétül előtted a világ, amikor elveszíted eszméletedet. A világ nem borul sötétségbe, hanem eltűnik teljesen, hogy átadja helyét valami egészen másnak, amit csak azért lehet semminek nevezni, mert nem éled meg.

IX.

A GÉPSZOBÁBAN

Szürke volt még, nem fekete az ég, bár egy-egy bátrabb fénypontocska már kitartóan ostromolta a világűr mérhetetlen mélységét. És amiként a lassan rám ereszkedő sötétségben egyre-másra kigyúltak a csillagok, úgy tudatosult bennem, hogy Ur-Pa, az újpogányok istene, nekem üzen szikrázó jelekkel: Mérvadó eredményt csak az hozott volna, ha gondolati csata, és nem kényszerűségekben fogant csodák ereje tett volna igazságot köztünk, köztem és Szkafander között. Győzelmem a Teremtő Isten varázslatos erejét csak olyan mértékben igazolta, melyben elsikkad emberi létünk lényege a földi javak való értéke felett.

A tény megkérdőjelezésének, hogy diadalt arattam, ellentmondott azonban a valóság: ott feküdt előttem még mindig Szkafander holtmerev-mozdulatlanságban. „Ébren vagy-e?” kérdeztem fennhangon, hogy ködösnek megítélt tudatába behatoljak. „Igen, igen, itt vagyok. És ha megengednéd, lélegzetet is vennék”, mormogta fájdalmas nyögések közepette. „Légy szíves vedd le tudómról a lábadat, hadd kapjak levegőt!” Hangja, mintha az alvilágából érkezett volna, olyan meggyötrötten csengett. „Te

vagy az, Szkafander?” kérdeztem minden érdeklődés nélkül, csupáncsak azért, hogy objektív módon viszonyuljak a kialakult helyzethez. „Nem, nem”, hangzott a válasz, „engem Jómadár Szajkó Ákosnak hívnak. Nem emlékszel? Az imént zajlott le köztünk egy izgalmas összecsapás.”

„Nekem Szkafander Leóval kellett legutóbb megmérkőznöm.”

„Rosszul tudod, az ütközet, amelyre te gondolsz, a jövőben fog lezajlani. Addigra én, ahogy mondod, már valóban Szkafander Leó leszek.”

A durva bánásmód, melyben megleckéztetése során Szkafandert részesítettem, némi lelkiismeretfurdalást ébresztett bennem. Fel akartam segíteni a földről, de ő rúgkapálva ellenkezett: „Ne zavarj az álmomat, hadd aludjak még egy keveset!” Távol állt tőlem, hogy kényszerrel segítsem Szkafander Leót, vagy ahogy ő nevezte magát, Jómadár Szajkó Ákost, a félálom mezsgyéin át az ébrenlétbe. Ott hagytam hát fekve, ahol volt és körülnéztem a tágas, lovaglótérre szabott helyiségben, melynek eddig nem szenteltem még kellő figyelmet. Az építmény négy oldalát ölnyi széles ablaknyílások törték át. Előttem vadvirággal tarkított rét nyújtózott lustán, kis patak által átszelve a végtelenbe, mögöttem zord hegyek emelkedtek a magasba és zárták el a kilátást, jobbra tőlem tenger hullámai csapkodták a talapzatot, balra őserdő indái ostromolták a terméskőből emelt falazatot.

Kellő bizonyossággal nem tudtam megállapítani, hogy a színpompás tájegyüttes, melynek elemei egy-egy önálló módon létező, a többi egységtől független világot ábrázoltak, tényerővel szolgálnak-e, vagy csupán beképzelem őket magamnak. Gyanúsnak tűnt mindenesetre, hogy hiányzott a látottakból egy

bizonyos önigazoló maradandóság: egyszer fekete-fehéren, máskor színesen ábrázolódtak az ablakok üvegére vetülő képek, És mintha egy képeskönyvben fordígtattam volna a lapokat, elém tárult minden, amit és amikor akartam egy újdonság új, nyilvánvalóan képzeletbeli valóság alakjában. Volt, hogy egy börtön udvarán találtam magamat, magas falakkal körülvéve, melyek oromzatán színes cinkkatonák strázsáltak szuronyos puskával vállukon. Volt olyan is, hogy az épület, mint valamiféle erődítmény, egy dombtetőn állt, ahonnan a világ minden tájára el lehetett látni – tavasszal, nyáron, ősszel, télen, este is meg reggel is. De ha akartam, egy tengerjáró fedélzetéről szemlélgettem a végtelen meszeségből felénk törő hullámokat. Néha karavánná vált a hajó egy vöröses sivatag melegében, én pedig púposteve hátán utazva élvezhettem a napsugarak játékát.

A terem maga változatlan maradt. Súlytalan tömege arra engedett következtetni, hogy szabadon lebeg ég és föld között, mégse az önmagát szüntelen megtagadó jelen, hanem az áthatolhatatlannak tűnő falak váltották ki bennem a nyugalanságot, mely elfogott, amikor tudatosult bennem, hogy a látottakat téridőben meg nem élhetem. A különös szerzet, aki Jómadár Szajkó Ákosnak nevezte magát, egyik szemével már éberén, a másikkal még álmosságot révületben bámult bele a világba, amikor föltápaszkodott és rám csodálkozott: „Maga meg kicsoda?”

„Erről nehezen tudnék a tényeknek megfelelően nyilatkozni”, mondtam az adott helyzetben érzékelt önazonosságnak megfelelően. „Ám amidőn kendet megleckéztettem, alkalma nyílhatott arra, hogy megtudja, kihez van szerencséje.”

„Maga engem semmiféle leckéztetésben nem részesített, sem ezen a világon, se másutt. Sohasem!” jegyezte meg Jómadár Szajkó Ákos keményen. „Mindenki tudja, most látom magát először.” Az állítás hitelesítése céljából előkotort zsebéből és fejére tett egy újságpapírból készült, meglehetősen gyűrött csákót és kihívó pillantásokkal vizsgálgatta arckifejezésében az eredményt. Egy számomra hosszúnak tűnő idő elteltével aztán kijelentette: „Nem vagyok ám akárki, én vagyok itt a várbíró!”

Erre az önmeghatározásra, amely valósnak tűnt, fölcillant a szemem, amit nem láthattam ugyan, de éreztem. Egy szakavatott, a helyi adottságokban jártas személlyel van tehát dolgom, gondoltam, akitől megtudhatom, én álmodom-e őt és ezt a messziről belém költözött mindenséget, vagy ő varázsol engem saját kozmoszából pont erre a senki által meg nem határozható helyre. Más lehetőséget egy énérvényes világkép fölvezetésére nem láttam, ezért megkérdeztem tőle minden kertelés nélkül, meg tudná-e mondani, hól vagyok. Ő szokatlan módon válaszolt. Bevezetésként a tenyerébe köpött, mintha lapátolásra készülné, majd széttárta karjait, megcsóválta fejét, felvonta szemöldökét, összeráncolta homlokát, kidüllesztette szemeit, alsó ajkát megvetően lebiggyesztette, orrát a magasba emelte és olyan hirtelen, hogy majdnem megijedtem, csupán ennyit mondott: „Tőlem ne kérdezzen ilyen ostobaságot az úr! Maga nincs itt sehol.”

„És ön uram, hol van ön?”

„Hól lennék? Én itt vagyok.”

„Akkor helyben vagyunk, és már csak egy kérdés lenne: Ki a fene vagy te, mit keresel itt, ahol állításod szerint én nem vagyok, következésképpen te se lehetnél?”

A történetek ezzel a becsületsértésnek is beillő kijelentéssel váratlan fordulatot vettek. Jómadár Szajkó Ákosnak, aki minden bizonnyal csak erre a kérdésnek álcázott felszólításra várt, megoldódott a nyelve. Részletes beszámolóban ismertette tisztségét, amely minden szálával az adott létesítményhez, tehát ahhoz a minden bizonnyal Hipnotizorként működő berendezéshez kötődött, melyben kényszerrel akartak bevonni engem is az újpogány összeesküvés rejtelmes üzelmeibe. Beszámolója alapján meggyőződésemmé vált, hogy Jómadár Szajkó Ákos, nem emberi lény, hanem egy Ur-Pa által rám uszított android konstrukció, mely azt a célt szolgálja, hogy mocskos fantáziatermékekkel átítatott lelkületet mintázzon meg bennem is, mint minden hívében.

Messzemenő következtetéseket mégsem akartam levonni a felismerésből. Már csak azért se, mert eddigi tapasztalataim arra intettek, hogy természettudományos szigorral meghatározott érzékletekre alapuló okoskodással nyert belátások sohasem tárnak fel mélységes igazságokat, hanem csak a dolgok indulati megközelítésének visszfényét vetítik, nem ritkán csalóka, olykor kimondottan veszélyes módon dolgokra és a dolgok középpontját képző emberre. A krisztofób látásmódot serkentő szándék lényegét illetően azonban így sem lehettek kételyeim. Kénkövesdiék nyilván arra törekednek sátáni eszközök bevetésével, hogy fogvatartásom közegében olyan csábító lehetőségeket biztosítsanak számomra, melyek döntési szabadságom megmételyezésével tántorítanak el krisztusi hitvallásomtól.

„Te humanoid ízekből összetákolt féreg!” förmedtem félelemkeltő dörgedelemmel Jómadár Szajkó Ákosra, aki a számára ismeretlen hangnemet

nem tudta elviselni és újpogány fohászokat rebegve nadrágjába vizelt. „Azonnal mondd meg, ki vagy és kinek a szellemét akarod belém juttatni!” „Mondd meg, mióta rontod a levegőt itt a Földön, valld be nyomban azt is, hogy nem anya szült, hanem a Gonosz nemzett önmagát megtermékenyítve időtlen időkkal ezelőtt!” Hangfekvésemet, basszusról tenorra váltva Szent Mihály arkangyal kardját suhogtatva rivalltam rá: „Gonosz lélek, eredj oda, ahonnan jöttél, vissza a pokolba!”

A jómadár térdre borult és réveteg tekintettel a távolba meredt. „Anyám, apám, igen..., igen, voltak ilyenek is”, motyogta a szeme előtt feltárulkozó végtelenbe. „Tudom, volt anya is apa is, valami ilyesmi a közelemben; esküvel merném állítani, ismertem ilyen lényeket. És ha jól emlékszem, egyfajta biokémiai vagy tán biofizikai jelenség formájában léteztek velem együtt a semmiben, vagy tán fölöttem valahol, mielőtt oda kerültem volna, ahol..., ahol most se tudom, hol vagyok. A képletek rajzolatát fel tudnám frissíteni ugyan másodlagos emlékezetemben, és ha akarod a tudományos meghatározásokat is... Fel tudnám sorolni mindet egytől-egyig, fejből is, ha akarod, mert fejben tartom őket, a mindenkori lehívás lehetőségét minden érdeklődő számára, így számodra is biztosítva... Igen, igen...”

Nem tudom meddig morfondírozott volna még a jómadár, ha félbe nem szakítom. „Ne magaddal foglalkozz, hanem velem és válaszolj! Mondd meg nyíltan vagy burkoltan, ki vagy, mi vagy, mi dolgod van velem!”

A jómadár ijedten prüszkölt egyet, de készségesen válaszolt. Messziről, recsegve hatólt hangja tudatomba, mintha egy hangsorvadásos telefonzsinóron

át jutott volna az úr végtelenjéből fülemig. Mégis minden szavát, mi több, a szavak mögött fölsejlő üzenetet is megértettem. „Azt kérdezted, ki vagyok? Megmondom, ha érdekel, mert nem tagadhatom, vagyok és ha kívülről tekintenek rám, létezek is. Biztos vagyok benne, hogy létezni fogok holnap is, de nem tudom, hogy vagyok-e még holnap is, mert honnan tudhatnám, mit hoz a holnap, holnapután, satöbbi, satöbbi”, kántálta Jómadár, mint egy zsolozsmát, tekintetét szúrósan rám meresztve, mintha hipnotizálni igyekezne, hogy aztán így folytassa: „Urunk és Parancsolónk, Ur-Pa, alkotott, teremtett, vagy ha úgy tetszik, hozott létre az itt működő berendezésekkel együtt. Azzal a szándékkal, hogy mi ketten, a szellem, tehát én, meg a dolog, vagyis a Hipnotizor olyan tiltott élmények szenvedélyébe vonja az ide tévedt vagy ide hurcolt vándor lelkületét, melyeket álmaiból ismer már, és itt megengedi magának, hogy átadja szellemét gátlásai feloldása mellett az akarata-nak, mely arra irányul, hogy vágyai képlete a valóságban is megélhető legyen...”

Többet nem kellett hallanom! Kiderült az eddigiekből is, hogy veszélyes agymosásnak vagyok kitéve, és ha nem sikerül a falakon túlról, tehát a mennyekből friss levegőt szívnom, elsüllyedek én is abban az erkölcsi fertőben, amelyben azok a krisztófób útonállóak tengetik tyúkszaros életüket, akiket elfogtak és idehoztak erővel és akik, ha sikerül felébreszteniük bennem is perverz vágyaikat, úgy tesznek, mintha az én érdekemet szolgálnák azzal, hogy nemcsak bűnbe taszítanak, de még elvárják tőlem azt is, hogy hálával adózzak nekik.

Semmi hajlandóságot nem éreztem magamban, ellenérzeteimet diplomatikus szólamokban körülír-

ni. Sértőnek is felfogható nyíltsággal kérdeztem meg tehát, mit vár tőlem Ur-Pa a felkínált áfiumért cserében. „Semmit”, hangzott a válasz, „csupán azt, hogy az általa biztosított élmények formájában hódolj neki.” Ennél világosabban nem is lehetett volna megfogalmazni a bűncsapda működési elvét.

Eleinte úgy gondoltam, azon a csapáson, melyen besétáltam a kelepcébe, visszajuthatok oda, ahonnan jöttem, azt kéne csak kiderítenem, milyen bűnöket követtem el, ha tudtomon kívül is, mielőtt sorsom ide vetett. De a keresett megoldás többértelmű emléktöredékekből tevődött össze, melyek alapján attól függően, hogyan illeszttem őket egészévé össze, bárki lehettem volna. Rá kellett jönnöm, hogy emlékeim zegzugos barlangjaiban utak után kutatni azért is veszélyes, mert felszínre kerülhetnek mélyebb szurdokokból olyan rögök is, melyek végleg eltorlaszolják a kijáratot. Tapasztalataim a régi igazságra utaltak, mely szerint a legrövidebb út, abban az esetben is az egyenes, ha önmagába visszatérő univerzális látásmódot magában foglaló kategóriák mentén gondolkodunk. Így érlelődött meg bennem a terv, hogy Jómadár Szajkó Ákost – számára hízelgőnek tűnő hangon – jóindulatú közlékenységre bírom. Megkérdem tőle barátsággal, miben állnak az általa szankcionált teendők, melyek nélkül a Gépszoba nem működhetne rendeltetésének megfelelően.

Lelkes beszámoló igazolta a ravasz cselfogáshoz fűződő remény megalapozottságát. „Nagy munka ez kérem, nem kis dolog”, büszkélkedett a jómadár, miközben kíváncsi tekintettel igyekezet szavai hatását arcomról leolvasni. „Ahol ész kell, én mindig ottvagyok, mert bizony itt ész van, nem ám káposztalé!” Mutatóujjával a homlokára bökött. „Ki más tudna az

ágas-bogas teendők halmazában eligazodni, ha nem én, a magam sokak által irigyelt eszével? Nekem kell a legyeket, pókokat, csigákat meg a macskát etetni. A padlót, falat, mennyezetet én tisztogatom, a pókhálókat, légypiszkot, macskaürüléket, üres csigaházakat nekem kell eltakarítanom. Ami ennél is fontosabb, az ugyan titok, neked azonban elárulom: Én formálom a vendégek agytekervényeiben a kívánságokat és a velük járó megvalósulásokat.”

„Mit nem mondasz! Te formálsz a kívánságokat és megvalósulásokat? Hogy szabad ezt érteni?” kérdeztem a csodálkozó tisztelet jegyeit arcomra írva. „Ez azt jelenti pontosan”, mondta a jómadár, „hogy innen a Hipnotizorból, amely nem térben és időben, hanem valódi téridőben létezik, elröpíthet a vágya bárkit, akit Kénkövesdi erre érdemesnek tart, egy szempillantás alatt oda, ahol minden tiltott álom valóra válik. Ez pedig az általam gerjesztett géphulámok segítségével történik. Oda röptelek, ha ugyan repülésnek lehet ezt nevezni, ahova akarsz.”

„Testestől, lelkestől?”

„Testestől, lelkestől.”

„Szőröstül-bőröstül?”

„Szőröstül-bőröstül.”

„Voltál már börtönben?”

„Igenis, voltam.”

„Szökött fegyenc vagy?”

„Az voltam, de már törvénytisztelő várbíró vagyok.”

„Megálltad a vizsgát”, mondtam határozottan. „Alkalmasnak találtalak rá, hogy közöld velem, mit kell tennem, ha úgy érzem, nincs már kedvemre az itteni lét és le akarom tenni a lantot, ami annyit jelent, fel akarom bontani a szerződést, melyet nem kötöttem meg és nem is fogok megkötni soha.

Mondd meg hát gyorsan, mit kell tennem!”

Jómadár Szajkó gyanakvó pillantást vetett rám. „Ezt magának kell tudnia, ne engem kérdezzen!” mondta megfontoltan. Egyik szeme eközben ideges rángások közepette homloka irányába fordult és fönnakadt, ami elárulta, hogy félszemmél még mindig az álmok világában szenderegve szemléli a dolgokat, köztük engem is és csak félerővel követi a valós életből áramló, önmagára visszaható jeleket. Álmatag felszíniesség lehetett az oka annak is, hogy nem dőlt be a jól kigondolt cselnek, mellyel ki akartam szedni belőle a mentsutakra vonatkozó titkokat. A probléma megoldására némi erőszak elkerülése mellett nem kínálkozott lehetőség és nagy erővel hátba vágtam: „Ébredjen fel, jóember!”

A jómadár olyan hangot hallatott, melyet normális körülmények közt akkor hall az ember, ha dugót húz ki egy palackból. Jómadár Rám meredt, és mint aki szellemet lát, szörnyülködve felkiáltott. „Te vagy az már megint?” Kezét védekezőn arca elé emelte, ám ujjai közt érdeklődve szemlélgetett. „Én vagyok az, még mindig”, helyesbítettem a rend kedvéért, noha gondolkodóba ejtett a tagadhatatlan tény, hogy a saját szemszögéből megítélve minden bizonynal igaza volt neki is. Ismeretelméleti problémák boncolgatásában nem szándékoztam túlságosan elmerrülni, azt latolgattam inkább, mi módon vehetném rá, hogy elárulja, merre van kifelé. Töprengésemnek kétségbeesett kiáltozása vetett véget: „Te jó isten, mi van a pofádban már megint? Hányszor mondjam Gyula, szófogatatlan macska, ne hozz nekem egeret a Gépszobába! Pfuj, nem szégyelled magad!?”

Gyula, a nagy szürke kandúr, akit Jómadár szidalmazott, röviddel ezelőtt még virágos rétek mezsgyé-

jén hódolt vadászati szenvedélyének, most büszkén galoppozott, pofájában egy kövér pocokkal gazdája felé, aki irtózva menekült. Miután tudomásul vette Gyula, hogy Jómadár részéről nincs igény az ajándék elfogadására, előttem dobta le zsákmányát. Kobakjával dicséretre várva lábszáramhoz dörgölődött. A szerencsétlen pocok hol menekülni próbált, hol pedig holtnak tetette magát, ám ezzel csak azt érte el, hogy az történt, amit a macska akart: Ha menekült, Gyula kacifántos ugrásokkal utána eredt és mancsával visszaterelgette hozzánk, ha pedig holtnak tetette magát, addig pofozta, míg életre nem kelt. Jómadár iszonyodva figyelte a cselekményben gazdag színjátékot, és ha Lola – így hívták a pocokot – az ő irányába menekült, menekült ő is. „Szófogatlan, gonosz állat vagy Gyula”, szidta a macskát, „azt csinálsz mindig, amit akarsz. Mért nem fogasz szót gazdádnak? Mért hozod be ide az egereket?”

„Engedelmeddel!” avatkoztam a nevelőcélú akтусba. „Meg kell, jegyezzem, ez a rágcsáló nem egér, hanem ha nem tévedek, egy jól táplált mezei pocok. Abban is majdnem biztos lehetek, hogy nőstényállat, mivel nem kimondottan férfias a bajusza.” A békítő jellegű felvilágosítás hatástalan maradt. Jómadár továbbra is felindultan kiáltozott. „Egér vagy nem egér! Ez nekem teljesen mindegy, utálok minden rágcsálót. Jobban irtózom tőlük, mint egy gyáva nőszemély.” Az összehasonlításban rejlő képtelenség idegessé tett engem is. „Nem minden nő fél a rágcsálóktól”, mondtam kényszeredetten, „ismerek hölgyeket, akik kedvelik és háziállatként tartják őket otthonukban.”

„Nekem az tökéletesen mindegy, hogy férfi vagy nő utálja jobban az egereket, patkányokat, pókokat.

Ne hozzon nekem ez a macska mindenfajta dögöt ide a Gépszobába”, fortyogott a jómadár dühödten tovább, mielőtt gondolatokba merülten elhallgatott, majd kis idő múlva bizakodón rám tekintett: „Nem tudnál megszabadítani ettől az undorító féregtől?”

„Ennél mi sem egyszerűbb”, mondtam és zsebre vágtam a kis állatot. Gyula ennek nem igen örült, izgatottan szaladgált fel és alá, lázas buzgalommal kereste zsákmányát. Úgy tett mintha nem vette volna észre, pedig látta, hogy birtokba vettem az ajándékot, melyet nekünk hozott ugyan, de továbbra is saját ebédjeként tartott számon. Jómadár kétségbeesett pillantásokkal tekintgetett hol a macskára, hol rám, főleg a zsebem tájékára. Azon törtem a fejemet, miképpen hajthatnám a magam hasznára az újonnan kialakult helyzetet, amely számomra annyiban vált kedvezővé, hogy most már nemcsak én akartam Jómadártól valamit, hanem magam is felkínálhattam neki egy számára jelentőséggel bíró szolgálatot. Azt kellett csak tudatosítanom benne, hogy amíg én itt vagyok, el kell viselnie Lola jelenlétét is.

A feladatott úgy oldottam meg, hogy elégedett mosolyt erőltettem arcomra és kis résen át a zsebembe pillantottam. „Hogy vagy, te kis aranyos?” szoltam Lolához enyelegve. „Nem kell félned, nem adlak a macskának. Látnod kéne, miként nyalogatja a szája szélét! Kedves kis színfoltja lesz a meghitt közösségünknek. Itt maradsz velünk az idők végeztéig, de legalább addig, amíg én itt vagyok.”

Idegesen topogva nézegetett Jómadár körbe-körbe, mintha attól tartana, hogy egerek serege özönl el a helységet. Sírásra görbítette száját és szenvedő arckifejezéssel kérlelt:

„Vidd a dögöt a fenébe!”

„Elviszem őt szívesen, azt kell csak megmondanod, hogy jutok ki innen.”

„Azt magadnak kell kitalálnod.”

„Ha elárulod, hogy teszed te, megtudom majd én is?”

„Én nyolc és fél pillanatra lehunyom a szememet.”

„Meddig tart egy pillanat?”

„Ne kínozz, te féleszű! Honnan tudjam, hol kezdődik és hol végződik nálad egy pillanat? Azt se tudom, lehet-e nálad pillanatok töredékéről beszélni, mert ha te a legkisebb időegységekben méred az időt, akkor esetedben nincs értelme pillanatok feléről beszélni. Minden embernél, csigánál, légynél, póknál, macskánál, egérnél, de még a használati tárgyak esetében is más-más egységben nyilvánul meg az időtartam fogalma. Más időképkeretbe foglalva fejlődik kristályrács a sóban, hegyi kristályban, gyémántban, cukorban és megint más megvalósulási formában az emberi tudat közegében. Ne hidd, hogy az urán egy pillanatig is unatkozna a föld alatt, míg bomladozik, hogy ólommal váljon. Nem unatkozik a pók se, ha légyfogásra vár hálójában. Nála pillanatokká zsugorodva múlnak a hetek, míg a légy éveket él át saját mércéjével mérve egy perc alatt. Nézz a csigára ott fenn a falon, te tökéletlen! Láthattad te is, amint a házába húzódott órákkal ezelőtt. Számára egy fél pillanat se telt el azóta. Házában nem múlik az idő, csak maga az élet. Mondjak mást? A sebesség, mellyel a hajam meg a körmöm nő, megegyezik azzal a haladási sebességgel, mellyel a kontinensek torlódnak vagy tolódnak el egymás felől. Mennyi idő hát a pillanat!? Számomra annyi, hogy saját életkoromat a közös sebesség mértékével mérve osztom el a Föld korával. Ezzel megkapom a számomra, de csakis az

én számomra pillanatként érvényes idő számértékét. De az így nyert eredmény a te számodra nem érvényes. Számodra más paraméterek mérvadók.”

„Ha ez így van”, mondtam elégedetten, „akkor köszönöm a felvilágosítást, ismerem a megoldást.” Odanyújtottam a pockot Gyulának, aki Lolát óvatosan a pofájába fogta, és kiszaladt vele a Gépszobából, amilyen gyorsan csak tudott, nehogy meggondoljam magamat. Én pedig behunyt szemmel utána...

X.

TEGNAP ÉS MAHOLNAP

„Gyilkos meleg van”, mondta a jómadár, „vidd el a drótot is!” „Miféle drótot?”, kérdeztem érthető meglepetéssel, hiszen nem láttam drótot sehol, és az sem derült ki a felszólításból, hová kellene elvinnem azt, amit adott esetben elvihettem volna. „Jól van, nem érted”, mondta megvetően és végigsimított kézfejével izzadó homlokán. Ám kis idő múltán, mintha abban a pillanatban döntött volna így, hozzáfűzte engedékenyen: „Maradhatsz.”

Mit kellett volna, mi okból megértenem? Olyan feladatról lenne szó esetleg, melyet csapdaként állított fel számomra? Vajon mi járhatott fejében, amikor elküldött valahova, hogy később azt mondhassa, maradjak? „Maradhatsz...” Tulajdonképpen hol? Eddig nem derült ki se a látottakból, se a hallottakból, hol vagyok. Nem éppen megnyugtató módon hatott rám a körülmény se, hogy ez a különös alak, akinek bizonyos mértékben ki voltam szolgáltatva, gyilkosnak minősítette a meleget. Gyilkos meleget emlegetett! Elképzelhető, hogy ezzel egy meleg hajlandóságú férfiúra tett utalást, akit felbéreltek, hogy megöljön? Vigyem el a drótot is... Mit jelent ebben az összefüggésben a kötőszó *is*? Mit kellett volna a

nem létező dróttal együtt elvinnem, hová? És ha a drót valami mást, nem huzalt, hanem utcai nyelven szólva üzenetet jelent, mi lenne a személyemre vonatkozó hír lényege? Lehet, hogy példát vesz az akadémikokról, akik a rossz hír hozóját rendre lefejezték, hogy semmissé tegyék az általa megjelenített történeteket – halálhíreket, katonai vereségeket? Kiütött rajtam a hideg verejték. Meg akarnak gyilkolni!?

A baljóslatú képzeleti szülemények végül mégis egy kedvezőnek megítélendő fordultot vettek: Valósággal vetekedő látomásként szálltak meg annak a napfényes téli délelőtnek emlékei, melyen tótágast állva bolyongtam a lucskos-latyakos budapesti utcákon, mielőtt betévedtem volna a cipőboltba, ahol a kisasszony, mintha várt volna már rám, közölte velem, hogy kesztyűvel sajnos nem szolgálhat. Így tudtam meg, hogy fejtetőre állíthatom a világot, ha akarom, akadni fog mégis mindig valaki, aki a dolgok rendje szerint ad értelmet az abszurditásnak. Ugyanez a cáfolhatatlan igazság manifesztálódott felemelő érzésként a szubjektív és abszolút valóság ötvözetében, amidőn egy tavaszi esőben száguldó délután élményei telepedtek tudatomra és Isten engedélyével, mi több, Isten hathatós segítségével rájöttem, hogy hiába lennék képes önerőből, tehát az idő folyásától független tényezők hatására végtelen sebességgel a világ legtávolabbi pontjárta egy szempillantás alatt eljutni, igyekezetem meddő kísérlet maradna, mivel az esőcseppek közege sebességemmel arányosan válik egyre sűrűbbé, végül tömör víz ellenállásával és annál is jobban fékezné mozgásomat. Ha lett volna Einsteinnek annyi esze, mint nekem, de ő nyilván rövidlátóbb volt, mint én, megkérdezte volna magától vagy tőlem, miféle elemi, korlátlan sebességet gátló fékerő

hat, ellentétben a gravitáció egyidejűségével, a fényterjedésre. Neki is rá kellett volna jönnie, mint nekem, mi játszódik le a fotonokban, amidőn azok a mozdulatlan *világ-kristályrácsba* ütközve hullámokká esnek szét, majd az ellenállás megszűnte után fotonokká egyesülnek újra – mivel a bontatlan egység felel meg leginkább Istentől való lényüknek –, hogy végtelen sebességgel száguldjanak az űrben tovább, míg csak újabb akadály nem állja útjukat. Ha több belátással bírt volna, megkérdezte volna Einstein magától vagy tőlem, mért nem illik, azazaz miért tiltott, mint minden más mozgás esetében, a fénysebesség létrejöttével kapcsolatban gyorsulásáról beszélni. Hogy lehet az, hogy a fotonok mindig végsebességgel indulnak forrásukból világ körüli útjukra? És ha a fény gyorsulása elméletileg kizárható, vajon miképpen jön létre abban a bizonyos mindenki tudja melyik képletben a gyorsulásmentes mozgás négyzete? Vagy ha a fény korlátlan módon, állandó hatással járhatná be a világot, mi lenne a különbség a gravitáció és a fény között. Hogy lehet valaminek négyzete, ami állandó? Milyen természeti jelenségek fogalmazódnak meg a fény és gravitáció összefüggésének vonzatában?

Idáig jutottam az elmélkedésben, amikor a jómadár, aki titkon figyelte minden szellemi megnyilvánulásomat, kiolvasta szememből, mi forog a fejemben és rám ripakodott: „No sutor ultra crepidom!”. A döbbenet, mely a durva rendreutasítás hatására kiült arcomon, úgy tudatosult benne, hogy nem értem mit mondott, ezért megismételte arabusul: „Suszter maradj a kaptafánál!” Ezután gyorsan, miközben egész testével tiltó mozdulatokat tett, mintegy magyarázatul hozzáfűzte: „Aki nem tud arabusul, ne beszéljen arabusul.” Ugyanezzel az erővel azt

is mondhatta volna, hogy aki nem tud felugrani a Holdra, ne ugorjon fel a Holdra. Micsoda baromság! Újabb bizonyítéka annak, hogy a jómadarak kifacsart gondolkodásmódja számomra örök időkre elfogadhatatlan marad. Ezeknek a kígyóval keresztezett emberszerű lényeknek, akik embernek tartják magukat, a világvalóságot fejükbe verni nem lehet. Amit nem akar megérteni az újpogány jómadár, azt se érveléssel, se veréssel elfogadtatni vele nem lehet. Látásmódját mélyre nyúló gyökerekkel határozza meg az elv, hogy az ellene szóló tényeket és érveket minden eszközzel, ha szellemi gyilkosságok árán is, hatástalanítani kell. Újpogányok nem folytatnak építőjellelű vitát soha. Úgy irtóznak a logikus bizonyítás kötelmeitől, mint ördög a szenteltvíztől, így hát aztán mindig csak állítanak, állítanak, kötik a kecskét a szék lábához, abban a reményben, hogy fajtalanokdással vegyített állításaik bizonyítás nélkül is igazsággá válnak idővel.

„Hazug dög vagy!” kiáltottam olyan hangosan, amennyire torkomon kifért, és vártam, hogy fölvegye az eléje vetett kesztyűt. De ő nem ellenkezett, hanem csak bólogatott szelíden. „Igen, igen, igen...”, mondta feltétel nélküli kapitulációt színlelve vékonyka, furcsamód magason fekvő hangon, mint egy gyámoltalan leánya. Nem esett nehezemre kitalálni, hogy olcsó trükként a fából faragott királylánykát beszélteti maga helyett. Arra számított talán, hogy ezzel majd gyengéd, lovagias magatartási módra késztet, és aztán könyörtelenül kihasználhatja a helyzetet. Ha ez így volt, akkor alaposan elszámította magát, mert a kérdéssel, „az vagy-e, akinek kiadod magadat”, tudomására hoztam, hogy hiába fondorlatoskodik, becsapni engem nem lehet. A hatás nem maradt el.

Ahelyett, hogy bármit is mondott volna, nyertett, majd röffentett egyet, hogy összezavarja gondolataimat. A szándék egyértelmű volt, de én tudtam, mit kell tennem. Torkom szakadtából ordítani kezdtem: „Hazudsz, te sötét lelkű antikrisztus! Hazudsz, hazudsz, hazudsz, liberális fasiszta ördögfajzat!”

Jómadár tudta most már, hogy bármiféle fortélyhoz folyamodik, megkapja tőlem mindig a megfelelő választ. Ám ahelyett zokogni vagy szitkozódni kezdett volna, gyorsan hátrafordult, hogy kikérje tanácsadói véleményét. A triumvirátus, amely védelmére összecsdült, kérésének megfelelően élénk tanakodásba kezdett. A testület legtekintélyesebb tagját Bélsárnak hívták; éjfékete öltönyt viselt, selyemfényű cylinder fedte nagyméretű fejét, melyben sok agyvelő mellett csupán kevéske ész derengett. A testület másodrendű alakja, akinek Mocsok volt a neve, nadrágtartós munkásruhában feszengett. Munkásnak adta ki magát, bár nem volt az, hanem csak egy kommunistából átvedlett liberális fasiszta semmittevő. A vak is látta, hogy az újpogányok vele csak egy kirakatbábát állítottak a színpfalak elé. A harmadik emberkének Dög volt a neve. Neki azt a feladatot kellett volna megoldania, hogy jelmezével ütőképes újpogány haderőt szimuláljon, de a rá vonatkozó elvárások is csupán az ábrándok fogalmát elégítették ki, a terepszínű egyenruha ugyanis semmiképpen nem illett Dög nyámnyila kinézetéhez.

Mindhárman más-más nyelven beszéltek, többnyire egyszerre, hogy a bábeli zűrzavarral egy félelmetes, világot átfogó szerveződés benyomásával hassanak rám. Ennek értelmében váltogatta Mocsok is percenként nemzeti hovatartozásának imázsát és zagyválta zavaros mondókáját különféle nyelvekből

össze; nyilván csak azért, hogy széleskörű műveltség benyomásával imponáljon előttem és elváratai előtt... Egyetértettek mindnyájan abban, hogy amennyiben a leghatékonyabb eszközökkel szeretnének elhallgattatásomról gondoskodni, a Gondolati Rendőrség bevetése is szükségessé válhat. Nagyerejű haderők bevonását az ismert tény teszi indokolttá, hogy a szimmetriabomlást minden esetben egy első megítélésre elhanyagolhatónak tűnő rendellenesség előzi meg. Deviáns kezdeményezéseimet, még ha jelentéktelennek tűnnek is, gyökerestől kell tehát irtani. Legjobb lenne, ha felakasztanának vagy, amint ezt hazug rabszolgákkal tették annak idején, kivágnák a nyelvemet, ám ha ez valami oknál fogva nem lenne lehetséges, hatásos lenne minden bizonnyal a nacionalizmus, antiszemitizmus, homofóbia, populizmus, nőellenesség, kirekesztő magatartás vagy valamiféle korrupciógyanús ügyletekben való részvétel vádjával bemocskolni a nevemet. Ne higgyen nekem senki, se a politika, se a tudományok, se a művészetek színterén, de még a hétköznapi értelemben vett programok megvalósítása, például kocsmai törzsasztaloknál folytatott viták szintjén se.

A részletesen kielemezett tanácsok birtokában úgy találta Jómadár, képes lesz már megbirkózni maga is a rá háruló feladattal és rám parancsolt, ismételjem meg szó szerint a lehallgatott belső monológot, hogy aztán önmagamát megalázva kijelentsem, okfejtésem csupán értelmetlen fontoskodásnak tekintendő. A dolog háta mögött az állt, hogy ha utalást tettem volna az említett tézisre, egy elejtett szó erejéig is, olyan kozmikus, az isteni hatalom fölé emelkedő erőhatásnak tettem volna ki magamat, mely ellen nincsen védekezés és ezért görcsösen összepréseltem

ajkamat, nehogy kicsússzon szájamon bármiféle önmegtagadó gondolatnak minősíthető szó, vagy csak foszlány is. Ügyelnem kellett arra is, hogy arcom színe ne változzék hamuszürkévé vagy fehérre; ne nézzenek se védenccim, se elleneim élőholtnak, mert, aztán, hogy magára öltöti valaki, ha csak külsőségekben is, a Kénkövesdi féle liberális fasiszták jegyeit, nem tarthat már sokáig, míg teljességgel behódol nekik: érvelhet, ahogy akar, ha nem az Újpogány Kódex értelmében fogalmazza meg nézeteit, nem ismerik el a jómadarak, hogy igazat beszél. Mások bizonyára engedékennyé váltak volna az egyenlőtlen küzdelemben, én azonban tudtam, mit kell cselekednem: Minden vita helyett egyszerűen feléjük köptem.

Nem céloztam egyikre sem, mégis eltaláltam mindegyiket. Olyan gyorsan, ahogy jöttek, el is iszkoltak az intervenciós seregek, de a jómadarat ez nem hatotta meg. „Rosszul céloztál, nyomorult!” kiáltotta kutyahangon. „Ügyetlen, ostoba, bárdolatlan, bugris paraszt vagy. Ne hidd, hogy túljársz az Einstein meg a Darwin és a Galperin eszén, akik a logika cáfolhatatlan eszközeivel igazolhatnák, ha akarom, de nem akarom, hogy tudathasadásos elmebeteg vagy, mert hiszel Istenben, pedig nincs is Isten. Én és ők, mi vagyunk a világ eszményi töltetű ereje, az ész világteremtő hatalma a miénk. Kiverheted a fejedből, hogy egy szavadat is komolyan veszi majd valaki, ha mi a magyarkodó, kuruckodó, újpogányozó, anti-krisztófóbb agyaddal kieszelt badarságokat világszerte pellengetésre állítva értelmezzük, nevedet pedig a szökött fegyencek listájára tesszük.”

Annyira gyermetegnek, és egyben szórakoztatónak tűntek a szidalmak, hogy ha a sértő szándékot ki is éreztem belőlük, nem éreztem sértettnek maga-

mat. Hosszan megveregettem Kénkövesdi vállát, miközben a Morze-ABC jeleivel, közöltem vele, hogy további vitának semmi értelmét nem látom. Nem szeretném kioktatni, arcon köpni, szájon csapni, eltaposni, mint egy undorító férget, vagy egyéb módon megalázni, bár kedvem lenne hozzá, és meg is tehetném, ha akarnám, ám nem célom az erkölcsi értékek meghatározását hatalmi szintre redukálni; annak ellenére, hogy biztos vagyok benne, fordított esetben ő így cselekedne példaképei Hitler, Sztálin és Merkel nagymama, valamint Kocsány Ferenc-József Gabylyodott módjára. Arra kértem szívből jövő utálattal, hagyja meg nekem az igazságtétel magam számára érvényes jogát és tartsa meg magának, ha akarja, saját meggyőződése iránt való hódolatát.

Békés szándékomnak a barátságos vállveregetésben közölteken túlmenően azzal is tanújelét adtam, hogy a nyitott ablakon át álmatag pillantást vetettem a hajnali fényben úszó kertbe, ahonnan egy jókedvű légy rontott be, hogy nagy vidáman tele röpködjön, tele zümmögjön a Gépszobát, mialatt a mennyezet közelében egy eltévedt csiga jobb időkre várva házába húzott és egy fekete pók csámpás igyekvéssel a szoba egyik sarkából a másikba robogott. A dúsan zöldellő kertben egy nagy szürke kandúr, akit színéről és mozgásáról megítélve minden bizonnyal Gyulának hívtak, kövér pocokkal pofájában, igyekezett a ház felé.

Kénkövesdi, mintha ott se lett volna, nem vett észre mindebből semmit, csak fújta, fújta mondkáját – a maga nevében és mindazok helyett, akik működését anyagilag támogatták. „Nem tűröm!” sipította patkány-hangon. „Nem tűröm, hogy itt a bölcsesség csarnokában, értékálló tanok templomában áltudományos nézeteket hangoztasson bárki is!

Mindenkinek azon kell elmélkednie, amit a Gondolati Rend őrei pecsétetes dekrétummal jóváhagytak. Mi toleránsak vagyunk mindenkivel szemben, nemcsak itt, e házban, hanem az egész világon, de főleg Magyarországon. A tolerancia határát csupán ott húzzuk meg, de ott toleranciát nem ismerő határozottsággal, ahol intolerancia ellen kell fellépünk. Abból pedig egy tapodtat se engedünk, hogy mi határozzuk meg, mely magatartási és gondolati formák minősítendőek toleránsnak vagy intoleránsnak. Ha kell, erőszakkal is szolidaritásra kényszerítjük azokat, akik megtagadják szolidáris kötelezettségük teljesítését, mert mi tűzzel-vassal küzdünk annak az igazságnak a győzelméért, melyet az általunk megálmodott jogállamiság képvisel. Nevezheted ezt, ha úgy tetszik, liberális diktatúrának is, bennünket ez nem zavar, mint ahogy a kommunistákat se zavarta, hogy a proletárdiktatúrát sokan proli-diktatúrának nevezték. Vedd, amit mondtam figyelmeztetésnek, fenyegetésnek, hadüzenetnek, vagy ha akarod, barátságos meghívásnak köreinkbe, de ha ellenállsz utolérünk, elfogatunk, megkínzatunk, meggyalázunk, bármerre is bujkálsz szökött fegyencként!”

Nem mondta ki, ám pillantása elárulta, hogy egy előregyártott elemekből megszerkesztett koncepció per sem idegen tőle, melynek csak akasztás vagy tarkón lövés lehet a vége. Közelebb lépett hozzám és azzal a lábával, melyen marhabőr-segédmunkás-bakancsot viselt (a másikon lakkcipő volt), nagyot dobantott, hogy jelezze, olyan nyilatkozatot vár tőlem, amelyből egyértelműen kiderül, alárendelem magamat követeléseinek.

A fenyegetés, melyet üres erőfitogtatásnak tekintettem, hatástalanul lepergett rólam. Az maradtam,

aki voltam akkor is, amikor még a világra se jöttem és Kénkövesdi is a pokol ölében szunnyadozott. Megfelelő válaszon, mellyel álláspontom határozottsága mellett vélekedése ellentmondásosságát is kifejezésre juttattam, nem sokat kellett gondolkodnom. Mintha angyalok trombitája adta volna a világnak hírül, úgy röppentek szavaim feléje.

„Kedves uram”, mondtam és mélyen meghajoltam, „ön az imént teljesen feleslegesen az általam amúgy is elfogadott és cselekedeteimben híven tükröződő tolerancia elvének helyénvalóságát igyekezett bizonygatni, miközben annak az eltökéltségnek adott némi ellentmondásossággal hangot, hogy megtorlással élne, ha meg nem hajolnék követelődzései előtt. Csak az igazság kedvéért utalnék megjegyzésem kapcsán a számos tudós elme által bizonyítottnak tekintett álláspontra, miszerint, mennél inkább ragaszkodik valaki a tolerancia feltételekhez nem kötött megvalósulásához, annál nagyobb gyanúba keveredik, hogy bűnöző módjára szeretné mások naivan elnéző magatartását a maga számára gyümölcsozttetni.”

Kénkövesdi fennkölt mosollyal hallgatta, ha valóban hallgatta, nem füle mellett engedte el szavaimat. Érdemleges válaszra nem méltatott. „Hülyével nem vitázom”, dörögte megvetően, hogy aztán sipító hanggal közölje: „Minden anti-krisztófób fasisztának, aki tagadja a világkormányzat létrejöttének és a darwini elmélet létjogosultságának szükségét, ütni fog hamarosan az órája. Ne hidd barátom, hogy csupán csak azért, mert együtt gyermekeskedtünk, kímeletben foglak részesíteni!”

A nehezen magyarázható eltökéltség, mely magatartását jellemezte, felvetette bennem a kérdést, vajon mennyiben változnak meg az effajta szelle-

mi tákolmányok mentális létének feltételei azáltal, hogy a darwini tanítás helyénvalóságát, melyből ők amúgy se értenek semmit, én a magam részéről kétségbe vonom. Mért nem a Tíz Parancsolatot tartják az újpogányok mérvadónak, hanem valami olyasmit, ami torzított vetülete annak, amit Mózes Istentől származtatott sugallatként törvénybe foglalt? Ezek a gondolatok és a belőlük fakadó kérdések vezettek végül a meggyőződéshez, hogy közös nevezőre már csak azért sem juthatunk soha, mert én, – tudva jól, miért – nem vagyok hajlandó Kénkövesdi szellemi színvonalára süllýedni, ő viszont nem képes az enyémre felemelkedni. „Csillapodj le barátom, Kénkövesdi!” mondtam engesztelő hangon a gyermekkor baráti kötelékét jóindulattal előtérbe helyezve és kíváncsian vártam, lesz-e a jószónak eredménye.

Nem volt. Kénkövesdi végleg elveszítette a kontrollt maga felett. Lendületes csapásokkal csépelte a levegőt, mintha engem ütlegelne, és miközben felém tekintgetett, a legkülönbözőbb szitkokkal illetett a világ összes nyelvén. Az indulatos szóviharból, melyet egy haragos kiskutya szívderítő színjátékaként éltem meg, nem értettem egy szót sem. Nem tudtam rá haragudni, megértő mosollyal vártam, mikorra tombolja ki magát annyira, hogy kultúremberhez méltón lehessen vele értekezni. Mosolyom azonban nemhogy megnyugtatta, hanem épp ellenkezőleg, mert talán gúnyt vélt kiolvasni belőle, annyira felbőszítette, hogy eddigi kardcsörgető magatartása helyett most már egyértelműen fenyegetett. „Akarsz egy nem kívánt nagy pofont?” kiáltotta bösz elszántsággal és orrom alá dörgölte izzadmányos tenyerét. Nyakán az erek kidagadtak, szemei kiguvadtak, arcizmai feszülten rángatództak... A nevetést, mely a

komikus fenyegetés hatására belülről csiklandozott, vissza kellett fojtanom. Nagy erőfeszítések árán sikerült úgy tennem, mintha komolyan venném, amit mondott. „Valamit nem értek”, vakartam a fejemet, „mond csak, mi módon lehet egy pofont nem kívánni és akarni is egyben?”

Az ellentmondás annyira nyilvánvaló volt, hogy Kénkövesdi számára se maradt hátra más, be kellett látnia, a mondottak értelmi rendszerében valami kis hiba csúszhatott. Zavartan hunyorgott, miközben zeneileg megfejthetetlen ritmusváltásokkal ingatta a fejét. „Hát úgy”, nyögte ki végül, „úgy kell ezt elképzelni, mondjuk úgy, hogy te nem kívánod ugyan a pofont, de olyat teszel, amivel rákényszeríted a másikat egy megérdemelt nyakleves kiosztására.”

„És az a másik az te lennél, ugye?” kérdeztem minden érdeklődés nélkül, csak a békés hangnemű társalgás folytatása kedvéért. „Én bizony”, bólogatott Kénkövesdi, a jómadár, bozontos szakállát komótosan simogatva. „Igen, igen, a pofon. A pofon, az bizony nem semmi. De ha úgy vesszük, hogy én már embert is öltem, ahhoz képest semmi”, mormogta elmélázva. „Sose kaptak rajta. Akkor se, amikor halálát csak kívántam az illetőnek, anélkül, hogy a gyilkos gondolatn túlmenően valamit is tettem volna a cél érdekében. Pedig gyilkosság volt az is; valami módon. De az ilyesmi érthető, hisz ilyen szempontból mindenki gyilkos. Mégis, ha azt kell kérdezni magamtól, az vagyok-e, aki valaha voltam..., én vagyok-e az, aki képes volt erre is, meg arra is, itt és ott. Ha ezt kérdelem magamtól, azt kell, mondjam, bizony, bizony, te vagy az. Ki is lehetne más? Mégsem érzek lelkiismeret furdalást, az ilyesmi nem méltó hozzám. Azon kell inkább elgondolkoznom, miféle lélekölő válságokon küzdi át magát élete

folyamán az ember, miféle lélekőrítő imaginárius folyamatok hatnak rá, melyek elveszik tőle azt, ami az övé..., ami vele született: Az egészséges önérzetet. Ez az oka annak, hogy manapság eszembe se jut, életeket kioltani, bármennyit is ígérnek érte. Fizetség ellenében még egy legyet sem csapnék agyon. Legfeljebb haragból. Mit érnék a pénzzel meg az olcsó hírnévvel most, hogy szerteágazó tapasztaltok birtokában vagyok erkölcsi botlásoknak nevezett természetes reakciók terén? Téged se öllek meg, ne félj, csak alaposan elpáhollak, ha nem vonod vissza az imént elgondolt áltudományos téziseket.”

„Mért vonnám vissza azt, amit igaznak tartok?” kérdeztem a szuggesztív módon rám erőltetett féllálomból fölcsupdva immáron inkább parancsoló, semmint engesztelő hangon. „Nem élünk a Marson vagy a pokolban, hogy zöld emberkék és koboldok döntsenek fejemben nézeteim megfelelősége vagy elvetendősége felől. Nem vonok vissza semmit!”

Kénkövesdi lagymatag pillantást vetett rám, melyben nem jelent meg a kifejezni szándékozott gyilkos megvetés. Méltóságteljesen kihúzta magát, majd tagoltan, mintha egy képregény gondolatbuborékait eregetné fejéből a magasba, a lehető legmélyebb emberi hangon ezt dörmögte: „Más választásod nincs, önkritikát kell gyakorolnod. Vissza kell vonnod minden szellemi maszatékot, amit vérlázító orcátlansággal kiokádtál fejedből. Én, aki olvastam Galperint és Oparint meg Darwint is és más szellemi óriásokat, nem tudok mit kezdeni olyan érvekkel, melyek ellentmondanak a politikai korrektség szabályainak. Megértetted?”

A kifejezés ’megértetted’, az adott kontextus kerekei közt kérdés minőségében értelmeződött, mégis fel-

szólító jelleggel került bevetésre. Kénkövesdi nyilván azt hitte, hogy a teremtetélmélet áltudományos alapon nyugvó cáfolata térdre fog kényszeríteni az újpogány körökben nagy tekintélyű doktrína gyengeelméjű kreálójá előtt. Erre nem kerülhetett sor, már csak azért se, mert nekem régóta megvolt a véleményem Darwinról, az inkább szórakoztatónak, mint tudományosnak minősítendő evolúcióelmélet kifundálójáról.

„A majom kinézetű Darwinról annyit szeretnék csak megjegyezni”, mondtam megvetően, „hogy hosszúlére eresztett ömlengéseiben elfelejtett nyilatkozni arról, mért nem ugorják át a külső ráhatások alapján módosult genomok, újabb ráhatásokhoz alkalmazkodva a már kialakult fajok határát. Az élővilág szerveződéseinek 'reproduktív izoláltsága' abban nyer ugye kifejezést, hogy különféle állatfajok reprezentánsai nem alkothatnak egymással utódokat. Nem kereszteződhet például a kígyó az oroszlánnal, a patkány a macskával, a kecske az elefánttal, a bükkfa a kutyával, ember a békával. De ha Isten máról holnapra megszüntetné a keveredési tilalmakat, idő kérdése lenne csupán, hogy az örökletes tulajdonságok mérhetetlen mennyiségű, de nem végtelen elaprózódása mellett visszaredukálódják az élővilág létezési alapja az élet keletkezésének szubsztanciális szintjére, ahol az egyes összejek a lehetőségek széles skáláját lefedve hordozzák magukban a változó bio-geográfiai és ökológiai feltételek hatására kibontakozó élet lehetőségeit. Ha ettől a ponttól kezdve kéne megvalósulnia a szelektív diverzifikáció lehetőségének és megfosztaná Isten a visszapörgetés alapján létrejövő életcsírák populációját az egymást keresztező szaporodás képességétől, akkor szükségszerűen alakulnának ki a különböző földtörté-

neti korszakokat genetikus adottságok segítségével átvészelve, korunkban is megfigyelhető fajok. Ezzel megoldottnak tekinthető az isteni kreáció bizonyítási problémája. A formula a lehető legegyszerűbb: a majom kinézetű Darwin fantazmagóriájával ellentétben nem egyetlen, véletlenszerűen megvalósuló életforma progresszív elágazásában valósult meg a fajok sokrétűsége, ennek épp ellenkezője igaz: A teremtés megszámlálhatatlan potenciális életlehetőségének csírája vált valósággá és alkotott ökológiai egységeket, párhuzamosan fejlődő fajokkal a földtörténet folyamán. Az ember nem a hominidák evolutív végterméke, hanem egy Isten által megalkotott *lélek* kozmikus feltételek alapján kialakult materiális szerveződés eredendő formája, amely az ősrobbanás utáni első pillanatban benne foglaltatott már a teremtés koncepciójában. Az élet kezdetét megvalósító őssejtek sokaságát tehát olyan kozmikus jellegű irányultság jellemzi, amely a földtörténeti koronként változó életterekhez és a társadalmi szerveződés állomásai által kifejtett nyomásgyakorláshoz alkalmazkodva egyre magasabb szerveződési szinten tudta a korszakokként feltáruuló szükségszerűségeket és lehetőségeket hasznosítani – biológiai és szellemi igényeinek megfelelően. Nem szolgált a majom kinézetű és majomeszű Darwin magyarázattal arra se, mi okból nyomulnak előre biológiai és szellemi organizmusok az egyre újabb minőségekben feltáruuló életterekbe – *nem alkalmazkodás, hanem térhódítás formájában!* Alkalmazkodás csak akkor jön létre, ha a szellem vagy a valóságos élőlény redukálni kényszerül fiziológiailag megalapozott igényeit és beéri azzal is, amit a számára hátrányosan megváltozott környezet biztosít...”

Kénkövesdi eleinte figyelemmel kísérte szavaimat, de talán csak úgy tett, mintha érdekelné, amit mondok, amikor fejtegetéseimben idáig értem, felindultan félbeszakított: „Nem tűröm, hogy tiszteletlen módon viselkedj a tudományos világ elismert gondolkodóival szemben! Gyalázatos hazugság, amit mondasz, bűnhődnöd kell és bűnhődni fogsz a sok marhaságért, melyet szabadon eresztettél fejedből, és egyáltalán azért, hogy elmélkedni mersz dolgokról, melyeket tilt a Gondolati Rendőrség.”

Nem azt mondta Kénkövesdi, hogy tévedek, nem is azt, hogy állításom ellenkezője logikus érvekkel bizonyítható, hanem azt, hogy hazudok. Ha most azt mondom, hogy nem hazudok, kezdetét veszi újfent egy vita, amely a józan érvelés lehetőségét teljességgel kizárja. Céltalan vállalkozás lett volna, minden ésszerű ellenszegülés, ezért csak annyit kérdeztem tőle, hogy haragudna-e, ha nem lennék hajlandó felfogásomat vita tárgyává tenni. „Nemcsak, hogy haragudnék, haragszom is nagyon”, kiáltotta Kénkövesdi és habzó szájjal rám rontott. Az agresszivitást, mely fellobbant benne, életveszélyesnek kellet, hogy megítéljem, és ezért elvettem az eszméletét.

Lőtt vadként feküdt előttem most már a jómadár. Jobb lábamat mellkasára helyeztem és mennybéli üzenetek érkezésére vártam a szürkületben: két kézzel suhogtattam Mihály arkangyal győzelmi kardját. Huszáros vágásokkal tudattam Ur-Pával, az újpogányok istenével, hogy nem a Föld kereng a Nap körül, és a csillagok se a tudományok kottájából muzsikálnak, hanem a Föld csónakázik velünk napkeltevel, napnyugtával, négy évszakos tengereken.

Zrínyi Péter behúzta maga mögött a zárkaajtót és akkorát csapott a vörösfenyő-asztalra, hogy az üte-

se alatt összerogyott. „Na, tessék!” mondta Zrínyi és elgondolkodott. Mit ér az élet, ha törni-zúzni kell úton-útfélen minden csekélyéért? A történet vége úgyis csak az lesz, hogy jön majd a pribék és elvisz mindent: asztalt, széket, ételt, italt, életet, igazságot... Egyikünket megölik így vagy úgy, ki tudja hányszor, másikkunk talán árulóvá lesz, ha életben akar maradni. Felölti magára a pufajkát, mit pap az ünnepi stólat, és megy embert ölni. Elhiteti honfitársaival, hogy az ország felvirágzását mindig is az árulók alapozták meg: „A haladás motorja az árulás, még ha életet is követel.”

Tudta a fegyőr, hogy Zrínyire halál vár, odatette hát eléje a simára gyalult vörösfenyő- asztalon a marhapörköltöt és várta, hogy nekiessen a fegyenc, mert számára Zrínyi az volt már csak, fegyenc. De az emlékek, melyek a finom eledel illata kapcsán testét, lelkét hatalmukba kerítették, kioltották Zrínyiben az evilági kielégülések iránt érzett vágyat és csak ennyit mondott: „Kérek egy csupor vizet, ami pedig az eledelt illeti, élvezetét elutasítom, még ha kedves asszonyom, Katalin főzte is, mert ezzel elfogadnám az újpogány diktátor jóindulat-hamisító viselkedési módját tárgyalási alapul. Ne tégy úgy császár, mintha nem tudnád, ki vagyok én! Adjál vizet foglár, teljesítsd hóhér parancsolatomat!”

„Hasznos dolog az önmeghasonulás, komoly felkészülést igényel, ha azt tesszük, amit az adott feltételek közt tenni kell, megszűnik a nyomorúság.”

„Ne tovább, csavargó! Nálam rossz helyen kopogtatsz, júdásromantika ez, semmi más! Bárgyú érveléssel nem tudtok meggyőzni vérgőzös eszmétek igazságáról.”

A porkoláb eltűnődött rendeltetésén, melyet most fölöttesként élt meg és nem engedelmeskedett Zrí-

nyinek. Nem hozott vizet, nem vitte ki az eledelet, ott hagyta a zárkában, hadd hűljön ki, hadd romoljon meg, hadd köpjék be a legyek, hadd száradjon bele a fazékba, hadd egye a penész, egyék meg a döggukacok, döglegyek! Érthetetlen volt számára, hogy napok, hetek, hónapok óta sínylődik itt valaki, aki már csak emlékekből él, más gondja még sincs, csak az, hogy a történelmileg még nem létező liberális fasisztákat szidalmazza.

Ahogy Lehel agyoncsapta kürtjével őrzőjét, fejbe kólinthatta volna Zrínyi Péter is a porkolábot, ő azonban tudta, nem merülhet ki élete értelme megtorlásban, mert aki a krisztusi eszmények híve, inkább a boncasztal márványára fekszik nyugodni, semhogy sátáni megfontolások szellemében keressen kielégülést mások élete árán, csak azért, mert nincs türelme kivárni, míg Isten dönt javára az egymás ellen fellépő értékrendek igazáról.

Most ráérvő kedvvel győzködi a Hold sovány felhők között a kisebb-nagyobb métereket... Nem kelt fel még a Nap, de már múltó félben a rövid nyári éjszaka. Hűvös hajnali fuvallatok hoznak friss szénaillattal hírt a jól végzett munka örömről. Ráparancsolok a nagy szürke kandúrra, hozza ide az egeret, amelyet becsempészett éjszaka a cellába. Hívom az egeret is, de ők rám se hederítenék; hancúroznak tovább, mintha észre se vennék, hogy hozzájuk szólok. Csontfehér koponyával illan át a Kaszás Ember sötét árnyékként a vasajtón, hogy félelmet keltsen Zrínyiben és bennem, de nekünk nincs mitől félnünk. Megvetőn pillantok magam elé a hajnali derengésben és eltaposom az ászkát, mely lábam előtt keresgél valamit a maga kis világában. „Látod?” mondom a jómadárnak, „annyit jelentesz nekem te is, mint én

ennek a kis bogárkának, aki itt élte le bogárnyi életét, ebben a cellában, bogárnyi boldogan.”

Világra jöttem esélye nem volt nagyobb, mint a Szahara homokjában egy kicsinyke kis porszemnek arra, hogy helyettem ruházza fel őt Isten az emberi léttel járó felelősséggel. Ha pedig a világmindenség összes porszemét hozzá gondolod, látnod kell neked is: emberi léted valószínűsége egyenlő a nullával. Porból lettél, porrá leszel. A semmiből küldött Isten ide, az emberi létformába! Neki kell számot adnod róla, miképpen hajtottad végre a megbízatást. Én bűnben és büntelenül, gyáván és hősiesen, szerényen és kevélyen éltem meg a legszebbet és legrosszabbat, amit az élet felkínált. Megtisztult lélekkel várom hát a csodát, amely a mennyek országában nem lesz már csoda, hanem valóság – amidőn legszebb emlékeim közt lapozgatok életem eseményei közt, mint egy képeskönyvében, mely az örökkévalóságban tölt el élettél újra. Meg fogod élni te is, Kénkövesdi, te szerencsétlen nyakörves poroszló minden nyomorúságos percedet újra meg újra. De nem ám úgy, hogy te fogsz lapozgatni a Nagykönyven; a Gonosz tárja majd elibéd életed csúfságait véget nem érő sorozatokban.

„Nem félsz a büntetéstől?” kérdem a jómadarat. Ő rácsap az asztalra: „Elvetted tőlem, ami engem illet, meglakolsz érte, nyomorult!” Felugrik és fejbe csap. Kis csípést érzel, kis rázkódást a koponyádban... Eltűnik a világ.

A hóhért Halszeműnek hívják, moslékkal teli vödörket cipel az udvaron reggel, délben, este; csak ő tudja, honnan hová, minek, miért. Napközben a konyhai maradékot hasznosítja, hajnali hatkor pedig akaszt. Nem tud senkinek a szemébe nézni. Vagy a

földre szegezi vizenyős tekintetét, vagy a végtelenbe mered, hogy naphosszat fürkésze önmagát a semmiben. Ezt teszi most is, ha él még, márpedig hogyan élne, hiszen rajtam végzi holnap szolgálatát. Esküvel fogadta meg Tutsek, a vérbíró, akiről a kutyát nevezték el az udvaron (vagy őt a kutyáról), hogy ítéletét nem fogom sokáig túlélni. De azon az áron, melyet fizetnem kellene érte, ezt nem is kívánhatom.

Falusi hétköznapiakra kell gondolnom, ha a Tutsek, a kurta farkú eb, érdeklődően szimatol felém. Jól esik ugatását hallani, irigyelni a vadlibákat, melyek a börtönudvar feletti négyszögletes égen rekedt gágogással húznak délebbre eső tanyájuk felé. Itt az ősz, itt van újra. Szegény őszöreg édesanyám, könnyek közt fog siratni, ha eléri az üzenet, hogy kivégezték egyszem gyermekét, kinek bűne semmi más, csak az volt, hogy a vesztesek oldalán fogott fegyvert azok ellen, akik félelemből végeznek mindenkivel, akiről azt tartják, veszélyt jelenthet hatalmukra.

Töletek is rettegnek. Tisztában vannak azzal, hogy győzelmüket nem tekinthetik véglegesnek, mert felnőtté váltok egyszer ti is, és ha olyanok maradtok, amilyenek ma vagytok, ez már a végét harangozza be uralmuknak. A nincstelenek lázadása ez; arra a kincsre vágnak, melyet őseinktől örököltünk és angyalok szövetségében őrzünk szívünkben, hogy szent hagyatékként adjuk át gyermekeinknek, akik a mi példánkon felbuzdulva viselik majd méltón a felelősséget. Készülj fel a legrosszabbra! Ha meg is hagyják életedet, gondoskodni fognak róla, hogy pusztá léteden kívül ne birtokolj semmit, ne érhesz el semmit, életednek számodra meghatározható módon élhető tartalma ne legyen. Azt lenne leginkább kedvükre való, ha bűnözővé válnál, hogy közbűn-

tényesként végezd börtönben az életed, hogy le ne tudd írni mindazt, amit most olvasol...

„Behálózták ezek már az egész világot, itt lapulnak köztünk az árulók, úgy harácsolnak jólétet maguknak, hogy a mindenkori budapesti, brüssze-li, berlini, párizsi, washingtoni központnak jelentik, miről beszélünk, mit gondolunk, mitől félünk, mi-ben reménykedünk, milyen terveink vannak, kinek házára, feleségére, jószágára fáj a fogunk. Ismered azt a jelentéktelen kis emberkét, akinek Kocsány Ferenc-József Gabalyodott a neve? Tégla volt ő az ország falában, téglá is marad mindörökre. Min-dent lát, mindent hall, mindent jelent Brüsszelnek, Berlinnek, Párizsnak, Washingtonnak. Báró Jósika Sámuel, aki állítólag gombamérgezésben halt meg, szintén ő árulta be a császári kamarillának. Gyíkos galócát evett volna Jósika? Nevetséges! Nem gom-baméreg, arzén volt az barátom, ami elvitte őt a ha-lálba. Adtak neki bőven annyit, hogy sírhalmán is elpusztultak a rovarok és virágok.”

„Ki mondta ezt?”

„Nem tudom, de így volt.”

Törbe csalták Zrínyi Miklóst, kinek derűs érzel-mek óvták szikla szilárd szellemét és gyűjtöttek szá-raz puskaport lőporos tornyába... Láta és érezte a török, a tatár, a német császár és a szerecsen törzs-főnök, mily engesztelhetetlen gerjedelmekkel lép fel az intézőbizottság kótyagos elnöke ellen, akinek bé-rencei már a nemzeti önazonosság haderejét is nagy erővel igyekeztek bomlasztani. Maga a császár bérelte fel Póka Istvánt, a bérgyilkost, aki a vadonban meg-búvva, törét vadkanagyarnak álcázva állt rá lesben.

Egyszer csak ott állt szuróstúl, köpönyegestúl a bé-renc és azt mondotta, véged van most Zrínyi, ütött az

órád, nem vigyáztad élted a gyilkos gyesznyó agyara ellent. Se ideje, se kedve nem volt jó Zrínyi Miklós-nak, gondjait megélni újra, csak tette, mit helyében mind, aki ösméri Istent megtett vóna: elrebegte végső fohászat. És ahogy béhatolt a gyilok az anyagba s megfordult a testben zsigerek közt sikongva, olyanul szállt le szellemébe a tágas nagy nyugalom. Mintha nem lett volna soha, és csak most kezdené az evilági rejtélyeket sejteni, szűve tája fölszállott a magosba, itet pennig lázborzalom fogta el.

„Látod fiam, milyen szépen piroslik vére a megáradt Csermetegben? Mily kecsesen fodrozza a szél kezén, lábán, hátán az öböl vizeit? Én előre megmondok gyermekem, néked is azok fogják béverni a koponyádat, akik félnek tőled akkor is, sőt akkora félnek leginkább, ha kezükben a hatalom.”

„Hol találom helyemet e lélektelen világban?” kérdezte volna Zrínyi Miklós önmagát, ha még létezett volna testben is, de nem volt ő akkora mán soha, mer’ megvágta a gigáját, elcsurgatták vérit, mint a malacnak, bétörték a koponyáját velejéig, megtapodták torokporcát, törökverő csontjait. Setét verembe vetették testét-lelkét, hazánkfia szellemét, csalárd szóval bizonykodván: „Ihun szök majd keresztényi véderő újonnan a magosba!” Holott a szurót bökték kebelébe és hóttettemét vadkan módján megteperték.

„Nos, megnyesé-e már a vadkan nagynevű ellenem szívét-máját, veséjét a hatalom erkölce nevében?” kérdezé a jómadár császár findzsa nagy szemei forгатása, horgas nagy orra, lepcsés ajka lóгатása közepette. Möghallgatá a jelentést, oszt mán csak leveskéjét lefetyelte imígyen: Hallod-e öccse, Zrínyi Péter ellenében nem kő mán ily difficilis módon eljárni, itet majd a bakó fogja megfaragni, ha én mon-

dom, a tarkója tájékán, úgy ahogy azt megérdemli mindegy ki, aki ellene szögül a hatalom parancsának.

Ily módon képzelgett a bitór az akkora mán jövőbéli fejében és addig-addig görgette az országalmát, pörgette a jogarpálcát, míg el nem sorvasztott minden ellenvetést, álomba nem bókoltatta a fejeket, melyek mostantú' fogva mán csak rabúl forogtak a nyakakon, mint a facsiga. Oda is kurjantott a fullajtárnak: Hallod-e öccse, vess oda ezeknek az ebeknek egy kis eledelt meg valami italfélét, ha nem kerül sokba, hadd imádják szívvel-lélekkel szőrös-bőrös eszményi képemet a magyarok, tótok, oláhok, ruténok, muszkák meg a cigányok, a szerezsen király, a gyilkos meg a remete és minden egyéb népek-nemzetek a Dunának, Tiszának, Drávának, Szávának partjain: A jóllakottság érzéklete kábává teszi majd a hősöket és mindenki fiát-borját, ha én ezt imígyen akarom.

„Csak ne lettem volna olyannyira együgyű, hallgattam vón a komisz érzet szavára”, szakított ki zengzetes nagy sóhajokat kebelébű' a hadvezér, ki hittél hitte, hogy csupán annyiból áll evilági sorsa, amennyit kialkuszik Istennel, hogy aztán a bátorság erényével járja végig önmaga által meghatározott útját. Aznap reggel megérezte valamimódon, hogy baja fog esni. Mondotta is hűséges szép hitvesének, elmének én most meghóni. Ne bolondozzék kend, édes uram, meg ne haljon nékem egy csöppet se, várom haza délidőben, savanyú csíkot főzetek káposztábű', de úgy ám, hogy benne leszen a gyesznyó körme, meg még az ormós nagy medve talpa is.

Csizmája cuppog, köpönyege ázik, jó Zrínyi cobukál a későősz kátyolban, harasztban, esőfényű gondolatok fölyhősítik, ám nem félszegítik kedélyét. És ihun dördül a mordály, most fordul a penge ke-

belében: Maszlaggal vetnek véget az Igaznak azok, akik ráhágnak rútra, szépre, szajhára, szűzre, kancára, szukára, hogy ivarzásban, nem ám bajvívásban élvezék a férfiúság örömét.

„Megvénheszik az föld, elveszti szépségét, de ujul, ha éri kikelet idejét... „ Most tűnik el látása, megszűnik mindaz, mi fényt hódított szívéhez a világból. Szeme tűnt el csupán a rengetegben? Vagy tán odatért vissza agya gondolkodni, ahun még nem volt látása, hallása, más-egyéb forrásokból táplált szelleme? „Bácsikám jól vagy-e?” kérdi a kis Ilona, aki úgy nyilvánul meg mostan is mán, mint az önálló gondoskodás eszményképe. „Nem vagyok jól kedvesem, el kő’ mennem messzire.”

Végy erőt magadon, bácsikám, ne keserítsd amúgy is szomorú szűvemet! Megdőglött a ló, elapadt a tehén teje, fölfalta a koca a malacokat, ne tégy hát boldogtalanná engemet te is. Verd el a németet, törököt, ahogy illik, ez légyen a jövőd terve, aztán megint minden rendben lesz!

Nem baj az, ha török törekszik ellenünkben, hanem hát baj csak akkoron van, ha Póka Pista böki szuróját magyarul a szűvembe, és most inkább halok mán, mint élek. „Víz, tűz, föld és nagy ég tartanak sokáig: Ember, ezek ura egy szempillantásig...”

